NIȚU IULIAN

ISTORIE

MANUAL PENTRU CLASA A VI-A

2026

Școala Cool

Nițu Iulian

ISTORIE: MANUAL PENTRU CLASA A VI-A

Ediția a II-a
(revizuită și adăugită)

2026

Acest manual este realizat în conformitate cu Programa școlară aprobată prin Ordinul ministrului Educației Naționale nr. 3393/28.02.2017.

Un proiect Școala Cool
Toate drepturile asupra lucrării aparțin Școala Cool.
Este interzisă reproducerea integrală sau parțială a lucrării, sub orice formă, fără acordul autorului.

Pentru comenzi:
Tel.: 0765/343.785
e-mail: office@scoalacool.ro
Site: http://scoalacool.ro/

Deșteaptă-te, române!

Versuri: Andrei Mureșanu
Muzica: Anton Pann

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi la lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
„Viață-n libertate ori moarte!” strigă toți.

Preoți, cu crucea-n frunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertate și scopul ei preasfânt.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost’ pământ!

CUPRINS

Test evaluare inițială 6
Capitolul I: Călători și călătorii - Europa și *Lumea Nouă*
1. Călătoriile și percepția spațiului în Evul Mediu 10
2. Marile Descoperiri Geografice 12
Studii de caz:
a. Cristofor Columb și Fernando Magellan 15
b. Lumea Nouă - Cunoaștere, misionarism și exploatare 17
Test evaluare 19
Capitolul II: Geneza spiritului modern
1. Renaștere și Umanism 23
Studii de caz:
a. Leonardo da Vinci și Michelangelo Buonarroti 26
b. Niccolo Machiavelli 28
c. Giordano Bruno și Galileo Galilei 30
d. William Shakespeare 32
Test evaluare 34
2. Reforma și Contrareforma 36
Studii de caz:
a. Martin Luther și Jean Calvin 39
b. Inchizitia 41
c. Barocul 43
Test evaluare 45
3. Absolutismul monarhic 47
Studii de caz:
a. Spania absolutistă 49
b. Imperiul Otoman 51
c. Anglia absolutistă 53
d. Franța absolutistă 55
e. Rusia absolutistă 57
f. Revoluția Olandeză 59
g. Războiul de 30 de Ani 61
Test evaluare 63

CUPRINS

Capitolul III: Spre o nouă societate
1. *„Revoluția glorioasă”* 67
2. Iluminismul 69
Studii de caz:
a. Montesquieu, Voltaire și Rousseau 71
b. Prusia 73
c. Rusia iluministă 75
d. Austria 77
e. Polonia 79
3. Viața cotidiană și opinia publică în secolul al XVIII-lea 81
4. Revoluția Americană 83
Test evaluare 85
5. Revoluția Franceză 87
6. Napoleon Bonaparte și Franța revoluționară 90
Test evaluare 93
7. Revoluția Industrială 95
Test evaluare 97
Capitolul IV: Secolul naționalităților
1. Statele moderne: Revoluție și emancipare națională 101
Studii de caz:
a. Formarea statelor din America Latină 103
b. 1848 în Europa 105
c. Românii și modernitatea 107
d. Unificarea Italiei 109
e. Unificarea Germaniei 111
2. Epoca victoriană. *La Belle Epoque* 113
Test evaluare 115
Test evaluare finală 117
Dicționar 119
Bibliografie 120

Test
Evaluare inițială

• *Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerințelor din Partea I şi din Partea a II-a se acordă 90 de puncte.*
• *Din oficiu se acordă 10 puncte.*
• *Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.*

Partea I (50 puncte)

I. 1. Citiți cu atenție textul de mai jos și răspundeți întrebărilor: **24 puncte**

„Cruciadele au fost acțiuni militare ale feudalilor din Europa Occidentală, în secolele XI-XIII, sub egida Papalității, cu scopul declarat de a elibera <<Locurile Sfinte>> (Palestina) de sub dominația islamică. De fapt, s-a urmărit în principal câştigarea de noi teritorii. Considerate a fi o parte a unui război drept şi bun, și, aflate sub stindardul Crucii, declanşarea acestor conflicte a fost atribuită papei Urban al II-lea, care într-un discurs din anul 1095 a îndemnat la luptă împotriva necredincioșilor. Între 1096-1270 au avut loc opt cruciade. Pentru o scurtă perioadă de timp, 1099-1218, Ierusalimul a fost cucerit de către creștini și s-au pus bazele unor regate creştine, denumite și latine, cu o viabilitate efemeră, în Orientul Mijlociu (...).”

(Regine Pernoud, *Cruciadele*)

1. Câte cruciade au fost organizate de către europeni pe parcursul Evului Mediu: 6 puncte
a. 8 b. 6 c. 10
2. Evenimentele prezentate în text s-au desfăşurat între secolele: 6 puncte
a. XII-XIV b. XIII-XVI c. XI-XIII
3. Ce teritorii au dorit cruciații să elibereze: 6 puncte
a. Ierusalimul b. *„Locurile Sfinte”* c. Spania
4. La îndemnul cărui papă au fost organizatte cruciadele: 6 puncte
a. Urban al II-lea b. Alexandru al VI-lea c. Ioan Paul I

I. 2. Răspundeți la enunțurile de mai jos: **16 puncte**

a. Cine, potrivit legendei, a întemeiat Roma? 4 puncte

b. Care a fost numele capitalei Daciei în perioada domniei lui Decebal? 4 puncte

c. Numiți spațiul istoric în care au apărut primele oraşe-state. 4 puncte

d. Menționați civilizația care a inventat alfabetul. 4 puncte

I. 3. Enumerați: **10 puncte**

a. Două teritorii care au fost ocupate de Alexandru al III-lea cel Mare în perioada campaniei de cucerire a Imperiului Persan. 6 puncte

b. Două produse comercializate de greci în spațiul mediteranean pe parcursul Antichității. 4 puncte

Partea a II-a (40 puncte)

II. 1. Notați cu Adevărat (A) sau Fals (F) următoarele afirmații! **15 puncte**

a. Primele informaţii despre geto-daci le-a oferit istoricul grec Herodot ..... 3 puncte

b. Istoria are ca obiect de studiu hărțile și ceramica ..... 3 puncte

c. Francii au făcut parte din grupa migratorilor de origine asiatică ..... 3 puncte

d. Etnogeneza românească a reprezentat procesul de formare a poporului român ..... 3 puncte

e. Religia vechilor greci a fost una monoteistă ..... 3 puncte

II. 2. Stabiliţi corespondenţa între cele două coloane cu ajutorul săgeților: **25 puncte**

1. 753	a. Secolul al IV-lea	5 puncte
2. 325	b. Secolul al XXI-lea	5 puncte
3. 1453	c. Secolul al V-lea	5 puncte
4. 2019	d. Secolul al XV-lea	5 puncte
5. 476	e. Secolul al VIII-lea	5 puncte

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Capitolul I: CĂLĂTORI ȘI CĂLĂTORII - EUROPA ȘI *LUMEA NOUĂ*

Competențe generale:

1. Utilizarea în contexte diverse a coordonatelor şi reprezentărilor despre timp şi spaţiu.
2. Utilizarea critică şi reflexivă a limbajului de specialitate şi a surselor istorice.
3. Manifestarea comportamentului civic prin valorificarea experienţei istorice şi a diversităţii socio-culturale.
4. Folosirea autonomă şi responsabilă a instrumentelor necesare învăţării permanente.

Competențe specifice:

1.1. Localizarea în spațiu a lumii cunoscute în diferite perioade istorice.
1.2. Utilizarea coordonatelor temporale referitoare la faptele și procesele istorice.
2.3. Identificarea elementelor de cauzalitate prezente în surse variate.
3.1. Utilizarea dialogului intercultural.
3.3. Descrierea consecințelor deciziei și acțiunii umane.
4.1. Utilizarea informațiilor cu ajutorul resurselor multimedia.

Capitolul I: CĂLĂTORI ȘI CĂLĂTORII - EUROPA ȘI *LUMEA NOUĂ*

1. Călătoriile și percepția spațiului în Evul Mediu.
2. Marile Descoperiri Geografice.
Studii de caz:
a. Cristofor Columb și Fernando Magellan;
b. *Lumea Nouă* - Cunoaștere, misionarism și exploatare.
Test evaluare.

Călătoriile şi percepţia spaţiului în Evul Mediu

1. Definiții

Caravelă = navă cu pânze, de mici dimensiuni, rapidă și foarte manevrabilă, dezvoltată de portughezi în secolul al XV-lea.
Busola (compas) = instrument de navigație utilizat pentru determinarea direcției relativ la polii magnetici ai Pământului.
Astrolab = instrument astronomic de observare și de calcul analogic, cu funcții multiple, ce permite măsurarea latitudinii în funcție de poziția astrelor, între care Soarele, și prin aceasta, determinarea orei de observare și direcția astrului.

2. Călători și exploratori

Din cele mai vechi timpuri oamenii au călătorit pe uscat și pe apă pentru a descoperi noi teritorii, pământuri favorabile agriculturii și pentru comerț ⇒ contribuții la explorarea spațiului geografic, schimb de informații și idei.
Secolele X-XV - cunoștințele locuitorilor Europei medievale despre spațiul geografic au fost relativ modeste, dar ca urmare a comerțului și a contactelor cu lumea arabă, aceștia au ajuns să cunoască, în afara Europei, nordul Africii și o parte a Asiei (Orientul Apropiat):
a. Cca. 1000 - exploratorii vikingi au colonizat Islanda și au ajuns pe coastele Groenlandei și ale Americii de Nord;
b. 1245-1247 - exploratorul italian Giovanni da Pian del Carpine (cca. 1185-1252) a realizat o expediție în Asia, la curtea hanului mongol Guyuk (călătoria sa a fost relatată în lucrarea *Ystoria Mongolarum*);
c. 1271-1295 - negustorul italian Marco Polo (1254-1324) a întreprins o expediție de-a lungul Drumului Mătăsii, ajungând până în China condusă de hanul mongol Kubilai (călătoria sa a fost relatată în lucrarea *Diversitatea Lumii* sau *Milionul*);
d. 1325-1354 - exploratorul arab Ibn Battuta (1304-1369) a vizitat teritorii întinse din Africa, Asia și Europa (călătoriile sale au fost relatate în lucrarea *Rihala*);
e. 1466-1472 - negustorul rus Afanasie Nikitin (1433-1475) a realizat o expediție în India (călătoria sa a fost relatată în lucrarea *Călătorie peste mări*).
Secolul al XV-lea - europenii, care au considerat multă vreme că Pământul este plat, au redescoperit ideea antică privind forma sferică a planetei, un rol important în reafirmarea teoriei sfericității avându-l matematicianul și astronomul Paolo dal Pozzo Toscanelli (1397-1482).

3. Mijloace de transport

În Evul Mediu, călătoriile pe uscat organizate de negustori arabi (caravane), s-au folosit de forţa animalelor (cai, catâri și cămile), ce au purtat saci încărcați cu mărfuri (mirodenii: piper, cuișoare și scorțișoară; esențe parfumate; mătase).
Secolul al XV-lea - expedițiile europene pe apă s-au realizat cu ajutorul unui nou tip de navă ușoară, cu pânze, lungă de aproximativ 30 de m, ce a permis navigația împotriva vântului, **caravela**.
Navigatorii europeni au putut să se orienteze mai ușor pe mare utilizând portulane (hărți ale țărmurilor), **busola** (invenție chineză preluată de europeni de la civilizația arabă) și **astrolabul** (invenție antică, atribuită astronomului grec Hiparh din Niceea - 190-120 î.Hr.).
Secolele XV-XVIII - caravela, busola și astrolabul au făcut posibile Marile Descoperiri Geografice și au transformat Europa într-o putere mondială.

Fişă de lucru: ***Călătoriile şi percepţia spaţiului în Evul Mediu***

În trecut, oamenii s-au orientat în spațiu prin diferite metode: după mușchiul crescut pe scoarța copacilor, după busolă ori astrolab. În lumea de azi, sistemul G.P.S. (Sistem de Poziționare Globală), care funcționează pe baza informațiilor transmise de sateliți, permite orientarea rapidă, cu ajutorul unui telefon mobil sau a unui dispozitiv special, în orice regiune de pe Glob.

În opinia voastră, este necesară, pentru oamenii de azi, cunoașterea regulilor de orientare în spațiu (după punctele cardinale și după Soare)? De ce?

Marile Descoperiri Geografice

1. Definiții

Imperiu colonial = ansamblu de teritorii stăpânite de un stat european, acesta din urmă fiind denumit cu termenul de *metropolă*.
Factorie = punct de schimb comercial creat pe un teritoriu descoperit în Africa, Asia și Americi.
Conchistador (din limba spaniolă: *conquistador = „cuceritor”*) = explorator-soldat spaniol angajat în lupta pentru luarea în stăpânire a *Lumii Noi*.
Precolumbian = care a existat pe continentul America înaintea sosirii lui Cristofor Columb (1492).
Indigen = persoană care este originară dintr-o anumită țară, de baștină; autohton.

2. Cauze

Secolele XV-XVIII - europenii (portughezi, spanioli, englezi, francezi și olandezi) au explorat rute maritime, noi teritorii și au pus bazele primelor **imperii coloniale** ⇒ epoca Marilor Descoperiri Geografice.
Cauzele Marilor Descoperiri Geografice au fost următoarele:
a. Economice: nevoia în creștere de mirodenii, aur și argint;
b. Progresele tehnice în navigație: caravela, busola și astrolabul;
c. Amenințarea reprezentată de Imperiul Otoman: ascensiunea otomană și extinderea în Peninsula Balcanică a pus în pericol comerțul Europei cu Orientul ⇒ căutarea unui nou drum spre Indii;
d. Prozelitismul religios: dorința Bisericii Catolice de a își spori numărul de credincioși prin convertirea populației din teritoriile descoperite.

3. Europa explorează lumea

1415-1460 - principele portughez Henric Navigatorul (1394-1460) a organizat numeroase expediții maritime, cu scopul de a descoperi un drum spre Indii, mergând pe lângă coasta de vest a Africii ⇒ navigatorii portughezi au ajuns până în Golful Guineea, de unde au adus aur și sclavi.
1487 - portughezul Bartolomeo Diaz (1450-1500) a navigat de-a lungul coastelor de vest ale continentului african și a ajuns până la Capul Bunei Speranțe.
1492-1504 - genovezul (italian) Cristofor Columb (1451-1506), sprijinit de Spania, a întreprins patru expediții spre India, traversând Oceanul Atlantic (a explorat Insula Hispaniola, Cuba, Jamaica, coastele Hondurasului și Insula Trinidad), dar nu și-a dat seama că a descoperit un nou continent, *Lumea Nouă*, Indiile Occidentale sau America de Nord.
1497-1498 - venețianul (italian) Giovanni Caboto (John Cabot: cca. 1450-cca. 1500), sprijinit de Anglia, a explorat coastele Americii de Nord și a descoperit Insula Terranova.
1497-1499 - portughezul Vasco da Gama (1469-1524) a ocolit Africa, a navigat în Oceanul Indian și a ajuns la Calicut, pe coasta de vest a Indiei.
1499-1504 - florentinul (italian) Amerigo Vespucci (1454-1512), sprijinit de Spania, a realizat trei expediții de explorare a coastelor Americii de Sud: țărmurile Braziliei, Uruguayului și Argentinei ⇒ 1507 - în cinstea exploratorului italian continentele din *Lumea Nouă* au fost numite America.
1500 - portughezul Pedro Alvares Cabral (1467-1520) a explorat nord-estul Americii de Sud: coastele Braziliei.
Septembrie 1513 - spaniolul Vasco Nunez de Balboa (1475-1519) a explorat Istmul Panama și a ajuns la Oceanul Pacific.
1519-1522 - portughezul Fernando Magellan (1480-1521), sprijinit de Spania, a realizat prima călătorie în jurul lumii (circumnavigație), demonstrând sfericitatea Terrei ⇒ 1521-1522 - după moartea lui Magellan expediția a fost încheiată de secundul acestuia, Juan Sebastian Elcano (1476-1526).

1534-1542 - francezul Jacques Cartier (1491-1557) a explorat America de Nord: golful și fluviul Sfântul Laurențiu.
1577-1580 - englezul Francis Drake (1540-1596) a realizat o nouă călătorie în jurul lumii.
1594-1597 - olandezul Willem Barentsz (1550-1597) a întreprins trei expediții (eșuate) în zona arctică, cu scopul de a ajunge în China.
1768-1779 - englezul James Cook (1728-1779) a realizat trei expediții în Oceanul Pacific și a descoperit Arhipelagul Hawaii, Australia și Noua Zeelandă.

4. Primele imperii coloniale

Secolele XV-XVIII - europenii au explorat teritorii din Africa, Asia, America de Nord, America de Sud și Oceania ⇒ teritoriile descoperite au fost luate în stăpânire de Portugalia și Spania (și, mai târziu, de Anglia, Franța și Olanda) și transformate în imperii coloniale.
7 iunie 1494 - semnarea Tratatului de la Tordesillas (la intervenția papei Alexandru al VI-lea: 1493-1503) de către Portugalia și Spania, a marcat împărțirea lumii în două sfere de influență: teritoriile care s-au aflat la est de meridianul de 46 grade au revenit Portugaliei, în timp ce suprafețele aflate la vest au intrat în componența Spaniei.
I. Imperiul colonial portughez: capitala Goa (India), a fost format din insule și regiunile de coastă din Brazilia, Africa și Asia. În aceste teritorii portughezii au înființat **factorii** și forturi, interesul acestora fiind limitat la activitatea comercială și nu la luarea în stăpânire a acestor teritorii. Imperiul a depins direct de rege, care a numit în teritoriu un vicerege, iar din 1504 guvernatori, autoritatea fiind exercitată prin intermediul Casei de India, întreprindere maritimă și comercială cu sediul la Lisabona.
II. Imperiul colonial spaniol: a fost format din teritoriile Americii de Nord și de Sud (cu excepția Braziliei deținute de portughezi). Spaniolii au cucerit și au colonizat teritoriile descoperite și le-au organizat în două viceregate: Mexic (America Centrală) și Peru (America de Sud). **Conchistadorii** au distrus înfloritoarele civilizații **precolumbiene** create de mayași, azteci și incași. 1519-1521 - spaniolii conduși de Hernan Fernando Cortes (1485-1547) au cucerit statul aztec, capitala la Tenochtitlan, condus de regele Montezuma al II-lea (1502-1520) și l-au organizat în viceregatul Mexic. 1532-1535 - conchistadorii conduși de Francisco Pizarro (1478-1541) au cucerit imperiul incașilor, capitala la Cuzco, condus de regele Atahualpa (1532-1533) și l-au organizat în viceregatul Peru. Pământurile luate în stăpânire au aparținut regelui Spaniei, care le-a împărțit sub formă de concesiuni funciare (*encomienda*), lucrate de **indigeni** (*encomendados*), slujitorilor Coroanei (*encomendero*). De administrarea coloniilor spaniole s-a ocupat Consiliul Indiilor.

5. Urmări

Consecințele Marilor Descoperiri Geografice au fost următoarele:
a. Economice: mutarea axei comerțului mondial în Oceanul Atlantic; aducerea în Europa a unor cantități mari de aur, argint și alte produse; aclimatizarea unor plante și animale americane în Europa și Africa (arborele de cacao, arborele de cauciuc, ardeiul, cartoful, căpșunele, fasolea, floarea-soarelui, porumbul, roșiile, tutunul, vanilia și curcanul);
b. Sociale: creșterea rolului burgheziei;
c. Politice: afirmarea statelor cu ieșire la Oceanul Atlantic;
d. Religioase: extinderea creștinismului de rit catolic în lume prin convertirea forțată a locuitorilor din teritoriile descoperite;
e. Culturale: îmbogățirea cunoștințelor geografice și științifice ale Europei despre lume.

Fișă de lucru: ***Marile Descoperiri Geografice***

Citiți cu atenţie textele de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

A. *„În primul rând, principele a dorit să cunoască pământul care se întinde dincolo de Insulele Canare. În al doilea rând, a existat posibilitatea navigării fără pericole către noile teritorii, de unde s-a putut aduce diverse mărfuri. În al treilea rând, el a dorit să cunoască puterea eventualilor dușmani ai regatului. În al patrulea rând, principele a sperat să găsească alți conducători creștini cu care să se alieze. Și în al cincilea rând, el a sperat să răspândească credința creștină în rândul altor popoare."*

(Eanes Gomez de Azurara, *Cronica descoperirii și cuceririi Guineei*)

B. *„Oamenii de pe corăbii au văzut alte semne de pământ şi un trunchi de mărăcine plin cu fructe roşii. Pământul l-a văzut mai întâi un marinar care se numea Rodrigo de Triana, deşi amiralul, stând pe puntea înaltă a corabiei, a văzut o lumină, dar nu a cutezat să afirme că ar fi pământ. Au coborât toate velele (pânzele) şi au înaintat numai cu vela mare, fără cele mici, aşteptând până la ziuă, într-o vineri, când au ajuns pe o insuliţă din Bahamas."*

(*Jurnalul lui Cristofor Columb*)

1. Alcătuiți, pe baza sursei A, o listă care să cuprindă cauzele expedițiilor maritime portugheze din secolul al XV-lea.

2. Indicați, pe baza sursei B, evenimentul descris în document și realizați rezumatul.

3. Numiți doi navigatori portughezi din secolul al XV-lea și câte o descoperire realizată de fiecare dintre aceștia.

Studiu de caz: Cristofor Columb și Fernando Magellan

1. Cristofor Columb (1451-1506)

Cristofor Columb a fost un navigator și explorator care și-a câștigat reputația după ce a descoperit două noi continente, *Lumea Nouă*, denumite mai târziu, America de Nord și America de Sud.
25/31 octombrie 1451 - s-a născut Cristofor Columb, în orașul Genova (Italia), primul dintre cei cinci copii ai lui Domenico Colombo, un țesător sărac, și ai Susanei Fontanarossa.
1465-1476 - tânărul Columb, autodidact (a studiat istorie, geografie și astronomie), s-a inițiat în arta navigării și a călătorit în Marea Mediterană (Insula Chios) și Oceanul Atlantic (Anglia).
1477-1485 - Columb s-a stabilit în Lisabona, pentru a fi mai aproape de fratele său Bartolomeu Columb, un cunoscut cartograf, și s-a căsătorit cu Filipa Moniz Perestrelo, fiica unui nobil portughez.
1480-1484 - pe baza informațiilor geografice studiate, frații Columb au ajuns la concluzia că s-ar fi putut ajunge mai repede pe calea apei spre Vest, în Asia de Sud-Est, o zonă bogată în mirodenii.
1484 - Cristofor și-a prezentat descoperirile regelui Ioan al II-lea (1477; 1481-1495) și a cerut finanțare pentru o călătorie peste Oceanul Atlantic, spre Asia, dar cererea i-a fost respinsă.
1486-1492 - nemulțumit, Columb s-a mutat în Spania și și-a prezentat propunerea regilor Ferdinand al II-lea de Aragon (1475-1516) și Isabella de Castilia (1475-1504), cererea fiind acceptată.
1492-1504 - Columb a întreprins patru expediții spre Asia, peste Oceanul Atlantic:
I. Prima călătorie (1492-1493): trei nave (*Santa Maria*, *Pinta* și *Nina*) au plecat din portul Palos de la Frontera și au explorat insulele Hispaniola și Cuba. Columb a fondat colonia La Navidad (Haiti).
II. A doua călătorie (1493-1496): 17 nave au plecat spre *Lumea Nouă*, au fost explorate insulele Dominica, Guadalupe și Antigua, și o nouă colonie a fost creată, La Isabela (Republica Dominicană).
III. A treia călătorie (1498-1500): au fost explorate Insula Trinidad și coasta Venezuelei.
IV. A patra călătorie (1502-1504): Columb a explorat coasta Americii Centrale.
20 mai 1506 - moartea navigatorului la Valladolid și înmormântarea sa în Catedrala din Sevilla.

2. Fernando Magellan (1480-1521)

Fernando Magellan a fost un navigator și explorator care a realizat prima călătorie pe mare în jurul lumii, demonstrând astfel sfericitatea planetei.
Cca. 1480 - s-a născut Fernao de Magalhaes, în nordul Portugaliei, probabil în așezarea Sabrosa, primul dintre cei trei copii ai lui Pedro de Magalhaes, primarul localității, și ai Aldei de Mezquita.
1480-1504 - tânărul Magalhaes a studiat arta navigației, geografie și astronomie.
1505-1513 - Magalhaes a participat la cucerirea portugheză a Indiilor Orientale (Indonezia) și a așezării malaeziene Malacca, un important port pe ruta mirodeniilor.
1513 - Fernao, pe baza informațiilor geografice studiate, a ajuns la concluzia că poate ajunge mai repede în Insulele Moluce (Insulele Mirodeniilor) dacă ar fi ocolit America de Sud prin Vest.
1517-1518 - nemulțumit, Magalhaes s-a mutat în Spania, a obținut cetățenia, și-a schimbat numele în Fernando Magellan și și-a prezentat ideile regelui Carol al V-lea (1516-1556).
10 august 1519 - cinci nave (*Trinidad*, *San Antonio*, *Conception*, *Santiago* și *Victoria*), conduse de Fernando Magellan, au plecat din Sevilla spre Insulele Moluce.
10 august 1519-7 aprilie 1521 - flota lui Magellan a explorat Golful Rio de Janeiro (Brazilia), Rio de la Plata și Puerto San Julian (Argentina), a descoperit strâmtoarea care îi poartă numele (Strâmtoarea Magellan), a navigat pe Oceanul Pacific și a descoperit Insulele Mariane și Filipine.
27 aprilie 1521 - moartea lui Magellan în Filipine, după ce a dorit să creștineze mai multe căpetenii.
2 mai 1521-6 septembrie 1522 - la bordul navei *Victoria*, expediția a fost încheiată de secundul lui Magellan, Juan Sebastian Elcano, care a reușit să ajungă în Insulele Moluce și apoi în Spania.

Fișă de lucru: ***Cristofor Columb și Fernando Magellan***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„Știu că se poate demonstra prin simplul fapt al formei sferice a Pământului, dar pentru a face demonstrația mai ușoară (...), am decis să indic această cale prin intermediul unei hărți de navigație. Îi trimit așadar Majestății Sale o hartă întocmită cu propriile mele mâini pe care sunt marcate coastele și insulele Portugaliei, de unde veți porni spre vest, (...) peste câte mile ar trebui să ajungeți la acele locuri fertile, pline de tot felul de mirodenii și bijuterii."

(Scrisoarea lui Cristofor Columb către regele Portugaliei)

1. Menționați, pe baza textului, care este forma Pământului.

2. Precizați, pe baza textului, modalitatea prin care este demonstrată forma Pământului.

3. Numiți, pe baza textului, un spațiu istoric.

Studiu de caz: *Lumea Nouă* - Cunoaștere, misionarism și exploatare

1. Civilizațiile precolumbiene

Secolele XV-XVII - europenii au descoperit în *Lumea Nouă* civilizații agrare originale, bazate pe cultura porumbului, pe care le-au supus și cărora le-au impus un nou mod de viață și o nouă religie, creștinismul ⇒ culturile precolumbiene ale mayașilor, aztecilor și incașilor au dispărut, fiind înlocuite de civilizația cu trăsături europene a Americii Latine.
I. Civilizația Maya: cultură precolumbiană apărută în zonele tropicale din America Centrală (regiuni din Mexic, Guatemala, Belize, Honduras și El Salvador), organizată în 40 de orașe-stat separate (Tikal, Uaxactun, Copan, Bonampak, Dos Pilas, Calakmul și Palenque), cu o populație numeroasă (2-10 milioane locuitori), ce și-a atins apogeul puterii în secolul al VI-lea. Mayașii au excelat în agricultură, ceramică, scriere (logosilabică, cel mai dezvoltat sistem din Americi), arhitectură (orașele Maya au fost dominate de temple-piramide), sistemul calendaristic și matematică. 1525-1697 - profitând de scindarea politică a civilizației Maya, spaniolii au cucerit orașele-stat.
II. Imperiul Aztec: 1325 - civilizație precolumbiană descinsă din barbari nomazi sosiți din nordul Americii Centrale, ce au pus bazele unui oraș-stat, Tenochtitlan. 1428-1440 - în perioada domniei regelui Itzcoatl, Tenochtitlan a format o alianță cu două state vecine ⇒ formarea unui imperiu care a cuprins 400-500 de state mici, cu aproximativ 5-6 milioane de locuitori. 1502-1520 - statul aztec a atins apogeul din punct de vedere politic și economic sub ultimul său rege, Montezuma al II-lea. Societatea aztecă a fost una stratificată: *pipiltin* (clasa nobiliară), *pochteca* (negustori ambulanți), *macehualtin* (oamenii liberi), *mayeques* (sclavi, s-au ocupat de muncile agricole). Principalele ocupații au fost agricultura, meșteșugurile și comerțul. Aztecii au practicat un sângeros cult al sacrificiilor umane (aproximativ 20.000 prizonieri de război au fost sacrificați anual pentru a îi onora pe zei). 1519-1521 - spaniolii conduși de Hernan Fernando Cortes au cucerit și au distrus statul aztec.
III. Imperiul Inca: civilizație precolumbiană cu o riguroasă ierarhie socială, administrația din capitala Cuzco guvernând peste 5-10 milioane de locuitori și Munții Anzi (America de Sud). 1471-1493 - în perioada domniei regelui Topa Inca Yupanqui statul a atins maximul expansiunii teritoriale. Tehnologia incașă a fost la standarde înalte, fiind produse artefacte metalice, textile și ceramice. Totuși, incașii nu au avut un sistem de scriere, dezvoltând un sistem de sfori cu noduri colorate (quipu), cu ajutorul căruia au stocat informații și liste. Incașii au construit numeroase orașe (Machu Picchu) și o vastă rețea de drumuri (cca. 25.000 km). Deoarece roata nu a fost descoperită, pentru a transmite mesaje, incașii au folosit curieri și alergători. Agricultura a fost practicată pe dealuri terasate, iar religia s-a concentrat pe cultul zeului-soare Init. 1525 - izbucnirea războiului civil ⇒ 1532-1535 - conchistadorii conduși de Francisco Pizarro l-au ucis pe regele Atahualpa (1533), au cucerit și au distrus statul incaș.

2. Misionarism și exploatare

Instaurarea stăpânirii spaniole și portugheze în Americi a fost însoțită de impunerea forțată a creștinismului în rândul autohtonilor (prin intermediul misionarilor Bisericii Catolice).
Misionari precum Bartolomeo de Las Casas (1484-1566) și Manuel da Nobrega (1517-1570) au lăsat, prin scrierile lor, mărturii istorice importante despre relațiile dintre europeni și cei cuceriți.
În teritoriile americane ocupate spaniolii și portughezii au instaurat un regim de exploatare a localnicilor: pământul a fost împărțit în plantații întinse stăpânite de coloniștii europeni; s-au înființat mine de aur, argint și cupru, în care autohtonii au fost obligați să muncească în condiții foarte grele. Numărul băștinașilor a scăzut din cauza bolilor aduse de europeni (gripa, variola, pojarul, tifosul, malaria și ciuma), a muncii epuizante și a diferitelor abuzuri ⇒ coloniștii europeni au adus sclavi din Africa ca să își asigure forța de muncă de pe plantațiile și minele din *Lumea Nouă*.

Fișă de lucru: ***Studiu de caz: Lumea Nouă - Cunoaștere, misionarism și exploatare***

A. *„Locuitorii acestor insule nu au nici fier, nici oţel, nici arme. Ei cred că eu, ca şi corăbiile şi oamenii mei, am venit din ceruri, şi cu această convingere localnicii m-au primit peste tot, după ce şi-au învins teama.”*

(Cristofor Columb, *Scrisoare către regii Spaniei*)

B. *„Fii calm, nu vorbi prea repede, nu ridica glasul. Nu aştepta să fii chemat de două ori. Răspunde imediat când e nevoie de tine. Înainte de masă, spală-te pe mâini. Nu mânca în grabă!”*

(Sfaturile unui părinte aztec către copilul său)

1. Precizați, pe baza sursei A, două trăsături ale civilizației localnicilor din insulele explorate de Cristofor Columb.

2. Exprimați-vă opinia, pe baza sursei B, în legătură cu educația copiilor azteci.

3. Argumentați, pe baza sursei B, dacă există asemănări între regulile de comportament ale aztecilor și cele din lumea modernă.

Test evaluare
Călători și călătorii: Europa și *Lumea Nouă*

• *Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerințelor din Partea I și din Partea a II-a se acordă 90 de puncte.*
• *Din oficiu se acordă 10 puncte.*
• *Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.*

Partea I (50 puncte)

I. 1. Citiți cu atenție textele de mai jos și răspundeți întrebărilor: **24 puncte**

A. *„Cuceritorii europeni au reușit să subjuge imperiile precolumbiene folosind arme de foc și cai, ambele necunoscute populației indigene. Creștinarea care a urmat cuceririi a fost de multe ori superficială. Războaiele, exploatarea excesivă și epidemiile de pojar și varicelă aduse de cuceritori au redus dramatic numărul populației băștinașe. Din cauza devastărilor coloniștii au adus milioane de sclavi africani pentru a completa și susține forța de muncă. Conduse de viceregi, coloniile au existat numai în beneficiul țării-mamă.”*

(xxx, *Istoria ilustrată a lumii*)

B. *„Portughezii au căutat în Orient și populații creștine cu care s-ar fi putut alia. Povestirile mai multor călători au vorbit despre un anume preot Ioan care a condus un regat creștin situat în răsăritul Africii. În Cartea Minunilor Marco Polo a scris despre o scrisoare adresată papei de către Kubilai Han. Toate aceste relatări au avut un mare succes. În gândirea conducătorilor europeni, preotul Ioan și hanul mongol Kubilai ar fi putut să devină aliați ai Occidentului într-o politică la scară planetară de îndiguire a islamului și de expansiune a creștinismului.”*

(Michel Roche, *Pământurile medievale și prezentul. Elemente didactice*)

a. Menționați, pe baza sursei A, o cauză a reducerii numărului populației băștinașe. 6 puncte

b. Indicați, pe baza sursei B, un motiv pentru care europenii au fost atrași de Orient. 6 puncte

c. Precizați, pe baza sursei B, numele operei literare al cărei autor a fost Marco Polo. 6 puncte

d. Identificați, pe baza sursei B, doi lideri din Orient cu care au dorit europenii să se alieze. 6 puncte

I. 2. Încercuiți litera corespunzătoare răspunsului corect: **16 puncte**

1. Acest stat a creat un întins imperiu colonial în perioada Marilor Descoperiri Geografice: 4 puncte
a. S.U.A. b. Țara Românească c. Spania
2. Navigatorul care a atins pentru prima dată Capul Bunei Speranţe a fost: 4 puncte
a. Bartolomeo Diaz b. Vasco da Gama c. Fernando Magellan
3. Continentele americane au fost descoperită în secolul: 4 puncte
a. Secolul al XVI-lea b. Secolul al XV-lea c. Secolul al XIV-lea
4. În urma Marilor Descoperiri Geografice civilizaţiile precolumbiene au fost cucerite de: 4 puncte
a. Spanioli și francezi b. Englezi și francezi c. Spanioli și portughezi

I. 3. Transcrieţi textul de mai jos, completând fiecare spaţiu liber cu termenul corespunzător din lista de termeni dată: **10 puncte**

..... a descoperit Americile, iar ..... Fernando Magellan a realizat prima călătorie în jurul lumii. Hernan Fernando Cortes a cucerit în ..... Imperiul Aztec, condus de ..... Centrul statului aztec s-a aflat pe teritoriul actualei țări .....

Lista termenilor: **american, secolul al XVI-lea, Mexic, Cristofor Columb, Montezuma al II-lea, Spania, secolul al XVII-lea, explorator.**

Partea a II-a (40 puncte)

II. 1. Notați cu Adevărat (A) sau Fals (F) următoarele afirmații: **20 puncte**

a. Unul dintre cei mai cunoscuți călători europeni medievali a fost italianul Marco Polo ..... 5 puncte

b. *Lumea Nouă* (Americile) a fost descoperită în 1692 de către Cristofor Columb ..... 5 puncte

c. Anglia și Franța au fost inițiatoarele Marilor Descoperiri Geografice ..... 5 puncte

d. James Cook a descoperit Arhipelagul Hawaii, Australia și Noua Zeelandă ..... 5 puncte

II. 2. Prezentați, la alegere, în minim 10 rânduri, un eveniment sau un personaj istoric din perioada Marilor Descoperiri Geografice. **20 puncte**

ATENȚIE!!! Se va respecta structura compoziţiei (introducere-cuprins-încheiere), utilizarea limbajului istoric şi prezentarea cronologică/logică a evenimentului/personajului istoric ales.

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Capitolul II: GENEZA SPIRITULUI MODERN

Competențe generale:

1. Utilizarea în contexte diverse a coordonatelor şi reprezentărilor despre timp şi spaţiu.
2. Utilizarea critică şi reflexivă a limbajului de specialitate şi a surselor istorice.
3. Manifestarea comportamentului civic prin valorificarea experienţei istorice şi a diversităţii socio-culturale.
4. Folosirea autonomă şi responsabilă a instrumentelor necesare învăţării permanente.

Competențe specifice:

1.2. Utilizarea coordonatelor temporale referitoare la faptele şi procesele istorice.
2.1. Utilizarea adecvată a termenilor istorici/limbajului de specialitate în prezentarea unui fapt/proces istoric.
2.2. Utilizarea gândirii critice în analiza surselor de informare.
3.2. Asumarea cooperării în grupuri de învăţare.
3.3. Descrierea consecinţelor deciziei şi acţiunii umane.
4.1. Utilizarea informațiilor cu ajutorul resurselor multimedia.
4.2. Asumarea critică a unui set de valori recunoscute social.

Capitolul II: GENEZA SPIRITULUI MODERN

1. Renaștere și Umanism.
Studii de caz:
a. Leonardo da Vinci și Michelangelo Buonarroti;
b. Niccolo Machiavelli;
c. Giordano Bruno și Galileo Galilei;
d. William Shakespeare.
Test evaluare.
2. Reforma și Contrareforma.
Studii de caz:
a. Martin Luther și Jean Calvin;
b. Inchizitia;
c. Barocul.
Test evaluare.
3. Absolutismul monarhic.
Studii de caz:
a. Spania absolutistă;
b. Imperiul Otoman;
c. Anglia absolutistă;
d. Franța absolutistă;
e. Rusia absolutistă;
f. Revoluția Olandeză;
g. Războiul de 30 de Ani.
Test evaluare.

Renaștere și Umanism

1. Definiții

Mecenat = protecție și sprijin acordate artelor, literaturii și științelor din partea unui mecena.
Teoria heliocentrică = teorie conform căreia Soarele se află în centrul sistemului solar, iar planetele se învârt pe orbite în jurul său.
Teoria geocentrică = teorie conform căreia Pământul se află în centrul Universului, iar Soarele și planetele se învârt în jurul său.

2. Renașterea

Renașterea a reprezentat o epocă nouă, opusă Evului Mediu, care a fost văzut de contemporani drept o perioadă întunecată din istoria omenirii, comparativ cu civilizația Antichității.
Secolele XIV-XV - apariția Renașterii în Peninsula Italică datorită:
a. Dezvoltării economice a orașelor italiene: Florența, Genova, Veneția, Roma și Bologna;
b. Redescoperirii textelor autorilor antici;
c. Noilor aspirații ale oamenilor, îmbinate cu modelul greco-roman antic: virtuțile și morala antice au fost considerate mijloace de acces la înțelepciune și cunoaștere;
d. **Mecenatul** marilor familii italiene cu posibilități financiare (ex: familia de' Medici din Florența).
Perioada renascentistă a fost caracterizată prin:
a. Un nou tip de economie, cea de schimb ⇒ apariția relațiilor capitaliste (bazate pe bani);
b. Transformarea orașelor europene în centre culturale, dominate de negustori și bancheri bogați;
c. Afirmarea unei noi clase sociale, cea a burgheziei.

3. Umanismul

Secolele XIV-XVI - Renașterea a permis afirmarea unui nou mod de gândire în orașele italiene și în restul Europei, opus celui medieval, Umanismul, un curent cultural și ideologic care a impus idei precum:
a. Viziunea antropocentrică (omul în centrul tuturor lucrurilor), umaniștii considerând că lumea poate fi cunoscută și înțeleasă prin intermediul culturii și științei;
b. Morala individualistă, cultul valorilor și toleranța ⇒ criteriul nașterii (care s-a situat la baza privilegiilor feudale) a fost înlocuit cu cel al meritului, accentul fiind pus pe inteligența individului;
c. Omul, creație a lui Dumnezeu, este o ființă liberă și demnă, întreprinzătoare, condusă de rațiune;
d. Necesitatea caracterului întreprinzător al omului, care trebuia să fie o *„ființă universală"* și să dețină cunoștințe din toate domeniile (cultură enciclopedică).
1456 - răspândirea ideilor umaniste a fost influențată în mod hotărâtor de invenția germanului Johannes Gutenberg (cca. 1393-1468), tiparul cu litere mobile, prima carte imprimată fiind *Biblia* (1455) ⇒ creșterea numărului de cărți puse în circulație, apariția marilor biblioteci (1475: Biblioteca Vaticanului) și răspândirea literaturii în limbile naționale, în paralel cu scrierile în limba latină.

4. Geneza spiritului modern

Umaniștii au fost interesați de toate aspectele cunoașterii și au tradus operele autorilor greco-romani, ca să înțeleagă mai bine gândirea antică ⇒ dezvoltarea diverselor domenii ale științei și artei.
I. Știința: a crescut interesul pentru univers și ființa umană, fiind caracterizată de folosirea metodelor experimentale, a observației și a spiritului critic.
a. Fizica: Evangelista Torricelli (a măsurat presiunea atmosferică cu barometrul cu mercur);
b. Astronomia: s-au afirmat Nicolaus Copernicus (a emis **teoria heliocentrică**, în opoziție cu **teoria geocentrică**), Giordano Bruno (a dezvoltat teoria heliocentrică și a formulat ideea Universului

infinit), Galileo Galilei (a susținut teoria heliocentrică, a perfecționat telescopul și a studiat sateliții planetei Jupiter) și Johannes Kepler (a formulat și a confirmat legile mișcării planetelor);
c. Istoria: s-au remarcat Leonardo Bruni (*„Istoria poporului florentin”*), Gian Francisco Poggio Bracciolini (*„Istoria florentină”*), Niccolo Machiavelli (*„Principele”*) și Francesco Guicciardini (*„Istoria Italiei”*);
d. Filosofia: s-a pus accentul pe gândirea clasică, greco-romană. Reprezentanți de seamă: Marsilio Ficino (*„Despre nemurirea sufletului”*), Giovanni Pico della Mirandola (*„Despre demnitatea omului”*), Desiderius Erasmus din Rotterdam (*„Elogiul nebuniei”* și *„Elogiul prostiei”*), Thomas Morus (*„Utopia”*) și Tommaso Campanella (*„Cetatea soarelui”*);
e. Medicina: au contribuit Andreas Vesalius (a studiat anatomia), Ambroise Pare (anatomist, considerat *„părintele”* chirurgiei, a pus la punct procedeul legării arterelor), Miguel Serveto (a cercetat circulația pulmonară) și William Harvey (a studiat circulația sângelui).
II. Arta: a ieșit de sub influența Bisericii Catolice (laicizarea artei). Interesul artiștilor s-a îndreptat spre om, natură și armonia formelor, temele preferate fiind eroii Antichității și ai creștinismului.
a. Arhitectura: a îmbinat elemente de influență greco-romană (coloane, frontoane și cornișe) cu elemente ale stilurilor romanic și gotic cu inovații precum bolta și cupola. S-au afirmat Giotto, Filippo Brunelleschi, Leon Battista Alberti și Donato Bramante. Construcții emblematice: Catedrala Santa Maria del Fiore (Domul din Florența), Basilica Sfântul Petru (Roma), Palatul Dogilor (Veneția), Palatul Signoriei, Palatul Pitti, Palatul Strozzi (Florența) și Piața Capitoliului (Roma);
b. Sculptura: s-a desprins de arhitectură, accentul fiind pus pe frumusețea corpului uman. Genurile preferate au fost nudul, bustul și statuia ecvestră, lucrate în bronz sau marmură. S-au evidențiat Andrea del Verrocchio (*„David”* și *„Statuia ecvestră a lui Bartolomeo Colleoni”*), Donatello (*„David”* și *„Cantoria”*) și Michelangelo Buonarroti (*„David”* și *„Pieta”*);
c. Pictura: cea mai importantă inovație a fost introducerea perspectivei liniare, crearea impresiei de apropiere și depărtare prin tehnici speciale, temele preferate fiind portretul și natura, lucrate în ulei și frescă. S-au remarcat pictorii grupați în școli precum cea romană (Rafael Sanzio: *„Madona Sixtină”* și *„Școala din Atena”*; Michelangelo Buonarroti: picturile din cadrul *Capelei Sixtine*), venețiană (Tiziano Vecellio: *„Răpirea Europei”* și *„Carol al V-lea”*; Tintoretto: *„Răstignirea”* și *„Paradisul”*; Paolo Veronese: *„Nunta din Cana Galileii”*), milaneză (Leonardo da Vinci: *„Cina cea de taină”* și *„Mona Lisa”*), florentină (Giotto: fresce; Masaccio: frescele din capela *Brancacci*; Sandro Botticelli: *„Nașterea lui Venus”* și *„Primăvara”*), spaniolă (El Greco: *„Dezbrăcarea lui Hristos”*), franceză (Jean Clouet: miniaturi și portrete), flamandă (Pieter Bruegel cel Bătrân: *„Dans țărănesc”* și *„Turnul Babel”*) și germană (Hans Holbein cel Tânăr: *„Ambasadorii”*).
III. Literatura: s-a afirmat literatura națională, scrisă în limbile vorbite (italiană, spaniolă, franceză, și germană) și influențată în mod hotărâtor de creațiile Antichității greco-romane. Autorii umaniști au fost preocupați de arta de a controla subiectul, grija de a expune gândirea sistematic și metodic, simțul măsurii, temele abordate reflectând sentimentele omenești, orașul și concepția despre viață a noilor elite. Cei mai cunoscuți scriitori au fost Dante Alighieri (*„Divina Comedie”*), Francesco Petrarca (*„Despre bărbați iluștri”*), Giovanni Boccaccio (*„Decameronul”*), Ludovico Ariosto (*„Orlando furioso”*), Francois Rabelais (*„Gargantua și Pantagruel”*), Pierre de Ronsard (*„Ode”*), Torquato Tasso (*„Ierusalimul eliberat”*), Miguel de Cervantes y Saavedra (*„Don Quijote de la Mancha”*), Lope de Vega (*„Fuenteovejuna“*) și William Shakespeare (*„Romeo și Julieta”*, *„Visul unei nopți de vară”*, *„Hamlet”*, *„Othello”*, *„Macbeth”*, *„Regele Lear”* și *„Antoniu și Cleopatra”*).

5. Renașterea în spațiul românesc

Secolul al XVI-lea - răspândirea ideilor renascentiste în spațiul românesc s-a făcut prin intermediul operelor istorice și religioase: creațiile savanților Nicolaus Olahus (*„Hungaria”*) și Johannes Honterus (*„Cărticica de reformă pentru Brașov și Țara Bârsei”*); scrierile cronicarilor Grigore Ureche, Miron Costin, Ion Neculce (*„Letopisețul Țării Moldovei”*) și Dimitrie Cantemir (*„Descrierea Moldovei”*).

Fișă de lucru: *Renaștere și Umanism*

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„Să nu rămână nici o istorie pe care să n-o ştii pe de rost. În ceea ce priveşte geometria, aritmetica şi muzica, m-am străduit să te fac a le preţui de mic copil. Încearcă să cunoşti și legile astronomiei. Să nu rămână nici o mare, nici un râu, cărora să nu le cunoşti peştii; să ştii toţi copacii și toate păsările din văzduh.”

(Francois Rabelais, *Gargantua și Pantagruel*)

1. Enumerați, pe baza textului, domeniile pe care un copil din perioada Renașterii ar fi trebuit să le studieze.

2. Comparați, în maxim 20 de rânduri, valorile educației din vremea Renașterii și astăzi.

3. Dacă ați putea să îi prezentați unui elev din secolul al XV-lea o carte modernă, sub ce formă ați vrea să i-o arătați? Tipărită pe hârtie sau în format electronic/digital (afișată pe computer, tabletă electronică sau telefon mobil)? De ce?

Studiu de caz: Leonardo da Vinci și Michelangelo Buonarroti

1. Leonardo da Vinci (1452-1519)

Leonardo da Vinci a fost considerat unul dintre cei mai de seamă artiști ai momentului de apogeu al Renașterii, acesta desfășurând o activitate impresionantă ca pictor, inventator (a schițat aparate precum avionul, elicopterul și submarinul), anatomist (a realizat studii amănunțite asupra anatomiei umane - Omul Vitruvian, a păsărilor și a altor animale), arhitect, muzician și scriitor.
23 aprilie 1452 - s-a născut Leonardo da Vinci, în orașul Vinci din provincia Toscana (Italia), fiul nelegitim al lui Piero Fruosino di Antonio da Vinci, un bogat notar florentin, și al Caterinei, țărancă.
1466-1472 - Leonardo a devenit ucenicul artistului Andrea del Verrocchio, fiind deprins cu tehnicile desenului, modelării artistice, cu cele ale picturii în ulei și tempera, tainele metalurgiei și prelucrării metalelor, chimiei, mecanicii și tâmplăriei.
1472 - tânărul Leonardo (20 de ani), a devenit maestru, fiind admis în ghilda artiștilor și doctorilor.
1478 - a primit prima comandă în calitate de artist independent, pictura unei bucăți din altarul Capelei Sfântul Bernard din Palazzo Vecchio din Florența (comanda nu a fost finalizată).
1482-1499 - artistul s-a mutat la Milano, printre primele lucrări importante care i-au fost comandate, remarcându-se pictura *Fecioara între stânci* (1483-1486) și fresca *Cina cea de Taină* (1495-1498).
1503-1506 - Leonardo a revenit la Florența și a pictat *Mona Lisa* (*Gioconda*).
1516-1519 - bătrânul Leonardo a intrat în serviciul regelui francez Francisc I (1515-1547), sub înaltul patronaj al monarhului fiindu-i dată drept locuință Castelul Clos Luce (astăzi devenit muzeu).
2 mai 1519 - moartea artistului și înmormântarea sa în Capela Saint-Hubert a Castelului Amboise.

2. Michelangelo Buonarroti (1475-1564)

Michelangelo Buonarroti a fost unul dintre cei mai importanți artiști renascentiști, acesta fiind pictor, sculptor, arhitect, poet și rivalul lui Leonardo da Vinci.
6 martie 1475 - s-a născut Michelangelo di Lodovico Buonarroti Simoni, în orașul Caprese din provincia Toscana (Italia), al doilea dintre cei cinci fii ai lui Lodovico di Buonarroti Simoni și ai Francescăi di Neri del Miniato di Sera.
1488 - Michelangelo a devenit ucenicul pictorului florentin Domenico Ghirlandaio, pentru a înțelege tainele picturii, și cel al sculptorului Bertoldo di Giovanni, pentru a deprinde secretele sculpturii.
1489-1492 - lucrările tânărului artist au atras atenția prințului Lorenzo de' Medici (1469-1492), care i-a devenit patron, Michelangelo realizând sculpturile *Madonna della Scala* (1490) și *Lupta centaurilor* (1492).
1492-1495 - după moartea lui Lorenzo de' Medici Michelangelo s-a mutat la Bologna, unde sculptura sa *Cupidon* (1496) a fost cumpărată de cardinalul Raffaele Riario (lucrarea a fost pierdută).
1498-1499 - artistul s-a mutat la Roma, unde a sculptat pentru Basilica Sfântul Petru lucrarea *Pieta*.
1501-1504 - revenit la Florența, Michelangelo a realizat sculptura *David*.
1505 - chemat din nou la Roma de papa Iulius al II-lea (1503-1513) a primit două comenzi majore: un mormânt pentru papa Iulius al II-lea, din care doar sculptura *Moise* a fost finalizată (1505-1545), și pictarea boltei Capelei Sixtine din Palatul Vatican (1508-1512).
În anii următori Michelangelo s-a dedicat realizării decorațiilor pentru fațada bisericii San Lorenzo din Florența și construirii unei sacristii cu mormântul ducelui Lorenzo de Urbino.
1534 - papa Clement al VII-lea (1523-1534) l-a însărcinat pe Michelangelo cu pictarea altarului din Capela Sixtină cu tema *Judecății de Apoi* (1535-1541).
1549-1564 - Michelangelo s-a ocupat de proiecte arhitecturale: Cupola Basilicii Sfântul Petru, Piața Capitoliului și Palatul Farnese din Roma, Capela Medici și Biblioteca Laurentină din Florența.
18 februarie 1564 - moartea artistului și înmormântarea sa la Florența, în cripta Basilicii Santa Croce.

Fișă de lucru: ***Studiu de caz: Leonardo da Vinci și Michelangelo Buonarroti***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

,, (...) Mai presus e arta de natură; eu ştiu, o simt prin propria mea sculptură, ce vremurilor le ţine piept tenace.
De aceea deopotrivă pot şi ţie şi mie în culori sau piatră mută viaţa a ne da, o viaţă nesfârşită (...)

(Michelangelo Buonarroti, *Rime*)

1. Transcrieți, pe baza sursei, cuvântul prin care Michelangelo denumește tipul de operă pe care artistul a apreciat-o foarte mult.

2. Explicați într-un text de minim 10 rânduri importanța operei lui Michelangelo. Folosiți termenii: **artă**, **valori**, **sculptură**, **pictură** și **capodoperă**.

Studiu de caz: Niccolo Machiavelli

1. Definiție

Rațiune de stat = o autoritate de stat ia măsuri de interes general, trecând peste interesul particular.

2. În slujba Republicii Florentine

Niccolo Machiavelli (1469-1527), considerat unul dintre cei mai importanți reprezentanți ai Renașterii, a fost diplomat, funcționar public, filosof, om politic și scriitor.
3 mai 1469 - s-a născut Niccolo di Bernardo dei Machiavelli, în micul sat toscan San Casciano in Val di Pesa (Italia), fiul lui Bernardo Machiavelli, un avocat sărac, și al Bartolomeii di Stefano Nelli, membră a unei importante familii nobiliare.
1494-1498 - tânărul Machiavelli s-a angajat în calitate de contabil în serviciul guvernului Florenței, condusă de puternica și influenta familie de' Medici.
1498-1512 - în contextul proclamării Republicii Florentine și a alungării familiei de' Medici, Machiavelli a cunoscut succesul în carieră, devenind secretar al Consiliului celor Zece, organism de conducere a republicii care a dus negocierile diplomatice și a supravegheat operațiunile militare.
Printre îndatoririle sale s-au numărat vizitele diplomatice la curtea regelui francez Ludovic al XII-lea (1498-1514), în Roma condusă de papa Iulius al II-lea (1503-1513), la împăratul romano-german Maximilian I (1508-1519) și la numeroși principi italieni ⇒ Machiavelli a putut să studieze strategiile politice ale liderilor epocii sale.
1503-1506 - Machiavelli a reorganizat apărarea militară a Republicii Florentine, preferând să se bazeze doar pe recrutarea de localnici pentru asigurarea apărării (a refuzat ideea unei armate bazate pe mercenari).
1512 - familia de' Medici, sprijinită de papalitate și trupele spaniole, a recâștigat puterea politică și a dizolvat Republica Florentină ⇒ 1513 - Niccolo Machiavelli a fost destituit din funcție, arestat și torturat, fiind învinuit de conspirație.
1512-1527 - după eliberarea din închisoare Machiavelli a fost exilat în San Casciano in Val di Pesa, unde și-a scris cele mai importante opere care i-au adus recunoașterea postumă.
21 iunie 1527 - moartea lui Niccolo Machiavelli la Florența și înmormântarea sa în Basilica Santa Croce.

3. Machiavelli și statul modern

Niccolo Machiavelli a fost un scriitor prolific, fiind preocupat de numeroase arii de cercetare precum: conducerea unui stat (*Principele*: 1513), organizarea eficientă a unei armate (*Arta războiului*: 1521), filosofie și politică romană (*Comentarii la prima decadă a lui Titus Livius*: 1517), teatru (*Mătrăguna*: 1524) și istoria Italiei (*Istoriile florentine*: 1532).
Cea mai importantă dintre operele lui Niccolo Machiavelli a fost lucrarea *Principele* (scrisă în 1513, publicată postum în 1532, și dedicată lui Lorenzo di Piero de' Medici - 1516-1519), primul tratat politic modern despre conducerea unui stat.
Ideea principală a lucrării a fost cea a unificării Italiei într-un stat modern, condus de un lider puternic, care a înțeles cum să se comporte în calitate de conducător politic și militar, și care a ținut seama de **rațiunea de stat**.
Conform lui Machiavelli, un conducător nu poate fi constrâns de normele etice tradiționale, acesta ar trebui să fie perfid, viclean, preocupat doar de putere și să se supună doar acelor reguli care îi aduc succesul politic (machiavellic), norme ce pot fi descoperite, prin deducție, în urma observației liderilor contemporani și a unei bune cunoașterii a istoriei umanității.

Fișă de lucru: ***Studiu de caz: Niccolo Machiavelli***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„Un principe trebuie să se bucure de prietenia poporului. Dacă principele care pune temei pe popor este un om care ştie să conducă şi totodată un om curajos, care nu se pierde în situaţiile grele şi nu uită să ia toate măsurile necesare, iar prin energia şi iniţiativa lui ştie să întreţină încrederea şi forţa poporului, atunci acesta nu-l va dezamăgi nicicând. Principele trebuie să-i onoreze pe aceia care strălucesc într-o artă anumită. Apoi, trebuie să-i încurajeze pe cetăţenii lui, ajutându-i să-şi exercite în linişte ocupaţiile, atât în negoţ cât şi în agricultură, în orice altă îndeletnicire omenească."

(Niccolo Machiavelli, *Principele*)

Citiți textul și completați pe caiet o fișă realizată după modelul de mai jos. Scrieți pe aceasta:

a. Calitățile corespunzătoare celor trei domenii (politic, economic, cultural), identificate pe baza textului;
b. Sfaturile voastre pentru un principe din perioada Renașterii (rubrica *„Alte calități"*).

Calitățile principelui	
În plan politic	
În plan economic	
În plan cultural	
Alte calități	

Studiu de caz: Giordano Bruno și Galileo Galilei

1. Giordano Bruno (1548-1600)

Giordano Bruno a fost unul dintre cei mai importanți gânditori renascentiști, acesta fiind matematician, astronom, teolog, filosof și poet.
Ianuarie/februarie 1548 - s-a născut Filippo Bruno în satul Nola din provincia Campania (Italia), fiul lui Giovanni Bruno, soldat, și al Fraulissei Savolino.
1565-1572 - Filippo, devenit călugăr dominican sub numele de Giordano Bruno, a studiat filosofia autorilor antici (Platon și Aristotel) și medievali (Toma de Aquino) ⇒ 1575 - a devenit preot.
1575 - Bruno, gânditor liber și non-conformist, acuzat de erezie, a părăsit ordinul călugăresc ⇒ începutul pribegiei gânditorului: Italia - Torino și Veneția (1575-1578); Elveția - Geneva (1579); Franța - Lyon și Paris (1580-1582 și 1585-1586); Anglia - Londra (1583-1585); Germania - Wittenberg (1586-1588); Cehia - Praga (1588-1591).
Pe parcursul pribegiei sale Giordano Bruno, adeptul teoriei heliocentrice emise de Nicolaus Copernicus (1473-1543), a intrat în conflict cu autoritățile religioase și gânditorii contemporani, deoarece a susținut în scrierile sale ideea unui Univers infinit, ce ar fi cuprins un număr nelimitat de corpuri cerești și lumi asemănătoare cu cea pământeană.
1583-1585 - Bruno a scris în Anglia principalele sale lucrări: *Cina din miercurea cenușii* (1584); *Despre cauză, început și unitate* (1584); *Despre infinitatea universului și a lumilor* (1584); *Expulzarea bestiei triumfătoare* (1584); *Pasiunile eroice* (1585).
1592-1593 - gânditorul italian a acceptat invitația nobilului Giovanni Moncenigo și s-a întors la Veneția, pe post de profesor particular ⇒ a fost arestat de Inchiziția romană și extrădat la Roma pentru a fi judecat pentru acuzațiile de blasfemie, comportament imoral și erezie (1593-1600).
17 februarie 1600 - Giordano Bruno, declarat vinovat de erezie, a fost executat prin ardere pe rug, iar cenușa i-a fost aruncată în râul Tibru.

3. Galileo Galilei (1564-1642)

Galileo Galilei, personalitate de marcă a Renașterii, *„părintele științei moderne”*, a fost astronom, matematician, fizician și filosof.
15 februarie 1564 - s-a născut Galileo di Vincenzo Bonaiuti de' Galilei, în orașul toscan Pisa (Italia), primul dintre cei șase copii ai lui Vincenzo Galilei, muzician, și ai Giuliei Ammannati.
1575-1589 - educația tânărului Galileo a debutat la Mănăstirea Camaldolese de la Vallombrosa din Florența, a continuat studiile în domeniul medicinei la Universitatea din Pisa (nu le-a finalizat), deoarece s-a hotărât să studieze matematica.
1589-1610 - Galilei a lucrat ca profesor în cadrul catedrelor de matematică (a predat geometrie, mecanică și astronomie) din cadrul universităților din Pisa și Padova ⇒ descoperiri importante în astronomie (confirmarea prin telescop a fazelor planetei Venus; descoperirea celor mai mari patru sateliți ai planetei Jupiter: Io, Europa, Ganymede și Callisto; analiza petelor solare), cinematica mișcării, rezistența materialelor, îmbunătățiri aduse busolei și telescopului.
1610-1615 - Galileo Galilei a devenit susținător al teoriei heliocentrice ⇒ opoziția contemporanilor.
1621-1638 - Galileo a publicat principalele sale lucrări: *Il Saggiatore* (1623); *Dialog despre cele două sisteme principale ale lumii* (1632); *Discursuri și demonstrații matematice legate de două noi științe* (1638).
1633 - ca urmare a susținerii teoriei heliocentrice, Galilei a fost acuzat de erezie, excomunicat și condamnat la închisoare pe viață ⇒ savantul a retractat teoria heliocentrică și a primit arest la domiciliu pe viață (1634-1642).
8 ianuarie 1642 - moartea lui Galileo Galilei și înhumarea sa în Basilica Santa Croce din Florența.

Fișă de lucru: ***Studiu de caz: Giordano Bruno și Galileo Galilei***

Dezvoltarea telescopului i-a fost atribuită lui Galileo Galilei. Prezentați, în maxim 20 rânduri, importanța creării și folosirii acestui instrument pentru studierea Universului în trecut și astăzi.

Studiu de caz: William Shakespeare

1. „Marele Bard”

William Shakespeare, supranumit *„Marele Bard”* sau *„Lebăda de pe Avon”*, a fost dramaturg, actor și poet, fiind considerat cel mai important scriitor de limba engleză.
26 aprilie 1564 - s-a născut William Shakespeare în orașul Stratford-upon-Avon din regiunea West Midlands (Regatul Unit), al treilea dintre cei opt copii ai lui John Shakespeare, negustor de mănuși, și ai lui Mary Arden, fiica unui fermier.
1574-1582 - tânărul William a urmat cursurile colegiului privat King’s New School din Stratford, unde a studiat limbile clasice și gramatica limbii latine.
1582 - William, 18 ani, s-a căsătorit cu Anne Hathaway, în vârstă de 26 ani, cu care a avut trei copii (Susanna și gemenii Hamnet și Judith).
1585-1592 - Shakespeare a început o carieră de succes în Londra ca actor, scriitor și unul dintre proprietarii companiei de teatru *„Oamenii Lordului Chamberlain”* (sau *„Oamenii Regelui”*), colaborând cu Teatrele Globe și Blackfriars, unele dintre cele mai cunoscute scene din perioada domniei reginei Elisabeta I (1558-1603);.
1589-1613 - William Shakespeare a scris majoritatea lucrărilor sale cunoscute, comedii, drame istorice și tragedii, care i-au adus recunoașterea contemporanilor și pe cea postumă la nivel internațional.
1613-1616 - dramaturgul a renunțat la scris și s-a retras în locuința sa din Stratford-upon-Avon.
23 aprilie 1616 - moartea lui William Shakespeare și înmormântarea sa în Biserica Sfintei Treimi din Stratford-upon-Avon.

2. Lumea lui William Shakespeare

William Shakespeare a scris 38 de piese de teatru (comedii, piese istorice și tragedii), 154 de sonete, două poeme narative și numeroase alte poezii.
Opera sa dramatică cuprinde 38 de piese de teatru grupate în trei mari categorii:
a. Comedii: *Doi tineri din Verona* (1589-1593); *Comedia erorilor* (1589-1594); *Îmblânzirea scorpiei* (1590-1594); *Zadarnicele chinuri ale dragostei* (1594-1596); *Visul unei nopți de vară* (1595/1596); *Negețătorul din Veneția* (1596-1598); *Nevestele vesele din Windsor* (1597); *Mult zgomot pentru nimic* (1598-1599); *Totul e bine când se termină cu bine* (1598-1605); *Cum vă place* (1599/1600); *A douăsprezecea noapte* (1601-1602); *Măsură pentru măsură* (1603/1604); *Pericle, prinț al Tironului* (1608); *Poveste de iarnă* (1610); *Furtuna* (1610-1611); *Doi veri de stirpe aleasă* (1613-1614);
b. Piese istorice: *Viața și moartea regelui Ioan* (1587-1598); *Henric al VI-lea* (1591); *Richard al III-lea* (1592-1594); *Viața și moartea regelui Richard al II-lea* (1595); *Domnia regelui Eduard al III-lea* (1596); *Henric al IV-lea* (1597-1599); *Henric al V-lea* (1599); *Henric al VIII-lea* (1613);
c. Tragedii: *Romeo și Julieta* (1591-1595); *Titus Andronicus* (1594); *Iulius Caesar* (1599); *Hamlet* (1600); *Troilus și Cresida* (1602); *Othello* (1603); *Coriolan* (1605-1608); *Macbeth* (1606); *Regele Lear* (1606); *Antoniu și Cleopatra* (1607); *Timon din Atena* (1607/1608); *Cymbeline* (1610-1611).
Shakespeare a creat în piesele sale de teatru personaje diverse ca înfățișare, comportament și exprimare care au reflectat multiplele aspecte ale personalității umane: îndrăgostiții Romeo și Julieta, regele Angliei Henric al V-lea, prințul Danemarcei Hamlet, bătrânul rege Lear, regina Egiptului Cleopatra a VII-a și nemiloasa Lady Macbeth.
Influența exercitată de William Shakespeare asupra vorbitorilor de limba engleză la nivel global s-a manifestat prin recunoașterea imediată a unor citate din piesele sale, titlurile operelor bazate pe fraze din opera dramaturgului și numeroasele adaptări ale acestora.

Fișă de lucru: ***Studiu de caz: William Shakespeare***

Citiți cu atenţie textele de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

A. *,,Rătăcitoare prin văzduh,*
Peste țarcuri și grădini,
Peste mărăcini, hârtoape,
Peste gropi și peste ape,
Trec plutind și-ntrec în zbor
Globul lunii plutitor,
Și stropesc cu rouă rece
Cercurile ce le lasă
Doamna zânelor când trece
Peste iarba de mătase,
Cu-ale sale jupânițe,
Care-s 'naltele crăițe,
Pe-ale lor fuste-aurite
Tu zărești aceste pete,
Sunt rubine, mult dorite
De șăgalnicele fete,
Pete care cu parfumul
Lor îmbălsămează drumul.
Dar merg să strâng vreo câțiva stropi de rouă,
S-anin de orice floare-o perlă nouă."

(William Shakespeare, *Visul unei nopți de vară*)

B. *,,Așa își vor aminti de noi,*
De-acum și până la sfârșitul vremurilor.
De noi, o mână de oameni, cu toții frați,
Căci cine-și va da azi viața, alături de mine,
Va fi al meu frate, chiar dacă e cel mai umil dintre toți.
Iar cei ce dorm acum în paturile lor,
Se vor rușina că nu au fost aici, să lupte lângă noi,
În această sfântă zi."

(William Shakespeare, *Henric al V-lea*)

1. Transcrieți, pe baza sursei A, cuvintele care denumesc elemente ale naturii.

2. Explicați, pe baza sursei B, scopul pe care regele Angliei îl urmărește adresându-se soldaților săi. Transcrieți cuvintele prin care William Shakespeare a evidențiat mesajul transmis de regele englez.

Test evaluare
Geneza spiritului modern: Renaștere și Umanism

• *Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerințelor din Partea I şi din Partea a II-a se acordă 90 de puncte.*
• *Din oficiu se acordă 10 puncte.*
• *Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.*

Partea I (50 puncte)

I. 1. Citiți cu atenție textul de mai jos și răspundeți întrebărilor: **24 puncte**

„Renașterea a fost un fenomen european, care a început în Italia, acolo unde s-a dezvoltat cândva Imperiul Roman, unde vestigiile lumii antice (peisaje, clădiri, statui, bani și cărți) au fost prezente din abundență. (...) Cultura are nevoie de bani. Erudiții și artiștii au nevoie de patroni bogați. Renașterea a apărut în Florența, Veneția și Roma pentru că acolo au existat oameni bogați, cu venituri suplimentare, pe care au fost gata să le folosească pentru erudiție și arte.”

(Robert Hole, *Renașterea în Italia*)

a. Identificați, pe baza textului, o definiție a Renașterii. 6 puncte

b. Numiți, pe baza textului, spațiul istoric în care a debutat Renașterea. 6 puncte

c. Enumerați, pe baza textului, două cauze care au dus la apariția Renașterii. 6 puncte

d. Explicați, pe baza textului, de ce cultura are nevoie de bani. 6 puncte

I. 2. Încercuiți litera corespunzătoare răspunsului corect: **16 puncte**

1. Acest om de știință a afirmat că Soarele s-a aflat în centrul universului: 4 puncte
a. Niccolo Machiavelli b. Nicolaus Copernicus c. Johannes Gutenberg
2. Tabloul intitulat *Gioconda* este creația artistului: 4 puncte
a. Rafael Sanzio b. Giotto c. Leonardo da Vinci
3. William Shakespeare, reprezentatul umanismului englez, este autorul următoarei opere: 4 puncte
a. *Romeo și Julieta* b. *Mândrie și prejudecată* c. *Decameronul*
4. Artist renascentist, autor al picturilor de pe plafonul Capelei Sixtine: 4 puncte
a. Tiziano Vecellio b. Michelangelo Buonarroti c. El Greco

I. 3. Transcrieţi textul de mai jos, completând fiecare spaţiu liber cu termenul corespunzător din lista de termeni dată: **10 puncte**

Renașterea a debutat în secolele ....., în orașele italiene precum ..... și ..... și s-a răspândit în restul Europei. Această mișcare culturală a reprezentat înflorirea inovatoare a literaturii latine și autohtone, precum și dezvoltarea în pictură a tehnicilor de ..... Schimbările Renașterii nu au fost implementate uniform de întreaga Europă, deși apariția ..... a accelerat difuzarea ideilor umaniste.

Lista termenilor: **culturală, XIV-XV, Roma, Bologna, XV-XVI, Europa, perspectivă, tipar** și **Viena.**

Partea a II-a (40 puncte)

II. 1. Notați cu Adevărat (A) sau Fals (F) următoarele afirmații: **20 puncte**

a. Niccolo Machiavelli este considerat întemeietorul științei politice moderne ..... 5 puncte

b. Umanismul a fost o mișcare culturală, care a pus în centrul preocupărilor sale credința ..... 5 puncte

c. La baza cunoaşterii şi cercetării stau observaţia, raţionamentul şi experienţa ..... 5 puncte

d. Johannes Gutenberg a inventat tiparul în secolul al XIX-lea ..... 5 puncte

II. 2. Prezentați, la alegere, în minim 10 rânduri, un eveniment sau un personaj istoric din perioada Renașterii și Umanismului. **20 puncte**

ATENȚIE!!! Se va respecta structura compoziţiei (introducere-cuprins-încheiere), utilizarea limbajului istoric şi prezentarea cronologică/logică a evenimentului/personajului istoric ales.

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Reforma și Contrareforma

1. Definiții

Simonie = vânzarea funcțiilor ecleziastice (bisericești); trafic cu lucruri considerate de Biserică drept bunuri spirituale, sfinte și pedepsit cu excomunicarea.
Indulgență = act de iertare, totală sau parțială, a păcatelor acordat credincioșilor de către Biserica Catolică în secolul al XVI-lea, în schimbul unei sume de bani.

2. Reforma

Secolele XIV-XV - opoziția față de puterea Bisericii Catolice și necesitatea înnoirii religioase a fost formulată de precursorii Reformei: John Wycliffe (a criticat bogăția și abuzurile Bisericii Catolice; a negat rolul de intermediar al Bisericii între Dumnezeu și credincioși; a tradus *Biblia* în limba engleză), Jan Hus (a cerut clerului să renunțe la viața luxoasă; i-a îndemnat pe credincioși să nu se mai supună Bisericii Catolice ⇒ a fost excomunicat și ars pe rug) și Girolamo Savonarola (a denunțat corupția și imoralitatea clerului catolic ⇒ a fost acuzat de erezie și ars pe rug).
Prima jumătate a secolului al XVI-lea - apariția Reformei religioase, o mișcare ideologică și social-politică îndreptată împotriva abuzurilor și corupției Bisericii Catolice.
Cauzele Reformei au fost următoarele:
a. Religioase: preocuparea oamenilor de a găsi salvarea eternă nu a putut fi rezolvată de reprezentanții ignoranți și corupți ai Bisericii Catolice, preocupați mai mult de funcții (**simonie**), proprietăți și venituri (vânzarea de **indulgențe**) decât de misiunea lor religioasă;
b. Economico-sociale: taxele mari impuse de papalitate, acumularea şi folosirea proprietăţilor de pământ în mod necinstit de către cler ⇒ nobilimea și burghezia au dorit să confiște averile Bisericii;
c. Politice: monarhii occidentali, a căror putere a crescut foarte mult, au contestat autoritatea papală;
d. Culturale: descoperirile științifice (tiparul) și noua concepție despre om promovate de Renaștere și Umanism au zdruncinat autoritatea Papei, dorindu-se reîntoarcerea la valorile creștinismului primar și la o Biserică modestă, preocupată doar de actele de caritate și de spiritul de sacrificiu.

3. Răspândirea Reformei

I. Luteranismul: secolul al XVI-lea - în spațiul germanic, opoziția față de clerul catolic s-a generalizat la nivelul tuturor categoriilor sociale. Inițiatorul Reformei a fost Martin Luther (1483-1546), doctor în teologie, un opozant al imoralității clerului: s-a manifestat împotriva luxului Bisericii Catolice și s-a ridicat împotriva papei Leon al X-lea (1513-1521), care a introdus vânzarea indulgențelor pentru a strânge fonduri pentru finalizarea lucrărilor la Catedrala Sfântul Petru. 1517 - la Wittenberg, Martin Luther a formulat *„Cele 95 de teze”*, în care a criticat papalitatea și a condamnat comerțul cu indulgențe. 1521 - la Worms, în fața Dietei convocate de împăratul Carol al V-lea (1516-1556) și a reprezentanților Bisericii Catolice, Luther a refuzat să își renege ideile și a fost excomunicat. 1521-1522 - refugiat la castelul din Wartburg, Luther a tradus *Biblia* în limba germană și și-a definitivat doctrina. Conform acestuia, mântuirea putea fi obținută prin credință, fără mijlocirea Bisericii, și prin citirea *Bibliei* în limba fiecărui popor. Luther a înlocuit preoții cu pastori, a redus numărul de sacramente (taine) acceptate (botez, spovedanie și împărtășanie), a abolit cultul sfinților, a eliminat celibatul preoților și a desființat ordinele călugărești și mănăstirile. Mișcarea de reînnoire a Bisericii Catolice declanșată de Martin Luther a devenit cunoscută sub numele de Reformă ⇒ apariția unei noi confesiuni, protestantismul, ieșită de sub autoritatea papalității, și care s-a extins în Germania, Danemarca, Suedia, Norvegia, Finlanda, Polonia și Ungaria.
1524-1555 - ideile despre libertatea de credință propagate de Martin Luther au avut ecou în rândul țărănimii, burgheziei și al micii nobilimi germane:
a. 1524-1525 - desfășurarea Războiului Țărănesc German, declanșat de călugărul Thomas Muntzer

(1489-1525), ca urmare a situației grele a țăranilor, creșterea impozitelor, confiscarea pământurilor de căte nobili și lipsa libertății religioase ⇒ reprimarea răscoalei și execuția lui Muntzer;
b. 1529-1555 - perioada Războaielor religioase din Germania, desfășurat între Liga de la Schmalkalden (protestantă), principii catolici și împăratul Carol al V-lea ⇒ 1555 - s-a semnat Tratatul de pace de la Augsburg, prin care au fost acceptate confesiunile protestantă și catolică.
II. Reforma zwingliană: reforma religioasă din Elveția a avut la bază ideile preotului Huldrych Zwingli (1484-1531). 1523 - la Zurich, Zwingli a expus *„Cele 67 de Articole”*, în care și-a prezentat doctrina: înlăturarea ierarhiei ecleziastice, comunicarea directă dintre credincioși și Dumnezeu, confiscarea bunurilor Bisericii Catolice și conducerea acesteia de către autoritatea laică. 1525-1531 - război între cantoanele reformate și cele catolice ⇒ 1531 - moartea lui Zwingli și semnarea Păcii de la Kappel, prin care s-a stabilit dreptul fiecărui teritoriu elvețian de a își alege religia.
III. Calvinismul: a avut la bază ideile teologului francez Jean Calvin (1509-1564). În lucrările *„Așezământul religiei creștine”* (1536) și *„Despre predestinarea eternă a lui Dumnezeu”* (1552) Calvin și-a prezentat doctrina: teoria predestinării divine, conform căreia omul este sortit de Dumnezeu la mântuire sau chinul veșnic, de care se putea scăpa prin pocăință, supunere și muncă. Reforma calvină s-a răspândit în Franța, Anglia, Scoția, Olanda și Europa Centrală. 1562-1598 - în Franța, s-au desfășurat războaiele religioase dintre hughenoți (protestanți), susținuți de Anglia și Germania, și catolici, sprijiniți de Spania, deosebit de sângeroase (23/24 august 1572: masacrarea a mii de hughenoți în *„Noaptea Sfântului Bartolomeu”* de către catolici) ⇒ urcarea pe tron a regelui Henric al IV-lea de Bourbon (1589-1610) și emiterea *Edictului de la Nantes* (1598), prin care a fost recunoscută libertatea religioasă a protestanților.
IV. Anglicanismul: regele Henric al VIII-lea (1509-1546) a limitat influența Bisericii Catolice în Anglia (papa Clement al VII-lea - 1523-1534: s-a opus divorțului cerut de Henric al VIII-lea și l-a excomunicat pe monarhul englez) și a pus bazele unei noi religii protestante. 1534 - Parlamentul a votat *„Actul de supremație”*, prin care Biserica engleză a fost scoasă de sub autoritatea papală, pământurile acesteia confiscate, *Biblia* a fost tradusă în limba autohtonă, iar noul lider religios a fost proclamat regele. 1564 - în perioada domniei reginei Elisabeta I (1558-1603), în *„Cele 39 de Articole”*, a fost fixată doctrina anglicană, bazată pe idei calvine.

4. Contrareforma

Secolele XVI-XVII - Biserica Catolică a demarat Contrareforma, cu sprijinul Spaniei și Austriei.
1540 - crearea Companiei lui Iisus (Ordinul Iezuiților), ordin religios subordonat papei (condus de Ignațiu de Loyola), cu scopul de a răspândi catolicismul și a lupta împotriva Reformei și a ereziilor.
1545-1563 - papa Paul al III-lea (1534-1549), pentru a combate Reforma, a convocat Conciliul de la Trento (Italia), în cadrul căruia s-au hotărât următoarele: înnoirea Bisericii; combaterea abuzurilor și a corupției; impunerea unei discipline severe clerului (s-a menținut celibatul); întemeierea Inchiziției romane, tribunal religios (1542-1543); crearea *Index Librorum Prohibitorum* (din limba latină: „*Indexul cărților interzise”*), o listă de cărți considerate eretice (1543); întemeierea de școli (seminarii) și universități pentru preoți; susținerea barocului, un curent artistic exuberant, opozantul simplității predicate de Reformă ⇒ recatolicizarea Poloniei, Ungariei (parțial) și Germaniei de Sud.

5. Urmări

Consecințele apariției Reformei au fost următoarele:
a. Apariția de noi confesiuni (Biserici), protestante: luteranismul, calvinismul și Biserica Anglicană;
b. Diminuarea autorității papale în statele și zonele care au ieșit de sub autoritatea Bisericii Catolice;
c. Pătrunderea limbilor vorbite în cultura scrisă și în educație, ca urmare a traducerii *Bibliei* în limbile materne și prin introducerea acestora în slujba religioasă, în locul limbii latine;
d. Curentele reformate au contribuit la dezvoltarea spiritului capitalist.

Fișă de lucru: ***Reforma și Contrareforma***

Citiți cu atenţie textele de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

A. *„Fiecare creștin adevărat are parte de toate binecuvântările lui Hristos și ale Bisericii, iar acest lucru îi este acordat de Dumnezeu, chiar și fără scrisori de iertare a păcatelor. (...) De ce papa, a cărui bogăție este astăzi atât de mare nu construiește această biserică a Sfântului Petru cu propriii bani, în loc să o construiască din banii sărmanilor credincioși?*

(Martin Luther*, Cele 95 de teze*)

B. *„În privința indulgențelor, Conciliul declară că acestea sunt necesare și folositoare creștinilor. Dar, în ceea ce privește abuzurile care au fost făcute, interzicem cu desăvârșire orice fel de plată a acestora. Toți oamenii Bisericii trebuie să ducă o viață simplă, să fie apropiați de credincioși."*

(Conciliul de la Trento)

1. Transcrieți, din sursa A, cuvintele care indică atitudinea autorului față de indulgențe.

2. Imaginați-vă că sunteți un negustor și trăiți într-un oraș german în anul 1517. Scrieți o scrisoare către un alt negustor, din Țările Române, în care să-i explicați acestuia ce sunt indulgențele și care este părerea voastră despre acordarea acestora.

3. Indicați, pe baza sursei B, două măsuri luate de Conciliul de la Trento, cu scopul de a îmbunătăți activitatea Bisericii Catolice.

4. Alcătuiți o listă cu 3-5 propuneri în favoarea unității Bisericii Catolice, pe care le-ați înainta membrilor Conciliului de la Trento.

Propunerea 1	
Propunerea 2	
Propunerea 3	
Propunerea 4	
Propunerea 5	

Studiu de caz: Martin Luther și Jean Calvin

1. Martin Luther (1483-1546)

Martin Luther a fost preot, teolog, scriitor și profesor, figură centrală a mișcării reformate și fondatorul luteranismului, religie creștină protestantă.
10 noiembrie 1483 - s-a născut Martin Luder, în orașul Eisleben (Germania), primul dintre cei opt copii ai lui Hans Luder, țăran și miner, și ai Margarethei.
1484-1501 - tânărul Martin a studiat gramatica, retorica și logica pentru a deveni avocat.
1505-1508 - Luder a renunțat la studierea dreptului și a devenit călugăr augustin.
1508-1512 - Martin s-a mutat în Wittenberg, a obținut un doctorat în teologie și a devenit profesor.
1515-1517 - Luder și-a schimbat numele în Luther și a început să critice luxul Bisericii Catolice.
31 octombrie 1517 - Martin a trimis o scrisoare episcopului Albrecht von Brandenburg, în care a criticat vânzarea de indulgențe și a inclus o copie după *„Cele 95 de teze”*.
1517-1521 - acutizarea conflictului dintre Luther și papalitate cu privire la vânzarea indulgențelor.
16 aprilie-25 mai 1521 - în fața Dietei imperiale de la Worms Luther a refuzat să își renege ideile, a fost excomunicat și condamnat la moarte ⇒ fuga lui Martin la castelul din Wartburg și intrarea sub protecția principelui-elector al Saxoniei Frederic al III-lea (1486-1525).
1521-1522 - Martin Luther a tradus *Biblia* (*Noul Testament*) în limba germană și a definitivat doctrina Reformei: mântuirea putea fi obținută doar prin credință și citirea *Bibliei*.
1525 - Luther s-a întors în Wittenberg și s-a căsătorit cu fosta călugăriță Katharina von Bora.
1525-1529 - Martin a organizat Biserica Reformată din spațiul german: a înlocuit preoții cu pastori, a eliminat celibatul acestora, a redus numărul de sacramente (taine) acceptate (botez, spovedanie și împărtășanie), a abolit cultul sfinților, ordinele călugărești și mănăstirile.
1531-1546 - sănătatea lui Luther s-a deteriorat (a suferit de cataractă, pietre la rinichi și artrită), dar a reușit să finalizeze traducerea *Bibliei* (*Vechiul Testament*).
18 februarie 1546 - moartea lui Martin Luther la Eisleben și înmormântarea sa în Biserica Tuturor Sfinților din Wittenberg.

2. Jean Calvin (1509-1564)

Jean Calvin a fost teolog, pastor, scriitor și profesor, personalitate emblematică a mișcării reformate și fondatorul calvinismului, religie creștină protestantă.
10 iulie 1509 - s-a născut Jean Calvin, în orașul Noyon (Franța), al doilea dintre cei opt copii ai lui Gerard Cauvin, notar, și ai Jeannei le Franc.
1521-1525/1526 - tânărul Calvin a urmat College de la Marche din Paris pentru a deveni preot.
1525/1526-1532 - Calvin s-a înscris Universitatea din Orleans și a devenit avocat.
1533-1536 - Jean Calvin a devenit un contestatar al Bisericii Catolice și un promotor al Reformei.
1536-1538 - Calvin, persecutat de autoritățile franceze și Biserica Catolică, s-a mutat în Basel și a publicat *„Așezământul religiei creștine”* (1536), despre cunoașterea de către oameni a lui Dumnezeu.
1540 - la Strasbourg, Jean s-a căsătorit cu Idelette Stordeur de Bure.
1541-1555 - la Geneva, Calvin, în lucrarea *„Despre predestinarea eternă a lui Dumnezeu”* (1552), a definitivat doctrina noii confesiuni: omul este sortit de Dumnezeu la mântuire sau chinul veșnic, de care se putea scăpa prin pocăință, supunere și muncă; pastorii au fost aleși de către credincioși; a fost desființat cultul icoanelor; au fost interzise jocurile de noroc, alcoolul, muzica și hainele luxoase.
1555-1564 - Calvin și-a consolidat poziția politică în Geneva și a răspândit învățăturile noii religii în Franța, Olanda, Anglia, Scoția și Europa Centrală.
27 mai 1564 - moartea lui Jean Calvin la Geneva și înmormântarea sa într-un loc nemarcat din Cimitirul Regilor.

Fișă de lucru: ***Martin Luther și Jean Calvin***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„21. Prin urmare, acei predicatori ai indulgențelor greșesc, deoarece spun că prin indulgențele papei omul este eliberat de orice pedeapsă și mântuit...
27. Ei le predică oamenilor, spunându-le că îndată ce bănuțul zăngănește în cutia de bani, sufletul zboară afară (din Purgatoriu)...
32. Ei vor fi condamnați pentru veșnicie, împreună cu învățătorii lor, care se cred ei înșiși siguri de propria mântuire, pentru că au scrisori de iertare.“

(Martin Luther, *Cele 95 de teze*)

1. Numiți, pe baza textului, un sinonim pentru indulgențe.

2. Precizați, pe baza textului, opinia lui Martin Luther despre consecinţele cumpărării indulgenţelor.

3. Imaginați-vă și scrieți un dialog (minim 5 întrebări și 5 răspunsuri) între Martin Luther și unul dintre membrii Dietei de la Worms, susținător al Bisericii Catolice. Dialogul va include argumente în favoarea sau împotriva ideilor susținute de Luther.

Studiu de caz: Inchiziția

1. Biserica Catolică vs. eretici

Pentru a combate *„necredincioșii”* (eretici), și ideile pe care aceștia le-au propagat, Biserica Catolică a creat în perioada Evului Mediu și a Renașterii un grup de instituții și tribunale religioase, Inchiziția (din limba latină: *inquisitio = „cercetare”*):
I. Inchiziția episcopală (Franța, 1184): formarea Inchiziției, pentru a combate ereziile catarilor (albigenzi), valdenzilor, franciscanilor (fraticelli), husiților și beguinilor.
II. Inchiziția papală (1231): papa Grigore al IX-lea (1227-1241), la îndemnurile teologului italian Toma de Aquino, a creat o comisie permanentă pentru combaterea ereziei, formată din călugări dominicani.
III. Inchiziția spaniolă (1478): regii Ferdinand al II-lea de Aragon și Isabella de Castilia au pus bazele tribunalului inchizitorial, și l-au însărcinat pe Tomas de Torquemada (1483-1498) cu lupta împotriva evreilor convertiți la creștinism (*conversos* sau *marranos*) și a musulmanilor. Secolul al XVI-lea - Inchiziția, pentru a răspândi catolicismul, s-a extins în imperiul colonial spaniol.
IV. Inchiziția portugheză (1536): fondarea tribunalului Inchiziției, cu scopul de a lupta împotriva evreilor convertiți la creștinism și de a extinde catolicismul în imperiul colonial portughez.
V. Inchiziția romană (1542-1543): în cadrul Conciliului de la Trento, s-a decis formarea Inchiziției, cu scopul de a combate extinderea confesiunilor protestante și efectele Reformei.
Prima jumătate a secolului al XIX-lea - instituțiile și tribunalele care au format Inchiziția au fost abolite în Portugalia (1821) și Spania (1834), dar au supraviețuit ca parte a Curiei Romane - administrația statului Vatican (1908: Inchiziția a devenit Congregația Sacră Supremă a Sfântului Scaun; 1965: numele instituției a fost schimbat în Congregația pentru Doctrina Credinței).

2. Călăi și victime

Victime ale Inchiziției au fost oameni simpli, bărbați și femei, meșteșugari, negustori, membri ai Bisericii Catolice, evrei convertiţi, musulmani din Spania și Portugalia, reformaţi (protestanți), scriitori și savanți renascentiști precum Giordano Bruno (acuzat de erezie și executat prin ardere pe rug) și Galileo Galilei (acuzat de erezie și condamnat la arest la domiciliu).
În fața tribunalelor inchizitoriale au apărut oameni acuzaţi de atacuri generalizate asupra creştinismului sau atacuri asupra unor aspecte specifice ale învăţăturii religioase: blasfemie şi obscenitate, idei materialiste despre lume, scepticism faţă de viaţa de apoi, credinţa în adevărul propovăduit de alte religii şi utilizarea magiei (acuzație des întâlnită în cazul persoanelor suspectate de vrăjitorie).
Apărarea în fața Inchiziţiei nu le-a fost de folos prizonierilor, suspiciunea fiind considerată o cauză suficientă de condamnare, dar o victimă a avut dreptul de a își acuza la rândul său unii dușmani.
În anchetele organizate de Inchiziție, cu scopul de a îi face pe acuzați să mărturisească, au fost utilizate metode de tortură precum: apă turnată forțat pe gât, *strappado*, jupuirea, scaunul spaniol, para durerii, zdrobitorul de capete, *leagănul lui Iuda*, *gheara pisicii* și măgarul spaniol.
Majoritatea cazurilor de erezie nu au fost pedepsite cu moartea, ci prin pedepse precum: posturi îndelungate, opere de binefacere, zidirea unei biserici, pelerinaje la locurile sfinte, amenzi, confiscarea bunurilor, interdicția îndeplinirii anumitor funcții publice, legarea de stâlpul infamiei și închisoarea (perioadă determinată sau pe viață).
Secolele XII-XIX - conform estimărilor istoricilor, instituțiile și tribunalele religioase care au format Inchiziția au executat 3000-10.000 persoane, iar 100.000-125.000 acuzați au murit în închisoare ca urmare a torturii și a condițiilor insalubre.

Fișă de lucru: ***Studiu de caz: Inchiziția***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„Inchiziţia a contat pe colaborarea poporului în îndeplinirea sarcinii ei. Jurămintele de credinţă citite periodic în biserici au conţinut liste ale comportamentelor şi cuvintelor după care s-a putut recunoaşte un posibil suspect. Credincioşii au fost chemaţi să denunţe orice atitudine suspectă: inchizitorilor le-a revenit sarcina să decidă dacă s-a impus începerea urmăririi. Se poate ghici la ce a condus aceasta: a putut fi denunţat oricine, pentru orice comportament, ceea ce a fost un bun prilej de răzbunare pe duşmani. Nu e de mirare că cei educați, savanții, gânditorii, au fost principala ţintă şi că cele mai multe victime ale Inchiziţiei au fost din rândurile lor."

(Joseph Perez, *Istoria Spaniei*)

1. Transcrieți din text o consecință a *„colaborării poporului"* cu Inchiziția.

2. De ce considerați că principala țintă a Inchiziției au fost *„cei educați, savanții, gânditorii"*?

3. În opinia voastră, în lumea de astăzi, de ce este importantă respectarea libertății religioase?

Studiu de caz: Barocul

1. Exuberanță și emoție

Secolele XVI-XVIII - apariția și răspândirea barocului, un curent artistic manifestat în arhitectură, sculptură, pictură, muzică și teatru, specific Europei catolice (Italia, Spania, Portugalia, Franța, Austria, sudul Germaniei și Polonia), imperiilor coloniale spaniole și portugheze și Imperiului Rus. Termenul *baroc* provine din limba franceză (*baroque =„formă neregulată”*) sau din limba portugheză (*barroco = „perlă cu o formă imperfectă”*).
Barocul a fost susținut și promovat de Biserica Catolică în lupta cu Reforma, fiind un mijloc de a combate simplitatea și austeritatea artei protestante, și din nevoia de a domina prin putere și opulență. Caracteristicile barocului:
a. Dimensiunile mari ale edificiilor ce exprimă grandoare, măreție și un sentiment de uimire;
b. Multitudinea de linii drepte și, mai ales, curbe și forme ce sugerează transformare și mișcare;
c. Decorațiunile în exces, stilul încărcat, aglomerat, pentru a exprima exuberanță;
d. Folosirea policromiei și a materialelor strălucitoare (aur și aramă).

2. Arta barocă

I. Arhitectura: s-a concentrat intens pe impactul vizual asupra privitorului, urmărind să stârnească imaginația, emoțiile și sentimentele oamenilor, prin intermediul luminii, formelor curbe, bogăția decorațiunilor și a detaliilor. S-a afirmat Gian Lorenzo Bernini. Construcții reprezentative: Italia - Biserica Il Gesu și Piața Sfântul Petru din Roma și Basilica Santa Maria della Salute din Veneția; Spania - Catedrala Sfânta Isabela a Portugaliei din Zaragoza și clădirea Primăriei din Salamanca; Franța - Palatul Versailles și Domul Invalizilor din Paris; Austria - Biserica Sfântul Carol și Palatul Belvedere din Viena; Cehia - Biserica Sfântul Nicolae din Praga; Polonia - Biserica Fara din Poznan; Federația Rusă - Catedrala Sfinții Petru și Pavel și Palatul Menșikov din Sankt Petersburg.
II. Pictura: caracterizată prin dinamism, cu linii diagonale de compoziție, care au conferit senzația de mișcare, și utilizarea clarobscurului, accentul fiind pus pe culori calde și personaje expresive, cu trăsături puternice. Artiști reprezentativi: Michelangelo Merisi da Caravaggio (*„Flagelarea lui Hristos”* și *„Salomeea cu capul lui Ioan Botezătorul”*); Peter Paul Rubens (tripticul *„Coborârea de pe cruce”* și *„Răpirea fiicelor lui Leucip”*); Francisco de Zurbaran (*„Imaculata Concepție”* și *„Martiriul Sfântului Sebastian”*); Diego Rodriguez de Silva y Velazquez (*„Triumful lui Bacchus”* și *„Doamne de onoare”*); Rembrandt (*„Lecția de anatomie a doctorului Tulp”* și *„Rondul de noapte”*).
III. Sculptura: a fost dinamică, de dimensiuni fastuoase și destinată mai mult spațiilor publice, tocmai pentru a demonstra omnipotența Bisericii Catolice. Artiști reprezentativi: Gian Lorenzo Bernini (*„Apollo și Daphne”* și *„Extazul Sfintei Tereza”*) și Gregorio Fernandez (*„Pieta”* și *„Botezul lui Hristos”*).
IV. Muzica: barocul a favorizat apariția concertului, definirea tonalității muzicale și a unor noi tehnici de interpretare. Compozitori reprezentativi: Henry Purcell (*„Regele Arthur”* și *„Regina Zână”*), Antonio Vivaldi (*„Inspirația Armonică”* și *„Anotimpurile”*), Georg Philipp Telemann (*„Musique de Table”* si *„Nouveaux Quatuors”*), Jean-Philippe Rameau (*„Indiile galante”* și *„Hipolit și Aricia”*), Georg Friedrich Handel (*„Mesia”* și *„Muzica apelor”*) și Johann Sebastian Bach (*„Clavecinul bine temperat”* și *„Toccata şi Fuga în Re minor”*).
V. Teatrul: dezvoltarea comediei, baletului și a operei, foarte apreciată pentru versuri, muzică și dans. Dramaturgi reprezentativi: Pedro Calderon de la Barca (*„Cel mai mare monstru”* și *„Viața este un vis”*), Jean de la Fontaine (*„Fabule”*), Jean-Baptiste Lully (*„Burghezul gentilom”* și *„Cadmus și Hermione”*) și Jean-Baptiste Poquelin - sau Moliere (*„Mizantropul”*, *„Avarul”* și *„Bolnavul închipuit”*).

Fișă de lucru: ***Studiu de caz: Barocul***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„Jupânul Corb, pe-o creangă cocoțat,
Ținea în clonț un boț de caș furat.
Ademenită de mirosul cașului,
Cumătra vulpe-i spuse așa:
- „Să ne trăiți mulți ani, Măria voastră!
Că sunteți, zău, ca din cutie scos!
Iar de-ați avea și glasul mlădios
Pe cât v-arată penele frumos -
Mă prind c-ați fi vreo pasăre măiastră!”
Corbul auzind-o, pe gânduri nu mai șade
Deschide ciocul, prada cade.
Și Vulpea înghițind-o, îl dăscălește:
- „Bade, lingușitorii - nu știai, se pare -
Trăiesc pe seama cui le dă crezare.
Dar lecția pe care o-nvățași
O fi făcând cât boțul tău de caș!”
Înmărmurit, croncanul juratu-s-a cumplit
Că n-o să se mai lase de-acuma păcălit!”

(Jean de la Fontaine, *Corbul și vulpea*)

1. În opinia voastră, care este înțelesul fabulei *Corbul și vulpea*?

2. Scrieți un text de maxim 15 rânduri, în care să argumentați afirmația conform căreia arta barocă a pus accentul pe emoțiile și sentimentele oamenilor.

Test evaluare
Geneza spiritului modern: Reformă și Contrareformă

• *Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerințelor din Partea I şi din Partea a II-a se acordă 90 de puncte.*
• *Din oficiu se acordă 10 puncte.*
• *Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.*

Partea I (50 puncte)

I. 1. Citiți cu atenție textul de mai jos și răspundeți întrebărilor: **24 puncte**

„Noi nu schimbăm nimic din ceea ce a păstrat biserica primelor timpuri, în afară de faptul că, după citirea Epistolei, uneori folosim cântece bisericești germane, alteori și din celelalte, potrivit obiceiurilor, dacă ele nu contravin Bibliei. (...) Am întemeiat pretutindeni pe banii obștei școli care până acum, datorită vitregiei vremurilor, ca și prin delăsare sau lăsate aproape cu totul în paragină. Dar pentru ca răul acesta să nu se mai întindă la noi, am avut - pe cât ne-a stat în puteri - o grijă deosebită față de tineretul aplecat spre învățătură (...) la acestea se mai adaugă faptul că în toate localitățile ținutului s-au clădit școli corespunzătoare, s-au numit rectori potriviți și s-au dat salarii pe măsură.”

(Johannes Honterus, *Cartea Reformei*)

a. Descrieți, pe baza textului, schimbările apărute în ritualul religios după adoptarea Reformei. 6 puncte

b. Transcrieți, pe baza textului, numele cărții sacre a creștinismului. 6 puncte

c. Enumerați, pe baza textului, două măsuri luate pentru ca tinerii să aibă acces la învățătură. 6 puncte

d. Numiți, pe baza textului, cine a contribuit cu bani la întemeierea școlilor. 6 puncte

I. 2. Încercuiți litera corespunzătoare răspunsului corect: **16 puncte**

1. Martin Luther a iniţiat Reforma religioasă în: 4 puncte
a. Spațiul germanic b. Franța c. Elveția
2. Anglicanismul a fost impus de: 4 puncte
a. Jean Calvin b. Huldrych Zwingli c. Henric al VIII-lea
3. Contrareforma a fost realizată de: 4 puncte
a. Biserica Catolică b. Biserica Luterană c. Biserica Calvină
4. Curent artistic exuberant, opozantul simplității predicate de Reformă: 4 puncte
a. Romantic b. Baroc c. Gotic

I. 3. Transcrieţi textul de mai jos, completând fiecare spaţiu liber cu termenul corespunzător din lista de termeni dată: **10 puncte**

În a doua jumătate a secolului al XVI-lea ..... a fost zguduită de un șir de războaie civile religioase dintre catolici și ..... (hughenoți). Consecințele războaielor religioase au fost ....., provocând mari distrugeri materiale și pierderi umane, multe orașe au fost ruinate, au izbucnit răscoale, iar mulți protestanți au părăsit țara. Cel care a pus capăt războaielor civile a fost regele Henric al IV-lea care, în 1598, a semnat ..... de la Nantes, prin care protestanților li s-a garantat libertatea cultului și unele drepturi politice și .....

Lista termenilor: **protestanți, culturale, Franța, grave, sociale, edict** și **reformați.**

Partea a II-a (40 puncte)

II. 1. Notați cu Adevărat (A) sau Fals (F) următoarele afirmații: **20 puncte**

a. *„Cele 95 de teze”* au fost postate pe ușa castelului din Viena de către Martin Luther ..... 5 puncte

b. Întemeietorul calvinismului a fost regele Henric al VIII-lea ..... 5 puncte

c. Inchiziția a fost o instituție creată de Biserica Catolică pentru a combate Reforma ..... 5 puncte

d. Biserica Catolică a susținut barocul, un curent artistic opus Reformei ..... 5 puncte

II. 2. Alcătuiti un eseu istoric, de 10-15 rânduri despre Reforma religioasă, în care să menționați o cauză și două consecințe ale acesteia. **20 puncte**

ATENȚIE!!! Se va respecta structura compoziţiei (introducere-cuprins-încheiere), utilizarea limbajului istoric şi prezentarea cronologică/logică a evenimentelor istorice.

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Absolutismul monarhic

1. Europa monarhiilor

Sfârșitul secolului al XV-lea - în Europa, puterea monarhilor s-a consolidat, cu sprijinul orășenilor, al țărănimii și al Bisericii, prin impunerea autorității depline asupra instituțiilor și a populației ⇒ instaurarea absolutismului monarhic (sau monarhia absolută).
Secolele XVI-XVII - absolutismul monarhic a reprezentat principala formă de conducere a statelor europene, de la Oceanul Atlantic și până la Munții Ural, în care regele sau împăratul au deținut puterea absolută, de esență divină, ceea ce le-a permis să se identifice cu statul însuși (regele francez Ludovic al XIV-lea: *„Statul sunt eu!”*).
Cauzele instaurării absolutismului monarhic au fost următoarele:
a. Centralizarea politică și sporirea autorității monarhului;
b. Luptele interne pentru putere dintre nobilime și burghezie;
c. Nevoia de siguranță a populației;
d. Crizele economice.
Printre reprezentanții de seamă ai absolutismului monarhic s-au numărat următorii lideri: împăratul Carol al V-lea (Sfântul Imperiu Romano-German și Spania: 1516-1556), sultanul Soliman I Magnificul, supranumit *„Legiuitorul”* (Imperiul Otoman: 1520-1566), regina Elisabeta I (Anglia: 1558-1603), regele Ludovic al XIV-lea (Franța: 1643-1715) și țarul Petru I cel Mare (Imperiul Rus: 1682-1725).

2. Instituțiile absolutismului monarhic

I. Monarhia: reprezentată de rege sau împărat, lider de drept divin, care a deținut toate pârghiile politice și a avut putere nelimitată: a numit funcționarii statului, a inițiat și a adoptat legi, a avut drept de a bate monedă, a fost comandant militar suprem, a decis în chestiuni de politică externă, declarând război și încheind tratate, a fost judecător suprem, a stabilit impozitele și a fost liderul bisericii (în Anglia protestantă). Succesiunea la tron a avut la bază principiul ereditar, iar vechile relații vasalice dintre suzeran și vasali au fost înlocuite cu relația suveran-supuși.
II. Consiliul regal (sau imperial) - a fost prezidat de rege sau împărat, fiind format din apropiați ai acestuia, consilieri ce s-au bucurat de numeroase privilegii (scutiri de taxe și funcții):
a. Consiliul de Stat: format din miniștrii, a dezbătut cele mai importante probleme ale națiunii;
b. Consiliul de Corespondență: s-a ocupat de redactarea actelor oficiale și de corespondența regelui;
c. Consiliul de Finanțe: s-a ocupat de problemele financiare;
d. Consiliul de Justiție: s-a ocupat cu împărțirea dreptății.
III. Adunarea Stărilor privilegiate (în Anglia: Parlament; în Franța: Stările Generale; în Spania: Cortesuri): a fost menținută, dar importanța sa a scăzut, fiind convocată tot mai rar, deoarece regele sau împăratul nu au mai avut nevoie de sprijin pentru a guverna.

3. Urmări

Consecințele apariției și instaurării absolutismului monarhic în Europa au fost următoarele:
a. A slăbit puterea aristocrației medievale, prin lichidarea stării de destrămare feudală și a luptelor nobiliare interne, cu scopul de a crea o putere centralizată autoritară;
b. A creat un puternic aparat de stat, vizibil și relativ independent în raport cu nobilii, dar care a ocrotit și a consolidat interesele generale ale acestei clase sociale;
c. A pregătit terenul pentru monarhia constituțională engleză și perioada Iluminismului (Secolul Luminilor sau Epoca Rațiunii).

Fișă de lucru: ***Absolutismul monarhic***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„Nu vă lăsaţi guvernaţi; fiţi stăpânul; să nu aveţi niciodată favoriţi, nici prim-ministru; ascultaţi, consultaţi Consiliul, dar decideţi: Dumnezeu, care v-a făcut rege, vă va lumina. Orice putere, orice autoritate rezidă în mâna regelui şi nu pot exista altele în regat... Tot ceea ce se găseşte pe întinderea statelor noastre, de orice natură, ne aparţine... Cel care a dat regi oamenilor a vrut să fie respectaţi ca locotenenţii săi, rezervându-şi numai lui dreptul de a analiza conduita lor. Voinţa sa este ca acela care s-a născut supus să asculte fără discernământ şi această lege, aşa de directă şi de universală: <<Oricât de rău va fi un prinţ, infinit mai criminală este revolta supuşilor săi>>”.

(Ludovic al XIV-lea, *Memorii*)

1. Precizați, pe baza textului, legea care a fost considerată de către monarh directă și universală.

2. Cine a considerat Ludovic că este cel care *„a dat regi oamenilor”*?

3. Numiți, pe baza textului, instituția cu rol consultativ din perioada domniei lui Ludovic al XIV-lea.

Studiu de caz: Spania absolutistă

1. Ascensiunea Spaniei

Secolele XI-XV - în contextul *Reconquistei*, s-au realizat centralizarea politică și unificarea teritorială a Spaniei.
1516-1556 - perioada domniei lui Carol al V-lea, rege al Spaniei (sub numele de Carol I: 1516-1556) și împărat al Sfântului Imperiu Romano-German (1519-1556): a realizat o uniune personală a unor teritorii întinse și dispersate, precum Sfântul Imperiu Romano-German, Aragon, Castilia, Napoli, Sicilia, Țările de Jos și coloniile din America de Nord și America de Sud.
1519-1535 - în *Lumea Nouă*, conchistadorii Hernan Fernando Cortes și Francisco Pizarro au cucerit și au distrus statele aztecilor și incașilor ⇒ aceste succese l-au convins pe Carol de misiunea sa divină de a deveni liderul lumii creștine, amenințată de Imperiul Otoman și Islam.
1521-1556 - Carol al V-lea a câștigat conflictul cu regele francez Francisc I (1515-1547), rivalul spaniol pentru stăpânirea teritoriilor din Peninsula Italică, dar a pierdut lupta cu sultanul otoman Soliman I Magnificul (1520-1566) pentru supremația în Marea Mediterană.
1529-1555 - un catolic fervent, Carol al V-lea s-a implicat în războaiele religioase din Germania, și s-a luptat cu protestanții din cadrul Ligii de la Schmalkalden ⇒ 1555 - semnarea Tratatului de pace de la Augsburg, prin care au fost acceptate confesiunile protestantă și catolică în spațiul german.
1556-1598 - după abdicarea lui Carol al V-lea (1555), urmașul său la tronul Spaniei, Filip al II-lea, cu sprijinul Bisericii Catolice și armatei, a instaurat monarhia absolutistă: a anulat privilegiile și libertățile provinciilor spaniole, rolul Cortesurilor în conducerea statului a fost redus, iar posesiunilor Spaniei li s-au adăugat Portugalia și imperiul colonial portughez (1580-1640: Uniunea Iberică).
1566-1598 - încercările lui Filip al II-lea de a își impune dominația asupra întregii Europe au eșuat:
a. Revoluția Olandeză sau Războiul de 80 de Ani (1566-1648): provinciile Țărilor de Jos s-au revoltat împotriva Spaniei, și-au obținut independența și au format Republica Provinciilor Unite (Olanda);
b. Invincibila Armada (28 mai-octombrie 1588): Filip al II-lea a trimis o flotă formată din 130 de nave și peste 30.000 de soldați și marinari pentru a cuceri Anglia și pentru a reinstaura catolicismul ⇒ înfrângerea Invincibilei Armada și ascensiunea Angliei ca mare putere colonială și europeană.
Secolele XVII-XVIII - după încheierea domniei lui Filip al II-lea Spania a decăzut, ajungând în mai puțin de un secol printre ultimele state din Europa.

2. *Secolul de aur spaniol*

Secolele XVI-XVII - *„Secolul de aur”*, epoca clasică, de apogeu a culturii spaniole:
I. Arhitectura: s-a făcut trecerea de la stilul plateresc (stil renascentist spaniol, ale cărui ornamente au imitat bijuteriile) la cel herrerist (numit după arhitectul Juan de Herrera). S-au afirmat arhitecți precum: Pedro Machuca, Juan Bautista de Toledo și Juan de Herrera. Construcții reprezentative: Catedrala din Granada și Palatul lui Carol al V-lea din Granada; Mănăstirea El Escorial din Madrid.
II. Pictura: accentul a fost pus pe realism și pe iluminarea dramatică. Artiști reprezentativi: Jusepe de Ribera (*„Magdalena Ventura cu soțul și fiul ei”*), Jose Leonardo (*„Predarea orașului Julich”*) și Bartolome Esteban Murillo (*„Imaculata Concepție a Sfintei Fecioare Maria”*).
III. Sculptura: dinamică, de dimensiuni mari. Artiști reprezentativi: Damia Forment (altarul Mănăstirii Santa Maria din Poblet) și Gabriel Yoly (altarul Bisericii Santa Maria la Mayor din Bolea).
IV. Muzica: dezvoltarea compozițiilor corale. Compozitori reprezentativi: Cristobal de Morales, Francisco Guerrero, Alonso Lobo și Tomas Luis de Victoria (*„Officium Defunctorum”*).
V. Literatura: accentul a fost pus pe detalii ușor de interpretat, pentru a produce dramă și tensiune. Scriitori reprezentativi: Miguel de Cervantes y Saavedra (*„Don Quijote de La Mancha”*) și Francisco Gomez de Quevedo y Santibanez Villegas (*„Escrocul”*).

Fișă de lucru: ***Studiu de caz: Spania absolutistă***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„Din regatele sale Majestatea Sa (Filip al II-lea) primește în fiecare an un venit de cinci milioane în aur pe timp de pace: un milion și jumătate din Spania; jumătate de milion din Indii; unul din Napoli și Sicilia și altul din Flandra și Țările de Jos.
Dar cheltuielile lui sunt de șase milioane, exces acoperit prin taxe enorme stabilite conform voinței sale, de unde rezultă că regele poate controla doar o sumă restrânsă pentru toate cheltuielile speciale, din moment ce consumă pentru nevoile sale exagerate tot ce obține din regatele sale.
S-ar părea că rezultatele deosebite obținute de spanioli nu se pot pune pe seama puterii financiare a țării ce reiese din exploatarea minelor (....), Împăratul, în posesia mai multor mine în regatul său, decât în întreaga Europă, e mereu strâmtorat (...).”

(Eugen Weber, *Tradiția occidentală*)

1. Enumerați, pe baza textului, teritoriile deținuțe de monarhul spaniol.

2. Explicați, pe baza textului, cum a reușit regele Filip al II-lea să rezolve problema cheltuielilor mai mari decât veniturile obținute din provinciile guvernate.

Studiu de caz: Imperiul Otoman

1. Oguzi și otomani

642 - imperiul sasanizilor a fost desființat de armatele arabilor ⇒ expansiunea turcilor (nomazi ce s-au ocupat cu creșterea animalelor și comerțul) spre vest și convertirea acestora la Islam.
985 - Selgiuk (?-1007/1009), conducătorul clanului Kayi, un trib al turcilor oguzi din zona Turkmenistanului, a început expansiunea spre vest.
1037 - Tughril Beg (1037-1063), nepotul lui Selgiuk, a pus bazele Imperiului Selgiucid.
1037-1092 - Imperiul Selgiucid (capitala la Nișapur) a cucerit Persia (1042), Bagdadul (1058: și-a impus controlul asupra Califatului abbasid), Armenia (1071: înfrângerea bizantinilor la Manzikert), Ierusalimul (1077) și Anatolia (1088: Imperiul Selgiucid a fost transformat în sultanatul de Rum, iar capitala a fost mutată la Niceea).
1092-1298 - destrămarea Imperiului Selgiucid, ca urmare a luptelor interne pentru putere, atacurilor forțelor cruciate și a expansiunii mongolilor ⇒ apariția de mici emirate în Peninsula Anatolia.
1280-1326 - perioada domniei liderului oguz Osman I, contestatar al autorității ultimilor sultani selgiucizi (vasali ai mongolilor): s-a luptat cu bizantinii și mongolii și a pus bazele statului otoman.

2. Ascensiunea Imperiului Otoman

Secolele XIV-XVII - liderii otomani s-au proclamat sultani și au continuat expansiunea teritorială:
I. Orhan (1326-1359): a încheiat procesul de unificare a emiratelor turcești din Asia Mică, prin cucerirea Bursei (1327: a devenit noua capitală a statului) și Ankarei (1354) ⇒ fondarea Imperiului Otoman și începutul expansiunii în Europa (1354: cucerirea orașului bizantin Gallipoli).
II. Murad I (1360-1389): a reorganizat armata (a creat corpul de elită al ienicerilor), a cucerit orașul bizantin Adrianopol (1362: a devenit noua capitală a statului) și a transformat Bulgaria (1371) și Serbia (1389: prima bătălie de la Kosovopolje) în state vasale.
III. Baiazid I Fulgerul (1389-1402): a cucerit Macedonia (1392), Salonicul (1394) și a transformat Bulgaria în pașalâc - provincie otomană (1396: bătălia de la Nicopole).
IV. Perioada anarhiei (1402-1413): 1402 - la Ankara, sultanul Baiazid I a fost înfrânt de liderul mongol Timur Lenk ⇒ lupte pentru tron între fiii lui Baiazid, Musa, Mustafa și Mahomed I.
V. Mahomed I (1413-1421): a preluat puterea și a restabilit controlul otoman în Asia Mică și Balcani.
VI. Murad al II-lea (1421-1451): a asediat Constantinopolul (1422) și a oprit avansul cruciat la Varna (1444).
VII. Mahomed al II-lea Cuceritorul (1444-1481): a cucerit capitala Imperiului Bizantin, Constantinopolul (1453: redenumit în Istanbul, a devenit noua capitală a Imperiului Otoman), insulele din Marea Egee (1455), Peloponesul (1458), a anexat Serbia (1459), Bosnia (1464) și Albania (1479), și a învins statul Akkoyunlu (din limba turcă: *„Cei cu oile albe”*) condus de Uzun Hasan (1457-1478).
VIII. Baiazid al II-lea (1481-1512): a anexat teritoriul Muntenegrului (1499).
IX. Selim I (1512-1520): a cucerit Akkoyunlu (1514), Siria, Mesopotamia, Palestina și Egipt (1516).
X. Soliman I Magnificul (1520-1566): a cucerit Ungaria (1526: bătălia de la Mohacs) și a transformat-o în pașalâc (1541), a asediat capitala Austriei, Viena (27 septembrie-14 octombrie 1529), a anexat Algeria (1533) și a încheiat o alianță cu regele Franței, Francisc I (1515-1547). În perioada domniei sale statul a atins apogeul teritorial, instituțional, economic și cultural.
XI. Selim al II-lea (1566-1574): a cucerit Insula Cipru (1571) și Tunisia (1574), dar avansul otoman în Marea Mediterană a fost oprit la Lepanto (1571) de către forțele creștine din cadrul Ligii Sfinte.
XII. Mahomed al IV-lea (1648-1687): a organizat al doilea asediu, eșuat, asupra Vienei (17 iulie-12 septembrie 1683) ⇒ 1683-1918 - declinul statului otoman și apariția *„problemei orientale”* (rivalitatea austro-rusă determinată de împărțirea teritoriului Imperiului Otoman).

Fișă de lucru: ***Studiu de caz: Imperiul Otoman***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„În timpul domniei lui Soliman Magnificul, Imperiul Otoman, care a trăit cea mai strălucită perioadă sub raportul cuceririlor şi al politicii pe de o parte, al ştiinţei, culturii şi artei, pe de altă parte, a apărut ca un stat dintre cele mai civilizate datorită legilor cu privire la treburile juridice şi la pământ. Suprema putere a deţinut-o sultanul, imperiul fiind un stat absolutist. Însă puterea lui a fost corectată de lege. Prin politica dusă, Soliman Magnificul a reprezentat admirabil **raţiunea de stat**. *La curtea sa și-au găsit adăpost şi condiţii optime pentru activităţile lor variate scriitori şi oameni de ştiinţă din alte ţări, în special din Iran şi din ţările arabe."*

(Aurel Decei, *Istoria Imperiului Otoman*)

1. Indicați, pe baza textului, un motiv pentru care Imperiul Otoman a fost considerat un stat absolutist.

2. Explicați noțiunea evidențiată în text.

3. Identificați, pe baza textului, trei motive pentru care domnia lui Soliman Magnificul a fost considerată *„cea mai strălucită perioadă"* din istoria Imperiului Otoman.

Studiu de caz: Anglia absolutistă

1. Ascensiunea Angliei

1485-1603 - dinastia Tudorilor a pus capăt Războiului celor Două Roze (1455-1485), a preluat puterea și a luat măsuri care au determinat instaurarea absolutismului monarhic în Anglia:
I. Henric al VII-lea (1485-1509): pentru consolidarea monarhiei a creat un nou sistem de impozitare, a confiscat averea marii nobilimi și a încurajat meșteșugurile și comerțul.
II. Henric al VIII-lea (1509-1547): a neutralizat puterea Parlamentului și a instaurat absolutismul monarhic. 1534 - prin *„Actul de Supremație”*, votat de Parlament, Biserica Catolică a fost subordonată statului, pământurile acesteia au fost confiscate, iar regele a fost proclamat conducătorul Bisericii Anglicane (protestante). Pe plan militar, Anglia a făcut progrese importante: numărul soldaților a crescut, dotarea cu armament a fost îmbunătățită, numeroase cetăți și fortificații au fost construite sau consolidate și s-au pus bazele puterii maritime a statului. Pe plan extern, regele a promovat doctrina echilibrului european: securitatea țării ar fi fost amenințată dacă un alt stat și-ar fi instaurat hegemonia pe continent, englezii trebuind să treacă de partea adversarilor puterii dominante la acel moment.
III. Maria I (1553-1558): catolică ferventă, s-a căsătorit cu regele Spaniei Filip al II-lea, și a reinstaurat, pentru scurt timp, catolicismul în Anglia ⇒ execuția a aproximativ trei sute de opozanți religioși (a primit porecla *„Bloody Mary”* - din limba engleză: *Maria Sângeroasa*) și ridicarea englezilor împotriva catolicismului.
IV. Elisabeta I (1558-1603): regina a contribuit la organizarea și consolidarea Bisericii anglicane (1564: adoptarea *„Celor 39 de Articole”*), a colaborat cu Parlamentul (s-a sprijinit pe noua nobilime și pe orășenime), a încurajat comerțul și a adus prosperitate statului. 1588 - puternica flotă spaniolă (Invincibila Armada) a fost înfrântă de cea engleză, aflată sub comanda lui Francis Drake ⇒ afirmarea forței navale a Angliei și crearea unui vast imperiu colonial în *Lumea Nouă*.

2. Epoca Elisabetană

1558-1603 - epoca clasică, de apogeu a culturii engleze:
I. Pictura: a fost dominată de portrete, în special de miniaturi. Artiști reprezentativi: George Gower (portretele reginei Elisabeta I și a diverși nobili englezi) și Nicholas Hilliard (portretele reginei Elisabeta I și miniaturile a numeroși nobili englezi).
II. Muzica: cultura populară a manifestat un interes ridicat pentru cântecele populare și baladele (cântece care spun o poveste) muzicienilor ambulanți. Creatorii de conținut muzical căutați de Biserică și Curtea regală s-au manifestat în stilul madrigal și ayre. Compozitori reprezentativi: William Byrd (*„Cantiones sacrae”*), John Dowland (*„Lachrimae”*), Thomas Campion (*„Poemata”* și *„Cărți de cântece”*) și Robert Johnson (a compus coloana sonoră pentru mai multe piese de teatru semnate de William Shakespeare).
III. Literatura: au înflorit poezia (cu noi forme precum sonetul, strofa spenseriană și versul alb dramatic), proza (cronici istorice, pamflete și romane) și teatrul (caracterizat de proză amestecată cu versuri, absența decorurilor și importanța acordată gesturilor și proiecției vocale). Scriitori reprezentativi: Edmund Spenser (*„Calendarul păstorilor”* și *„Regina Zânelor”*), John Lyly (*„Sappho și Phao”*, *„Galateea”*, *„Endymion”* și *„Midas”*), Richard Hooker (*„Discurs argumentat despre justificare”* și *„Despre legile guvernământului ecleziastic”*), Christopher Marlowe (*„Hero și Leandru”*, *„Istoria tragică a vieții și morții doctorului Faust”* și *„Didona, regina Cartaginei”*) și William Shakespeare (*„Doi tineri din Verona”*, *„Îmblânzirea scorpiei”*, *„Romeo și Julieta”*, *„Visul unei nopți de vară”*, *„Iulius Caesar”*, *„Hamlet”*, *„Othello”*, *„Macbeth”* și *„Antoniu și Cleopatra”*).

Fișă de lucru: ***Studiu de caz: Anglia absolutistă***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„Legea din 1534 a fost primul pas făcut de Henric în efortul de a-şi mări veniturile pe cheltuiala Bisericii. Prin această lege Biserica a fost obligată să plătească diferite taxe statului. Deşi sumele strânse prin aceste taxe au fost importante, preluarea proprietăţilor deţinute de Biserică a constituit afacerea cea mai profitabilă. Pământul a prezentat marele avantaj de a fi o sursă stabilă de venit, pe o perioadă îndelungată de timp. Engleza a devenit limba oficială a Bisericii.
Totuşi, Biblia în engleză nu a fost mai accesibilă oamenilor de rând, pentru că accesul la ea a fost drastic limitat de Legea pentru Promovarea Adevăratei Religii, din 1543. Acest act a permis numai bărbaţilor şi femeilor din straturile superioare ale societăţii să citească Biblia (femeile neavând însă voie să o citească în public).”

(David G. Newcombe, *Henric al VIII-lea şi reforma engleză*)

1. Indicați, pe baza textului, două consecințe ale legii adoptate în anul 1534.

2. Identificați, pe baza textului, un avantaj economic obținut de statul englez în urma Reformei religioase.

3. Menționați, pe baza textului, un drept încălcat prin legea din anul 1543. Ce prevedere ar fi trebuit să conțină legea pentru a respecta dreptul menționat?

Studiu de caz: Franța absolutistă

1. Ascensiunea Franței

Secolele XVI-XVIII - Franța absolutistă a fost cea mai mare putere din Europa:
I. Francisc I (1515-1547): a instaurat absolutismul monarhic, prin subordonarea tuturor instituțiilor statului. Pe plan extern, s-a luptat cu regele Carol al V-lea pentru controlul asupra teritoriilor din Peninsula Italică (1521-1547) și s-a aliat cu sultanul otoman Soliman I Magnificul (1536).
II. Henric al II-lea (1547-1559): domnia sa a fost marcată de persecutarea hughenoților (protestanți). Pe plan extern, a continuat conflictul împotriva lui Carol al V-lea, cu intenția de a restabili controlul asupra Italiei (1551-1559) și de a asigura dominația Franței în afacerile europene.
III. Perioada războaielor religioase (1562-1598): urmașii lui Henric al II-lea, Francisc al II-lea (1559-1560), Carol al IX-lea (1560-1574), Henric al III-lea (1574-1589) și Henric al IV-lea de Bourbon (1589-1610) s-au confruntat cu efectele unei grave crize politice, financiare și religioase declanșate de rivalitatea dintre hughenoți și catolici (23/24 august 1572: masacrul din *„Noaptea Sfântului Bartolomeu”* și asasinarea a 5000-30.000 de hughenoți de către susținătorii catolicismului).
IV. Henric al IV-lea de Bourbon (1589-1610): a adoptat *Edictul de la Nantes* (1598), prin care a fost recunoscută libertatea religioasă a protestanților ⇒ sfârșitul războaielor religioase.
V. Ludovic al XIII-lea (1610-1643): cu sprijinul cardinalului Richelieu (politician și diplomat), regele a crescut rolul statului în economie, a înăbușit orice încercare de revoltă a nobililor catolici și a hughenoților (acestora le-a retras privilegiile politice și militare, dar le-a menținut pe cele religioase), a modernizat portul Le Havre și a construit o flotă puternică. Pe plan extern, Franța a intervenit cu succes în Războiul de 30 de Ani (1618-1648), pentru a contracara influența Casei de Habsburg.
VI. Ludovic al XIV-lea (*„Regele Soare”*: 1643-1715): cu ajutorul cardinalului Jules Mazarin, a creat un aparat birocratic ce i-a permis să controleze toate structurile statului. Pe plan economic, a fost ajutat de ministrul Jean-Baptiste Colbert, promotor al mercantilismului (concept economic conform căruia puterea unei națiuni poate fi mărită dacă exporturile sunt superioare importurilor), a înființat manufacturi (de produse de lux, stofe, tapiserii și mătase), a construit Palatul Versailles, a creat o flotă puternică și a îmbunătățit căile de comunicație. Catolic convins, prin Edictul de la Fontainebleau (1685) regele a interzis credința protestantă ⇒ migrația hughenoților din Franța. Pe plan extern, Franța a pus bazele unui imperiu colonial în *Lumea Nouă* și s-a implicat în conflicte împotriva Spaniei (1667-1669: Războiul de devoluție; 1702-1713: Războiul Succesiunii Spaniole) și Olandei (1672-1679: Războiul Olandez; 1688-1697: Războiul de Nouă Ani) ⇒ 1713 - pierderea hegemoniei europene.
VII. Ludovic al XV-lea (1715-1774): Franța a fost învinsă de Marea Britanie în Războiul de Șapte Ani (1756-1763) ⇒ pierderea teritoriilor din *Lumea Nouă* (Noua Franță).

2. Clasicismul

Secolul al XVII-lea - în Franța, s-a manifestat un nou curent artistic, clasicismul, caracterizat prin simetrie, linii simple și rigoare, susținut de monarhie pentru a promova echilibrul, ordinea și adevărul:
I. Arhitectura: caracterizată prin forme simple geometrice, linii orizontale și verticale alternante, aspect echilibrat al spațiilor, proporții restrânse și decorația simetrică a monumentelor. S-au afirmat arhitecți precum: Louis Le Vau, Andre Le Notre, Charles Le Brun și Jules Hardouin-Mansart. Construcții reprezentative: Kremlinul din Moscova (Federația Rusă), Palatul Versailles (Franța) și Palatul Schonbrunn din Viena (Austria).
II. Literatura: s-a pus accentul pe compoziția echilibrată, solemnitatea discursului literar (în teatru) și rațiune, element definitoriu al omului (în filosofie). Scriitori reprezentativi: Pierre Corneille (*„Cidul”* și *„Mincinosul”*), Jean Racine (*„Andromaca”* și *„Fedra”*), Rene Descartes (*„Discurs asupra metodei”* și *„Principiile filosofiei”*) și Blaise Pascal (*„Arta persuasiunii”* și *„Cugetări”*).

Fișă de lucru: ***Studiu de caz: Franța absolutistă***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

A. *„Dumnezeu i-a învestit pe regi ca miniştri ai săi şi domneşte prin ei asupra popoarelor. Sfântul Pavel a spus: <<Fiţi supuşi regelui, pentru că el deţine puterea supremă>>."*

(Jacques-Benigne Bossuet, *Despre monarhia absolutistă*)

B. *„În ultimii treizeci de ani, nu s-a mai vorbit de stat, nici de legi, ci numai de rege şi de bunul său plac. Veniturile şi cheltuielile voastre au fost împinse dincolo de orice limită. Supuşii voştri, care v-au iubit până acum atât de mult, mor de foame. Agricultura e aproape părăsită, oraşele şi satele se depopulează. Întregul comerţ e la pământ. Meşteşugurile, la fel. Aţi ruinat statul, pentru a săvârşi zadarnice cuceriri în afara lui."*

(Francois de Salignac Fenelon, *Scrisoare către Ludovic al XIV-lea*)

1. Transcrieți, pe baza sursei A, cuvintele care prezintă caracteristicile monarhiei de drept divin.

2. Citiți sursa B și apoi alcătuiți o listă care să cuprindă aspectele negative ale domniei regelui Ludovic al XIV-lea.

Studiu de caz: Rusia absolutistă

1. Mongoli vs. ruși

1237-1241 - invazia mongolă a Rusiei Kievene ⇒ spațiul rusesc a devenit vasalul mongolilor din Hanatul Hoardei de Aur.
Secolele XIII-XIV - Marele Cnezat al Moscovei, condus de dinastia Rurik, a crescut în mărime și importanță și s-a luptat cu Hanatul Hoardei de Aur pentru a deveni cea mai importantă forță politică din spațiul rusesc.
Secolele XV-XVI - conducătorii Marelui Cnezat al Moscovei, pentru creșterea puterii, bogăției, populație și întinderii statului, au unit teritoriile rusești:
I. Ivan al III-lea cel Mare (1462-1505): om de stat, cu abilități politice și diplomatice remarcabile. În perioada domniei sale s-a format nucleul teritorial al statului rus centralizat, fiind anexate următoarele teritorii: Iaroslavl (1463); Rostov (1474); Novgorod (1478); Tver (1489); Cernihiv, Novgorod-Seversk, Gomel și Briansk (1503). 1480-1503 - înfrângerea forțelor Hanatului Hoardei de Aur și fărâmițarea politică a mongolilor din spațiul rusesc.
II. Ivan al IV-lea cel Groaznic (1533-1584): și-a luat titlul de țar (traducerea slavă a cuvântului latin *caesar*), a promulgat un nou cod de legi, a restructurat armata și a reorganizat administrația la nivel local. Pe plan extern, a anexat Hanatul Kazanului (1552), Astrahanului (1556) și Siberiei (1581).
III. Timpurile tulburi (1598-1613): perioadă de anarhie politică (stingerea dinastiei Rurik), socială (secetă, foamete și răscoale) și invazii străine (1605-1618: Războaiele Polono-Ruse), care a cuprins anii de interregnum dintre moartea țarului Feodor I (1584-1598), ultimul reprezentant al dinastiei Rurik, și momentul instaurării unei noi dinastii, cea a Romanovilor (1613-1917).

2. Ascensiunea Rusiei

Secolele XVII-XVIII - dinastia Romanov a transformat Rusia într-o mare putere europeană, un imperiu care s-a întins pe 12.000 km, de la Marea Baltică la Oceanul Pacific:
I. Mihail Romanov (1613-1645): a pus bazele regimului absolutist în Rusia, iar cu sprijinul nobililor a reinstaurat ordinea și a legat de glie țăranii.
II. Alexei Romanov (1645-1676): a învins Polonia și a anexat estul Ucrainei (1656-1667).
III. Petru I cel Mare (1682-1725): a modernizat Rusia și a transformat-o într-o putere europeană (Marea Ambasadă - 1697-1698: a făcut vizite în Olanda, Prusia, Austria, spațiul italian, Danemarca și Anglia, de unde a preluat modele de dezvoltare economică). Pe plan intern, a construit o administrație centralizată, a limitat puterea Bisericii Ortodoxe și pe cea a nobilimii, a eliminat Adunarea Poporului din conducerea statului, a promovat educația, a construit orașul Sankt Petersburg (1703), care a devenit noua capitală a statului (1710), a modernizat forțele armatei și a pus bazele flotei rusești. Pe plan extern, Petru a extins teritoriul rus și s-a luptat cu Suedia și Imperiul Otoman:
a. Marele Război Nordic (1700-1721): Danemarca, Polonia și Imperiul Rus au format o coaliție împotriva Suediei condusă de regele Carol al XII-lea (1697-1718). 1700 - Danemarca și Polonia au fost învinse de Suedia. 1701-1709 - Petru I cel Mare a dat ordin să se întărească orașele, a reorganizat armata și a fost refăcută coaliția cu Polonia și cu Danemarca. 8 iulie 1709 - la Poltava, forțele rusești le-au înfrânt pe cele suedeze ⇒ 10 septembrie 1721 - semnarea Tratatului de pace de la Nystad: Imperiul Rus a anexat Estonia, Letonia, o parte din Finlanda și a obținut accesul la Marea Baltică;
b. Războiul ruso-turc din 1710-1711: 1710 - Imperiul Otoman a declarat război Imperiului Rus, slăbit ca urmare a implicării în Marele Război Nordic. Iulie 1711 - la Stănilești pe Prut, Petru I cel Mare, aliat cu domnitorul moldovean Dimitrie Cantemir (1693; 1710-1711), a fost învins de otomani.

Fișă de lucru: ***Studiu de caz: Rusia absolutistă***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„Încă din prima sa călătorie în Olanda, Petru a angajat un mare număr de meşteşugari din diferite ramuri, cum ar fi confecţionarea de ace, de sârmă, meşteri în fabricarea hârtiei, armurieri, postăvari. Pe când a fost în Franţa s-a decis să înfiinţeze în Rusia fabrici pentru ţesături de mătase scumpă, ca acelea de la Orleans, Lyon şi Tours. În timpul domniei sale s-a dezvoltat mineritul în Siberia şi în loc să importe fier şi aramă din Suedia, cum s-a întâmplat în anii din urmă, Rusia a obţinut posibilitatea să exporte în ţări străine şi una şi cealaltă, îndeosebi fier."

(Relatare a secretarului ambasadei Prusiei la Sankt Petersburg)

1. Precizați un obiectiv urmărit de Petru I cel Mare prin călătoriile sale în Europa.

2. De ce considerați că Petru I cel Mare s-a inspirat, în privința întemeierii unor fabrici, după modelul francez?

3. Explicați, pe baza textului, un avantaj obținut de Imperiul Rus în urma dezvoltării economice.

Studiu de caz: Revoluția Olandeză

1. Olandezi vs. spanioli

1556 - cele 17 provincii din cadrul Țărilor de Jos (Belgia, Olanda și Luxemburg), teritorii moștenite de Carol al V-lea, au trecut în stăpânirea regelui spaniol Filip al II-lea ⇒ creșterea nemulțumirii în Țările de Jos ca urmare a taxării excesive și a represiunii protestantismului.
1566 - măsurile luate de Filip al II-lea împotriva protestanților și o foamete generalizată au dus la declanșarea unei revolte în sudul Flandrei ⇒ pierderea controlului spaniol în Țările de Jos.
1567 - generalul spaniol Fernando Alvarez de Toledo, duce de Alba, în fruntea a 10.000 de soldați, a fost trimis să înăbușe revolta ⇒ 1568 - execuția a 1000 de persoane, printre care și reprezentanții marii nobilimi olandeze, Lamoral, conte de Egmont, și Philip de Montmorency, conte de Horn.
1568 - după bătăliile de la Rheindahlen (23 aprilie) și Heiligerlee (23 mai), numeroase orașe din Țările de Jos au intrat sub controlul rebelilor olandezi, iar conducerea a fost preluată de nobilul protestant Wilhelm de Orania (Wilhelm Taciturnul: 1533-1584) ⇒ declanșarea Revoluției Olandeze (Războiul de 80 de Ani) - 1568-1648.
1576 - Pacificarea de la Gent: după distrugerea orașului Anvers de către trupele spaniole revoltate de neplata soldelor (1575), provinciile din sud s-au alăturat revoltei.
6 ianuarie 1579 - Uniunea de la Arras: provinciile din sud, catolice, au semnat pacea cu Spania ⇒ formarea Țărilor de Jos Spaniole.
23 ianuarie 1579 - Uniunea de la Utrecht: cele șapte provincii din nord (Olanda, Zeelanda, Utrecht, Gelderland, Groningen, Frizia şi Overijssell) au hotărât să continue lupta cu Spania.
1581 - provinciile din nord și-au proclamat independența și au creat un nou stat protestant, o republică federală, Provinciile Unite (Olanda), sub conducerea lui Wilhelm de Orania.
1609-1621 - Armistițiul de doisprezece ani: la Haga, cu medierea Franței și Angliei, s-a semnat încetarea focului între Provinciile Unite și Spania ⇒ crearea unei puternice armate și flote olandeze.
1622-1648 - olandezii, sprijiniți de francezi, i-au învins pe spanioli la 's-Hertogenbosch (1629), Maastricht (1632) și Hulst (1645) ⇒ dispariția Spaniei ca mare putere maritimă.
15 mai 1648 - semnarea Tratatului de pace de la Munster: recunoașterea la nivel european a independenței Provinciilor Unite.

2. Secolul de aur olandez

Secolul al XVII-lea - Provinciile Unite au devenit o mare putere economică, comercială și maritimă:
a. Economic: s-au dezvoltat activitățile manufacturiere (postav, catifea și arme de foc); suprafețele agricole au crescut prin îndiguiri și desecări; poziția geografică a favorizat extinderea porturilor de la Oceanul Atlantic (orașul Amstedam a devenit cel mai mare port din Europa), dezvoltarea comerțului, apariția băncilor (1609: Banca din Amsterdam a devenit cea mai mare din Europa) și crearea unui imperiu colonial administrat de Compania Olandeză a Indiilor de Est (1602), Compania Olandeză a Indiilor de Vest (1621) și flota olandeză, cea mai mare din lume (*„cărăușul mărilor”*);
b. Social: burghezia a devenit foarte puternică, a crescut numărul lucrătorilor din ateliere și al marinarilor, iar țăranii au început să ducă o viață mai bună;
c. Politic: Provinciile Unite au fost o republică independentă, federativă, fiecare provincie având autonomie (s-a guvernat singură); statul a fost condus de un stathuder (din limba olandeză: *„guvernator”*), din familia Orania-Nassau, care a deținut puterea executivă și funcția ereditară de comandant al armatei și al flotei și Statele generale (adunare reprezentativă);
d. Cultural: s-a pus accentul pe dezvoltarea învățământului, majoritatea țăranilor știind să scrie și să citească; a existat o mare libertate de expresie, viața culturală fiind una bogată, cu artiști precum Frans Hals, Rembrandt, Jan Steen, Jacob van Ruisdael și Johannes Vermeer.

Fișă de lucru: ***Studiu de caz: Revoluția Olandeză***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„Tensiunile au reapărut când Filip al II-lea al Spaniei a început să-i persecute pe protestanții din Flandra. Înființarea Inchiziției, care a cerut ca toți cetățenii olandezi să respecte dogmele afirmate la Conciliul de la Trento, a fost ultima picătură. Olanda, o sursă esențială de venit pentru Coroana spaniolă, s-a răzvrătit, iar în 1567 Filip l-a trimis pe ducele de Alba să desfășoare anchete inchizitoriale. Alba a condamnat la moarte câțiva rebeli olandezi, care au fost executați în piața centrală din Bruxelles. Conducătorul olandez Wilhelm <<cel Tăcut>> de Orania (...) a pornit un război de independență a Țărilor de Jos față de Spania, ce a durat 80 de ani."

(Simon Jenkins, *Scurtă istorie a Europei: de la Pericle la Putin*)

1. Numiți, pe baza textului, o sursă importantă de venit pentru Spania.

2. Menționați, pe baza textului, cauza declanșării conflictului dintre spanioli și olandezi.

3. Enumerați, pe baza textului, liderii politici implicați în Războiul de 80 de Ani.

Studiu de caz: Războiul de 30 de Ani

1. Catolici vs. protestanți

23 mai 1618-24 octombrie 1648 - desfășurarea Războiului de 30 de Ani, un conflict european de proporții, care a avut următoarele cauze:
a. Politice: tendințele hegemonice ale Sfântului Imperiu Romano-German (condus de Casa de Habsburg) s-au ciocnit cu interesele politice ale Franței; lupta cehilor pentru eliberarea de sub stăpânirea imperială; dorința Suediei de a deveni o mare putere în zona Mării Baltice;
b. Religioase: conflictul dintre imperiali (catolici), care au dorit să își întărească autoritatea asupra Sfântului Imperiu Romano-German și principilor protestanți;
c. Economice: interesele comerciale în zona Mării Baltice au adus în conflict state precum Suedia, Danemarca, Olanda și Anglia.
Participanții la conflict au fost următorii: Liga catolică (Sfântul Imperiu Romano-German, sprijinit de Spania) și Liga evanghelică (alianța principilor protestanți din cadrul Sfântului Imperiu Romano-German, sprijiniți de Danemarca, Suedia, Transilvania otomană și, mai târziu, Franța).

2. Desfășurarea conflictului

23 mai 1618 - defenestrarea de la Praga: comisarii imperiali Jaroslav Borita, conte de Martinic, și Wilhelm Slavata, conte de Chlum și Kosumberka, au fost au fost aruncați de protestanții cehi pe fereastra palatului Hradcany (victimele au supraviețuit) ⇒ începutul Războiului de 30 de Ani.
I. Perioada cehă (1618-1625): 1620 - la Muntele Alb, trupele împăratului Ferdinand al II-lea (1619-1637), sprijinite de principele Transilvaniei Gabriel Bethlen (1613-1629), i-au învins pe cehi. 1627-1629 - împăratul a încercat să reinstituie catolicismul și guvernarea absolutistă în spațiul germanic.
II. Perioada daneză (1625-1629): sub pretextul protejării protestanților și a posesiunilor din cadrul Sfântului Imperiu Romano-German, Danemarca a intervenit în conflict. 1626 - la Lutter, trupele imperiale, conduse de Albrecht Wenzel Eusebius von Wallenstein, le-au învins pe cele conduse de regele Cristian al IV-lea (1588-1648) ⇒ 1629 - Danemarca a încheiat pacea cu Ferdinand al II-lea.
III. Perioada suedeză (1630-1635): intervenția Suediei în război. 1631 - la Breitenfeld, regele suedez Gustav al II-lea Adolf (1611-1632) a învins armatele imperiale. 1632 - la Lutzen, trupele imperiale l-au ucis în luptă pe Gustav al II-lea Adolf ⇒ 1635 - Suedia a încheiat pacea cu Ferdinand al II-lea.
IV. Perioada franceză (1635-1648): intrarea Franței în război de partea principilor protestanți. Sprijinită de Suedia, Franța a ocupat Alsacia și a pornit ofensiva împotriva Sfântului Imperiu Romano-German. 19 mai 1643 - la Rocroi, francezii conduși de Ludovic al II-lea de Bourbon, conte de Conde, i-au învins pe spanioli. 20 august 1648 - la Lens, spaniolii au fost înfrânți de francezi ⇒ împăratul romano-german Ferdinand al III-lea (1637-1657) a încheiat pacea cu Franța.

3. Pacea westfalică

24 octombrie 1648 - Congresul de pace din Westfalia a pus capăt Războiului de 30 de Ani și a retrasat granițele Europei:
a. Franța a devenit cea mai mare putere a Europei și a obținut Alsacia;
b. Suedia a devenit cea mai mare putere din Scandinavia și a obținut Pomerania în zona Mării Baltice;
c. Sfântul Imperiu Romano-German a fost transformat într-o confederație (360 de state), fiecare principat fiind liber să își aleagă confesiunea, și a scăzut autoritatea împăratului;
d. Recunoașterea independenței Elveției și a Provinciilor Unite (Olanda);
e. Conflictul a impus un nou principiu al dreptului internațional, cel al echilibrului european, și a generalizat folosirea armelor de foc.

Fișă de lucru: ***Studiu de caz: Războiul de 30 de Ani***

Citiți cu atenţie textele de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

A. *„În timp ce întâmplările s-au petrecut cu atâta înverşunare şi nu-ţi puteai da seama cui i-ar putea fi îngăduită bucuria victoriei, a răsunat strigătul că regele (Gustav al II-lea Adolf) zace mort pe câmpul de luptă. Aceasta au întărit-o mai mulţi ofiţeri şi soldaţi care l-au cunoscut bine. Trompetul (regimentului) Holcke a arătat pintenii regelui; acestuia nu i s-a dat de îndată crezare."*

(Lupta de la Lutzen)

B. *„Prin pacea de la Westfalia (1648), Franţa şi-a atins scopurile. Statele germane au devenit independente faţă de împărat, deschizând calea spre expansiunea franceză. O înţelegere religioasă a fost stabilită în cadrul păcii de la Augsburg, dar aceasta i-a inclus şi pe calvinişti. A fost evident că fervoarea religioasă s-a consumat în Europa şi, deşi toleranţa a fost departe de a fi universală, nu au mai avut loc niciodată războaie religioase de mari proporţii."*

(Istoria universală, *Războaiele religioase*)

1. Numiți, pe baza sursei A, monarhul care a murit în bătălia de la Lutzen.

2. Menţionaţi, pe baza sursei B, urmările Războiului de 30 de Ani.

3. Enumerați, pe baza sursei A, protagoniştii bătăliei de la Lutzen.

Test evaluare
Geneza spiritului modern: Absolutismul monarhic

• *Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerințelor din Partea I şi din Partea a II-a se acordă 90 de puncte.*
• *Din oficiu se acordă 10 puncte.*
• *Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.*

Partea I (50 puncte)

I. 1. Citiți cu atenție textele de mai jos și răspundeți întrebărilor: **24 puncte**

A. *„Desăvârșind acțiunea regilor Franței încă din Evul Mediu, Ludovic al XIV-lea a stabilit un model de monarhie a cărei eficacitate a fost invidiată de suveranii europeni. Monarhia absolută s-a bazat în esență pe principiul, repetat mereu, al atotputerniciei regelui... suveranul, suzeran suprem, așezat în vârful ierarhiei feudale, a fost îndreptățit să ceară tuturor vasalilor săi fidelitate și sprijin. Ungerea papală i-a conferit deja monarhului o dimensiune religioasă esențială, prin urmare, regele a fost sfânt, autoritatea sa a fost absolută. Deoarece a fost de origine divină, acesta nu a trebuit să dea socoteală nimănui."*

(Serge Bernstein, Pierre Milza, *Istoria Europei*)

B. *„Nu vă lăsaţi guvernaţi; fiţi stăpânul; să nu aveţi niciodată favoriţi, nici prim-ministru; ascultaţi, consultaţi Consiliul, dar decideţi: Dumnezeu, care v-a făcut rege, vă va lumina. Orice putere, orice autoritate rezidă în mâna regelui şi nu pot exista altele în regat... Tot ceea ce se găseşte pe întinderea statelor noastre, de orice natură, ne aparţine... Cel care a dat regi oamenilor a vrut să fie respectaţi ca locotenenţii săi, rezervându-şi numai lui dreptul de a analiza conduita lor. Voinţa sa este ca acela care s-a născut supus să asculte fără discernământ şi această lege, aşa de directă şi de universală: <<Oricât de rău va fi un prinţ, infinit mai criminală este revolta supuşilor săi>>."*

(Ludovic al XIV-lea, *Memorii*)

a. Descrieți, pe baza sursei A, monarhia absolutistă. 6 puncte

b. Numiți, pe baza sursei B, instituția cu rol consultativ din perioada domniei regelui francez. 6 puncte

c. Prezentați, pe baza sursei A, dimensiunea religioasă a monarhiei absolutiste. 6 puncte

d. Transcrieți, pe baza sursei B, legea considerată de către monarh *„directă şi universală"*. 6 puncte

I. 2. Încercuiți litera corespunzătoare răspunsului corect: **16 puncte**

1. Apogeul puterii absolute a regilor Angliei a fost atins în perioada domniei: 4 puncte
a. Elisabeta I b. Henric al VII-lea c. Henric al VIII-lea
2. Sultan al Imperiului Otoman supranumit și *„Legiuitorul"*: 4 puncte
a. Baiazid I Fulgerul b. Mahomed al II-lea Cuceritorul c. Soliman I Magnificul
3. A fost cunoscut sub numele de *„Regele Soare"*: 4 puncte
a. Ludovic al XIII-lea b. Francisc I c. Ludovic al XIV-lea

4. Acest țar a modernizat Rusia și a transformat-o într-o mare putere: 4 puncte
a. Mihail Romanov b. Petru I cel Mare c. Ivan al IV-lea cel Groaznic

I. 3. Transcrieţi textul de mai jos, completând fiecare spaţiu liber cu termenul corespunzător din lista de termeni dată: **10 puncte**

Monarhiile ..... au apărut în Europa în secolul ..... Conducătorii au fost văzuți drept ..... ai divinității pe pământ. Printre atribuțiile monarhului s-a numărat și cea de ..... suprem. Un mare stat absolutist a fost Imperiul Rus, acesta având capitala la .....

Lista termenilor: **Moscova, al XVIII-lea, Sankt Petersburg, al XVI-lea, reprezentanți, ministru, absolutiste** și **comandant militar.**

Partea a II-a (40 puncte)

II. 1. Notați cu Adevărat (A) sau Fals (F) următoarele afirmații: **10 puncte**

a. Într-o monarhie absolutistă poporul a deținut puterea politică ..... 2.5 puncte

b. Imperiul Otoman în perioada lui Soliman I Magnificul a cucerit Ungaria ..... 2.5 puncte

c. Absolutismul monarhic a apărut în Europa Occidentală în secolul al XIX-lea ..... 2.5 puncte

d. Petru I cel Mare a fondat orașul Moscova ..... 2.5 puncte

II. 2. Imaginați-vă că sunteți un nobil francez invitat de regele Ludovic al XIV-lea la Palatul Versailles, unde veți petrece o zi întreagă. Alcătuiți o compunere cu titlul *„O zi la curtea Regelui Soare”*, de 200-250 de cuvinte, în care să descrieți o astfel de experiență.
Compunerea va include următorii termeni: **Paris, picturi, rege, savant, Sala Oglinzilor, grădină, arbori, flori, statui** și **masă**. **30 puncte**

ATENȚIE!!! Se va respecta structura compoziţiei (introducere-cuprins-încheiere) și se vor utiliza în mod obligatoriu termenii ceruți.

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Capitolul III: SPRE O NOUĂ SOCIETATE

Competențe generale:

1. Utilizarea în contexte diverse a coordonatelor şi reprezentărilor despre timp şi spaţiu.
2. Utilizarea critică şi reflexivă a limbajului de specialitate şi a surselor istorice.
3. Manifestarea comportamentului civic prin valorificarea experienţei istorice şi a diversităţii socio-culturale.
4. Folosirea autonomă şi responsabilă a instrumentelor necesare învăţării permanente.

Competențe specifice:

1.2. Utilizarea coordonatelor temporale referitoare la faptele şi procesele istorice.
2.1. Utilizarea adecvată a termenilor istorici/limbajului de specialitate în prezentarea unui fapt/proces istoric.
2.3. Identificarea elementelor de cauzalitate prezente în surse variate.
3.1. Utilizarea dialogului intercultural.
3.3. Descrierea consecinţelor deciziei şi acţiunii umane.
4.1. Utilizarea informațiilor cu ajutorul resurselor multimedia.
4.2. Asumarea critică a unui set de valori recunoscute social.

Capitolul III: SPRE O NOUĂ SOCIETATE

1. *„Revoluția glorioasă”*.
2. Iluminismul.
Studii de caz:
a. Montesquieu, Voltaire și Rousseau;
b. Prusia;
c. Rusia iluministă;
d. Austria;
e. Polonia.
3. Viața cotidiană și opinia publică în secolul al XVIII-lea.
4. Revoluția Americană.
Test evaluare.
5. Revoluția Franceză.
6. Napoleon Bonaparte și Franța revoluționară.
Test evaluare.
7. Revoluția Industrială.
Test evaluare.

„Revoluția glorioasă”

1. Războiul Civil Englez

1603-1649 - Anglia a fost condusă de regii din dinastia scoțiană Stuart, adepți ai monarhiei absolutiste ⇒ intrarea în conflict cu Parlamentul (format din Camera Lorzilor și Camera Comunelor).
I. Iacob I (1603-1625): monarh absolutist, a încercat să elimine Parlamentul din procesul politic.
II. Carol I (1625-1649): a dorit să guverneze singur și să reinstaureze catolicismul în Anglia.
a. 1628 - deficitul bugetar, cauzat de risipa regală, l-a determinat pe Carol I să convoace Parlamentul, pentru a vota impozitele cerute de monarh ⇒ refuzul Parlamentului de a vota noi impozite, înaintarea *„Petiției Dreptului”* (declarație a drepturilor civile) și dizolvarea instituției legislative engleze;
b. Aprilie și octombrie 1640 - Carol I, aflat în război cu Scoția (Războaiele Episcopilor: 1639-1640), a convocat legislativul (Parlamentul cel Lung: 1640-1653) pentru a cere mai mulți bani ⇒ 1 decembrie 1641 - Parlamentul a înaintat lui Carol I *„Mustrarea cea Mare”* (document prin care au fost condamnate abuzurile regale) și dizolvarea acestuia de către rege.
22 septembrie 1642-30 ianuarie 1649 - Războiul Civil Englez: conflict între rege (ajutat de Biserica Anglicană și vechea nobilime) și Parlament (sprijinit de mica nobilime, burghezie și țărănime).
1644-1648 - armata Parlamentului (Armata Noului Model), reorganizată de Oliver Cromwell (1649-1658), a învins forțele regale la Marston Moor (2 iulie 1644), Naseby (14 iunie 1645), Preston (august 1648) și l-a capturat pe Carol I ⇒ 30 ianuarie 1649 - execuția regelui și abolirea monarhiei.
19 mai 1649-16 decembrie 1653 - perioada Republicii (Commonwealth): Oliver Cromwell, pentru a pune capăt tensiunilor dintre radicalii și moderații din Parlament, a folosit armata pentru a cuceri Irlanda (Drogheda și Wexford: 1649), Scoția (Dunbar: 1650; Worcester: 1651) și s-a implicat într-un conflict cu Olanda pentru supremația maritimă (1651: adoptarea *Actului de Navigație*).
16 decembrie 1653-25 mai 1659 - perioada Protectoratului: Cromwell a instaurat, cu ajutorul armatei, dictatura, s-a proclamat Lord-Protector în Anglia, Scoția și Irlanda și a dizolvat Parlamentul.

2. Restaurația și „Revoluția glorioasă”

1660-1688 - perioada Restaurației: reinstaurarea dinastiei Stuart în Anglia.
I. Carol al II-lea (1660-1685): a încercat să conducă în mod absolutist, iar Parlamentul, în semn de protest, a adoptat *„Test Act”* (1673: interzicerea ocupării funcțiilor publice de către neanglicani) și *„Habeas Corpus Act”* (1679: o persoană nu a putut fi arestată fără existența unui ordin judecătoresc).
II. Iacob al II-lea (1685-1688): catolic convins, a încercat să conducă ca un monarh absolutist și a dizolvat Parlamentul ⇒ legislativul englez a îndepărtat dinastia Stuart de pe tronul Angliei.
1688 - *„Revoluția glorioasă”*: tronul a revenit liderului Olandei, Wilhelm al III-lea (1688-1702).
1689 - Wilhelm al III-lea a acceptat *„Declarația Drepturilor”* ⇒ instaurarea în Anglia a unui regim monarhic constituțional, în care puterea regală a fost limitată (regele a domnit, nu a guvernat), iar țara a fost condusă pe baza principiului separației puterilor în stat: puterea legislativă (Parlament bicameral: a elaborat legi și a aprobat bugetul), executivă (regele și cabinetul de miniștri: conducerea statului și implementarea legilor adoptate de Parlament) și judecătorească (instanțele judecătorești).

3. Urmări

Secolul al XVIII-lea - consolidarea sistemul politic englez: adoptarea *„Actului de Succesiune”* (1701: ocuparea tronului doar de protestanți) și responsabilitatea miniștrilor în fața Parlamentului.
1707 - unirea Angliei cu Scoția ⇒ Marea Britanie.
Formarea principalelor grupări politice care au dominat scena engleză: *tory* (conservatori, susținători ai monarhiei absolutiste) și *whig* (liberali, ostili monarhiei absolutiste și catolicismului).

Fișă de lucru: „*Revoluția glorioasă*”

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„Membrii Parlamentului declară:
1. Că puterea autorităţii regale de a suspenda legile, fără consimţământul Parlamentului, este ilegală. (...)
5. Că este un drept al supuşilor de a prezenta petiţii regelui şi că orice întemniţări din pricina acestor petiţii sunt ilegale.
6. Că ridicarea şi întreţinerea unei armate în regat, în timp de pace, fără acordul Parlamentului, este ilegală. (...)
8. Că alegerile membrilor Parlamentului trebuie să fie libere.
9. Că libertatea cuvântului, precum şi dezbaterile din Parlament, nu pot fi limitate în faţa nici unei curţi (de justiţie), în afară de însuşi Parlamentul.”

(*Declarația Drepturilor*)

1. Numiți, pe baza textului, instituția care a elaborat documentul.

2. Precizați, pe baza textului, două drepturi ale oamenilor și două limite impuse monarhului.

3. Pe baza cunoștințelor despre absolutismul monarhic și a lecției „*Revoluția glorioasă*”, completați tabelul de mai jos cu informațiile corespunzătoare:

Absolutismul monarhic		**Monarhia constituțională**
Deosebiri	**Asemănări**	**Deosebiri**

Iluminismul

1. Definiție

Ideologie = totalitatea ideilor şi conceptelor specifice unei perioade sau unui grup de oameni.

2. Epoca Rațiunii

Secolele XVII-XVIII - apariția și răspândirea Iluminismului în Europa, un curent **ideologic** prin care s-a dorit transformarea societății, astfel încât, pe baze raționale (logice), să se atingă idealurile de toleranță și de libertate și să se asigure drepturi politice și cetățenești pentru toată lumea.
Caracteristicile Iluminismului au fost următoarele:
a. Critica societății: caracter anticlerical (împotriva instituției Bisericii, s-a pronunţat pentru toleranţă religioasă) și antiabsolutist (împotriva absolutismului monarhic);
b. Promovarea unor valori și principii noi precum: dreptul natural de a fi liber (dobândit prin naștere); suveranitatea poporului (dreptul națiunilor de a își decide singure soarta); egalitatea în fața legii; separația puterilor în stat; teoria contractului social (monarhul a respectat drepturile supușilor săi).
Iluminiștii și-au răspândit ideile cu ajutorul academiilor, instituții de educație și cercetare științifică:
I. Știința: a promovat credința în legile naturale și în ordinea universală, precum și încrederea în rațiunea ființei umane și în abilitățile acesteia. Autori reprezentativi: Christiaan Huygens (*„Despre mișcarea corpurilor prin impact”*), Isaac Newton (*„Principiile matematice ale filosofiei naturale”*) și Gottfried Wilhelm Freiherr von Leibniz (*„Disertație despre arta combinării”*).
II. Literatura: autorii iluminiști au fost preocupați de problemele sociale și morale ale epocii, iar filosofii au promovat raționalismul și au combătut fanatismul și dogmele religioase. Scriitori reprezentativi: John Locke (*„Eseu asupra intelectului omenesc”*), Baruch Spinoza (*„Etica prezentată într-o ordine geometrică”*), Daniel Defoe („Robinson Crusoe”), Jonathan Swift (*„Călătoriile lui Gulliver”*), Alexander Pope (*„Un eseu despre critică”*), Charles-Louis de Secondat, baron de Montesquieu (*„Spiritul legilor”*), Francois Marie Arouet - sau Voltaire (*„Secolul lui Ludovic al XIV-lea”*), David Hume (*„Cercetare asupra intelectului omenesc”*), Jean-Jacques Rousseau (*„Contractul social”*), Denis Diderot și Jean-Baptiste Le Rond d'Alembert (1751-1772: *„Enciclopedia sau dicționarul rațional al științelor, artelor și meseriilor”*, 35 de volume, lucrare ce a cuprins cunoștințele sistematizate ale epocii), Immanuel Kant (*„Critica rațiunii pure”*), Gotthold Ephraim Lessing (*„Emilia Galotti”*), Johann Gottfried von Herder (*„Idei privind filosofia istoriei omenirii”*) și Johann Christoph Friedrich Schiller (*„Wilhelm Tell”*).

3. Absolutismul luminat

Secolul al XVIII-lea - monarhii Prusiei, Imperiului Rus și Austriei, pentru a asigura dezvoltarea statelor lor, au adoptat reforme administrative și economice (absolutismul luminat).
Reprezentanții de seamă ai absolutismului luminat au fost următorii lideri: Frederic al II-lea cel Mare (Prusia), Ecaterina a II-a cea Mare (Imperiul Rus) și Iosif al II-lea (Austria).

4. Urmări

Epoca iluministă a constituit o cotitură importantă în dezvoltarea spirituală a omenirii, o victorie semnificativă a raţiunii asupra concepţiilor mistico-religioase din perioada Evului Mediu.
Ideile iluministe au stat la baza spiritului politic modern, care a animat mișcările revoluționare din America de Nord (1763-1791: Revoluția Americană) și Franța (1789-1799: Revoluția Franceză).

Fișă de lucru: *Iluminismul*

Citiți cu atenţie textele de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

A. *„Oamenii trăiesc împreună fără a fi nevoie de o ființă superioară care să-i judece. Rațiunea ne arată că toate ființele sunt egale și independente, că nimeni cu trebuie să provoace vreo neplăcere, nici asupra vieții, nici asupra sănătății și nici a proprietății altuia.”*

(John Locke, *Eseu asupra intelectului omenesc*)

B. *„Nici un om nu a primit de la natură dreptul de a stăpâni asupra altora. Oricine are dreptul de a se bucura de libertate, la fel cum se bucură de rațiune.“*

(Denis Diderot, articol din *Enciclopedie*)

C. *„Drepturile oamenilor nu se pot întemeia decât pe dreptul natural și pe o regulă simplă: poartă-te cu ceilalți, așa cum ai dori să se poarte și ei cu tine. De aceea, ideea că putem impune religia noastră cuiva de altă credință este absurdă.”*

(Voltaire, *Tratat asupra toleranței*)

1. Explicați, pe baza surselor A și C, înțelesul termenilor **rațiune** și **drept natural**.

2. Ilustrați printr-un proverb mesajul principal transmis de sursele A, B și C.

3. Analizați sursele A, B și C și precizați trei consecințe ale răspândirii ideilor Iluminismului.

Studiu de caz: Montesquieu, Voltaire și Rousseau

1. Charles-Louis de Secondat, baron de Montesquieu (1689-1755)

Scriitorul, istoricul și filosoful Charles-Louis de Secondat, baron de Montesquieu, a fost una dintre cele mai importante și complexe personalități ale perioadei iluministe.
18 ianuarie 1689 - s-a născut Charles-Louis de Secondat, în castelul La Brede din provincia Aquitania (Franța), fiul magistratului Jacques de Secondat și al Mariei Francoise de Pesnel.
1700-1711 - la Bordeaux și Paris, Charles-Louis a studiat Dreptul.
1714-1728 - tânărul baron de Montesquieu a devenit consilier în cadrul judecătoriei din Bordeaux (1714), președintele instituției (1716) și membru al Academiei din Franța (1728).
Opere reprezentative: *„Scrisori persane”* (1721); *„Considerații asupra măririi și decăderii romanilor”* (1734); *„Spiritul legilor”* (1748): a susținut teoria separării puterilor în stat.
10 februarie 1755 - moartea scriitorului și înmormântarea sa în Biserica Saint-Sulpice din Paris.

2. Francois Marie Arouet - Voltaire (1694-1778)

Scriitorul, istoricul, dramaturgul și filosoful Francois Marie Arouet (sau Voltaire) a fost o personalitate de marcă a Iluminismului.
21 noiembrie 1694 - s-a născut Francois Marie Arouet la Paris (Franța), al cincilea copil al avocatului Francois Arouet și al Mariei Marguerite Doumard.
1704-1711 - tânărul Arouet a fost educat în cadrul Lycee Louis-le-Grand, fiind învățat limba latină, teologie și retorică.
1711 - Voltaire a început să studieze Dreptul, dar a renunțat și a decis să devină scriitor, devenind unul dintre cei mai prolifici creatori ai epocii: 21.000 de scrisori și peste 2000 de cărți și pamflete.
Opere reprezentative: *„Henriada”* (1723); *„Scrisori despre englezi”* (1734); *„Secolul lui Ludovic al XIV-lea”* (1751): a criticat inegalitatea oamenilor în faţa legii, intoleranţa şi ignoranţa clerului; *„Încercare asupra moravurilor și spiritului națiunilor”* (1756); *„Dicționar filosofic”* (1764).
30 mai 1778 - moartea autorului și înmormântarea sa în Abația Scellieres din Champagne (1791: reînhumarea scriitorului în clădirea Panteonului din Paris).

3. Jean-Jacques Rousseau (1712-1778)

Scriitorul, filosoful și compozitorul Jean-Jacques Rousseau a fost o mare personalitate iluministă.
28 iunie 1712 - s-a născut Jean-Jacques Rousseau la Geneva (Elveția), al doilea copil al ceasornicarului protestant Isaac Rousseau și al Suzannei Bernard Rousseau.
1725-1728 - tânărul Rousseau a devenit ucenicul unui notar, apoi al unui gravor, dar ca urmare a relelor tratamente primite a fugit din Geneva.
1728-1742 - adolescentul Rousseau, rămas singur și dezmoștenit, a ajuns protejatul unei doamne din înalta societate italiană, Francoise-Louise de Warens.
1742-1766 - Rousseau s-a stabilit în Paris, unde a cunoscut succesul ca scriitor și filosof, s-a căsătorit cu Therese Levasseur și a devenit tatăl a cinci copii (toți au fost abandonați în orfelinat).
Opere reprezentative: *„Ghicitorul satului”* (1752); *„Julie sau Noua Eloiză”* (1761); *„Contractul social”* (1762): a susţinut că între rege şi popor se încheie un contract care garantează fiecărui individ drepturile, libertăţile şi egalitatea, iar dacă monarhia nu respectă contractul, poporul are dreptul să-l rezilieze; *„Emile sau despre educație”* (1762); *„Considerații despre guvernarea Poloniei”* (1772).
2 iulie 1778 - moartea filosofului la Ermenonville (Franța) și înmormântarea sa pe o insulă artificială de pe lacul domeniului (1794: reînhumarea autorului în clădirea Panteonului din Paris).

Fișă de lucru: ***Studiu de caz: Montesquieu, Voltaire și Rousseau***

Citiți cu atenţie textele de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

A. *„Există trei forme de conducere (sau guvernământ) a statelor: cea republicană, cea monarhică şi cea despotică. Pentru a cunoaşte natura lor, eu plec de la trei definiţii sau, mai degrabă trei fapte, şi anume: guvernământul republican este acela la care întregul popor sau numai o parte a lui deţine puterea supremă; cel monarhic este acela în care conduce unul singur, dar potrivit unor legi fixe şi dinainte stabilite; pe când, în cel despotic, unul singur, fără vreo lege şi fără vreo regulă, conduce totul după voinţa şi capriciile sale."*

(Charles-Louis de Secondat, baron de Montesquieu, *Despre spiritul legilor*)

B. *„În cazul în care aceeaşi persoană are atât puterea legislativă, cât şi pe cea executivă, nu există libertate. Nu există libertate nici în cazul în care puterea judecătorească nu este separată de puterea legislativă şi de cea executivă. Dacă acelaşi om ar avea aceste trei puteri, totul ar fi pierdut, căci el ar face şi legile, ar duce la îndeplinire hotărârile luate şi tot el ar judeca infracţiunile sau neînţelegerile dintre oameni. Puterea executivă să fie în mâinile unui monarh, pentru că este mai bine administrată de una şi nu de mai multe persoane."*

(Charles-Louis de Secondat, baron de Montesquieu, *Despre spiritul legilor*)

1. Copiați și completați pe caiet tabelul de mai jos. Transcrieți din sursa A, pe coloana corespunzătoare, cuvintele prin care autorul explică cele trei forme de guvernământ menționate.

Conducerea republicană	Conducerea monarhică	Conducerea despotică

2. Precizați, pe baza sursei B, două situații în care *„nu există libertate"*.

3. Explicați, pe baza sursei B, un motiv pentru care autorul atrage atenția, asupra situației în care un om ar deține toate puterile statului.

4. În opinia voastră, care este forma de conducere a statului, menționată în sursa A, pe care autorul o consideră, potrivit sursei B, cea mai bună? Selectați din sursa B cuvintele care vă susțin punctul de vedere.

Studiu de caz: Prusia

1. Prusaci și teutoni

Secolul al XI-lea - pe țărmurile Mării Baltice, între Pomerania și Lituania, s-au stabilit triburile baltice ale prusacilor, populații de vânători, păstori și negustori, politeiste.
Secolele XIII-XIV - prusacii au fost cuceriți și creștinați în rit catolic de Ordinul Cavalerilor Teutoni ⇒ germanizarea prusacilor.
1326-1521 - Războaiele polono-teutonice: conflicte între Ordinul Cavalerilor Teutoni, principalul factor în germanizarea teritoriilor din Marea Baltică, polonezi și lituanieni ⇒ 5 aprilie 1521 - semnarea Compromisului de la Thorn: teritoriile prusace aflate la vest de fluviul Vistula au fost anexate de Polonia, iar cele situate la est de Vistula au rămas sub stăpânirea cavalerilor teutoni, care au fost nevoiți să recunoască suzeranitatea poloneză.

2. De la ducat la regat

1525 - Albert (1510-1525), Marele Maestru al Ordinului Cavalerilor Teutoni, din familia nobiliară Hohenzollern Brandenburg-Ansbach, s-a convertit la luteranism și a fost ales duce al Prusiei, cu numele de Albert I (1525-1568) ⇒ menținerea suzeranității Poloniei.
1525-1660 - conducătorii Ducatului Prusiei au urmărit obținerea independenței față de Polonia:
a. 1618-1648 - în perioada Războiului de Treizeci de Ani Ducatul Prusiei a fost moștenit de principii-electori din familia Hohenzollern Brandenburg-Ansbach ⇒ apariția statului Brandenburg-Prusia;
b. 23 aprilie 1660 - încheierea Primului Război Nordic (1655-1660) și semnarea Tratatului de pace de la Oliva: încheierea conflictului dintre Suedia, Polonia, Austria și Brandenburg-Prusia pentru controlul Mării Baltice; recunoașterea independenței Ducatului Prusiei, condus de principele-elector Frederic Wilhelm (1640-1688).
1688-1713 - perioada domniei lui Frederic I: admirator al artelor, la Berlin, a fondat Academia de Arte (1696) și Academia de Științe (1700). 18 ianuarie 1701 - a fost proclamat Regatul Prusiei, Frederic I a devenit primul monarh (1701-1713), iar capitala noului stat a fost ales orașul Berlin.

3. Puterea prusacă

Secolele XVIII-XIX - Prusia a devenit o mare putere europeană, respectată și temută de vecinii săi:
I. Frederic Wilhelm I („*Regele-Soldat*”: 1713-1740): a redus corupția, a reorganizat armata (1740: 80.000 soldați), a încurajat stabilirea protestanților austrieci în Prusia, a construit școli și spitale.
II. Frederic al II-lea cel Mare („*Regele-Filosof*”: 1740-1786): pe plan intern, a luat măsuri pentru centralizarea statului; a îmbunătățit situația țăranilor prin menținerea taxelor la 40% din venituri; 1748 - a emis Codul de Justiție, prin care a fost garantată egalitatea cetățenilor în fața legii și drepturile civile; 1763 - a organizat sistemul de învățământ de 7 ani. Pe plan extern, s-a implicat în Războiul de Succesiune Austriacă (1740-1748) și a anexat Silezia; a participat la Războiul de Șapte Ani (1756-1763) pentru a menține controlul prusac asupra Sileziei; 1772 - a fost artizanul primei împărțiri a Poloniei, alături de Imperiul Rus și Austria.
III. Frederic Wilhelm al II-lea (1786-1797): patron al artelor, a construit Poarta Brandenburg din Berlin (1788). 1793 și 1795 - alături de ruși și austrieci, a participat la a doua și a treia împărțire a Poloniei ⇒ dispariția statului polonez.
IV. Frederic Wilhelm al III-lea (1797-1840): s-a implicat în Războaiele Napoleoniene (1803-1815) ⇒ 1815 - Prusia a anexat o parte din Saxonia, Renania și Westfalia.
V. Frederic Wilhelm al IV-lea (1840-1861): protector al artelor, a construit numeroase clădiri în Berlin și Potsdam. 1849 - a transformat regimul absolutist prusac într-o monarhie constituțională.

Fișă de lucru: ***Studiu de caz: Prusia***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„Frederic (al II-lea cel Mare) s-a dovedit a fi un personaj autoritar și militarist. Și-a văzut poporul ca <<o turmă de cerbi în ocolul marelui senior, care nu a avut altă funcție decât să umple țarcul>>. (...) A dublat dimensiunile armatei, până când aceasta a ajuns să consume peste 80% din bugetul Prusiei, bazându-se pe tradiția iuncherismului, aceea a unei caste ereditare de ofițeri, soldații fiind recrutați în funcție de canton. Frederic a observat că <<prietenii și rudele care luptă împreună nu sunt ușor de dezamăgit>>. Curând, francezii au ajuns să aibă o vorbă: <<Prusia nu este o națiune care are o armată, ci o armată care are o națiune>>.
Drept urmare, în 1740, când Maria Tereza a urcat pe tronul Imperiului Habsburgic lăsat moștenire de tatăl său, Frederic a hotărât să invadeze regiunea austriacă Silezia, fără nici un pretext. (...) Conflictul s-a încheiat în 1748, Maria Tereza păstrându-și imperiul, iar Frederic păstrând Silezia.”

(Simon Jenkins, *Scurtă istorie a Europei. De la Pericle la Putin*)

1. Descrieți, pe baza textului, cum și-a văzut Frederic poporul.

2. Numiți, pe baza textului, teritoriul invadat de regele prusac.

3. Enumerați, pe baza textului, două consecințe ale conflictului încheiat în 1748.

Studiu de caz: Rusia iluministă

1. Imperiul Rus și dinastia Romanov

1725-1917 - țarii din dinastia Romanov au extins teritoriul și influența Imperiului Rus:
I. Elisabeta (1741-1762): monarh iluminat, a făcut învățământul gratuit pentru toate categoriile sociale (cu excepția țăranilor dependenți); a fondat Universitatea din Moscova, prima instituție de învățământ superior din spațiul rusesc (1755); a finanțat crearea Academiei Imperiale de Arte (1757); a reconstruit Palatul Peterhof (1747-1756) și a extins Palatul de Iarnă (1753-1759).
II. Ecaterina a II-a cea Mare (1762-1796): pe plan intern, împărăteasa a creat un sistem sanitar centralizat și a încurajat vaccinarea împotriva variolei (1762-1796); a împărțit statul în 50 de provincii conduse de guvernatori și consilii locale (1775); a adoptat *Nakaz* (din limba rusă: *„dispoziție”*), cu scopul de a revizui și a unifica legislația rusă (1776). Pe plan extern, Imperiul Rus a anexat Ucraina, Belarus, Lituania, Letonia, o parte din Polonia (1772, 1793 și 1795) și Caucazul de Nord.
III. Alexandru I (1801-1825): pe plan intern, a reformat guvernul și a creat ministere specializate, conduse de oamenii săi fideli; a sprijinit cultura și educația prin fondarea de trei noi universități în Kazan (1804), Harkov (1805) și Sankt Petersburg (1819). Pe plan extern, s-a luptat cu Franța condusă de Napoleon I (1804-1814; 1815); cu Persia, pentru controlul Caucazului de Sud (1804-1813); cu Imperiul Otoman, pentru extinderea influenței în Peninsula Balcanică (1806-1812). 1814-1815 - la Congresul de la Viena, Imperiul Rus a devenit unul dintre artizanii Europei postnapoleoniene.
IV. Nicolae I (1825-1855): lider autoritar, a pus accentul pe centralizarea guvernării și înlăturarea opoziției. 1825 - Revolta decembriștilor: 3000 de ofițeri ruși s-au ridicat împotriva țarului și au cerut adoptarea unei constituții. 5 octombrie 1853-30 martie 1856 - Războiul Crimeii: conflict ruso-turc încheiat cu înfrângerea Imperiului Rus de către Imperiul Otoman, aliat cu Franța și Regatul Unit.
V. Alexandru al II-lea (1855-1881): pe plan intern, a emancipat țăranii dependenți (1861), a reorganizat sistemul judiciar, a abolit pedepsele corporale, a impus serviciul militar obligatoriu, a redus din privilegiile nobiliare și a promovat educația universitară. Pe plan extern, a vândut Alaska către S.U.A. (1867); alături de Germania și Imperiul Austro-Ungar a format Alianța celor trei împărați (1873); s-a implicat într-un nou conflict ruso-turc (1877-1878), încheiat cu înfrângerea Imperiului Otoman și obținerea independenței pentru România, Serbia și Muntenegru.
VI. Alexandru al III-lea (1881-1894): a anulat o parte dintre reformele adoptate de Alexandru al II-lea și s-a distanțat de Germania și Imperiul Austro-Ungar și a semnat un acord franco-rus (1893).
VII. Nicolae al II-lea (1894-1917): pe plan intern, a reluat procesul de modernizare a statului rus, prin adoptarea de reforme politice și economice. Pe plan extern, Imperiul Rus a fost învins de Japonia în lupta pentru controlul asupra provinciei chineze Manciuria (1904-1905); a semnat un acord cu Regatul Unit (1907); a participat la Primul Război Mondial (1914-1918). 15 martie 1917 - în contextul izbucnirii *Revoluției din Februarie*, țarul Nicolae al II-lea a abdicat ⇒ sfârșitul Imperiului Rus.

2. Secolul de aur rus

Secolele XVIII-XIX - *„Secolul de aur”*, epoca clasică, de apogeu a culturii ruse:
Literatura: a fost influențată de curentul romantic (secolele XVIII-XIX), care a promovat natura, libertatea de expresie, și realism (secolul al XIX-lea), care a denunțat injustiția socială. Autori reprezentativi: Mihail Vasilievici Lomonosov, om de știință și *„părintele”* literaturii ruse moderne (*„Gramatica rusă”*), Ivan Andreevici Krîlov (fabulist), Aleksandr Sergheevici Griboiedov (*„Prea multă minte strică”*), Aleksandr Sergheevici Pușkin (*„Evgheni Oneghin”*), Nikolai Vasilievici Gogol (*„Taras Bulba”*), Mihail Iurievici Lermontov (*„Un erou al timpului nostru”*), Feodor Mihailovici Dostoievski (*„Crimă și pedeapsă”*), Ivan Sergheevici Turgheniev (*„Părinți și copii”*), Lev Nikolaevici Tolstoi (*„Război și pace”*) și Anton Pavlovici Cehov (*„Trei surori”*).

Fișă de lucru: ***Studiu de caz: Rusia iluministă***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„Finalul de secol XVIII a fost martorul ascensiunii unei alte femei în fruntea unei puteri europene: Ecaterina a II-a cea Mare (1762-1796) a Imperiului Rus. A fost la origine o nobilă din Germania care în 1745 s-a măritat cu nepotul lui Petru I cel Mare, Petru al III-lea (1762). Cei doi soți au ajuns să se disprețuiască reciproc. După urcarea lui Petru pe tron în 1762, Ecaterina a organizat o lovitură de stat împotriva lui, care l-a detronat după 186 de zile și a instalat-o pe ea pe tron. Conștientă de conservatorismul existent în Rusia, Ecaterina a inițiat un regim de reformă treptat. A revizuit legislația, a secularizat (confiscat) pământurile Bisericii și a limitat puterile clerului. A înființat Muzeul Ermitaj și sute de instituții de stat pentru educația băieților și a fetelor.”

(Jacob F. Field, *Istoria Europei în pilule*)

1. Menționați, pe baza textului, secolul în care a ajuns la putere Ecaterina a II-a cea Mare.

2. Prezentați, pe baza textului, originile Ecaterinei a II-a cea Mare.

3. Enumerați, pe baza textului, principalele reforme adoptate în perioada domniei Ecaterinei a II-a cea Mare.

Studiu de caz: Austria

1. De la marcă de apărare la ducat

972 - Otto I cel Mare a creat în partea de est a Sfântului Imperiu Romano-German marca de apărare Ostermark (din limba germană: *„Teritoriul din Est”*), sau Austria, cu scopul de a opri atacurile maghiarilor, iar conducerea a fost acordată Casei Babenberg.
1156 - Frederic I Barbarossa (1155-1190) a transformat Austria în ducat, cu capitala la Viena.
1251-1278 - Casa Babenberg s-a stins (1246), iar conducerea Austriei a fost preluată de regele Otokar al II-lea (1247-1278), pretendent la tronul Sfântului Imperiu Romano-German.
26 august 1278 - la Marchfeld, împăratul Rudolf I, din Casa de Habsburg (1273-1291), l-a ucis în luptă pe Ottokar al II-lea și a preluat controlul asupra Sfântului Imperiu Romano-German și Austriei.
1278-1453 - printr-o politică abilă de căsătorii și moșteniri monarhii habsburgi Rudolf I, Albert I (1298-1308), Frederic I cel Drept (1308-1330) și Albert al II-lea (1404-1439) au reușit să creeze un întins imperiu european: Austria, Stiria, Carintia, Carniola, Tirol, Istria, Trieste, Suabia și Alsacia.

2. Austria și Europa

1453-1648 - Casa de Habsburg a devenit principala forță politică din Europa:
I. Frederic al V-lea (1424-1493): a transformat Austria în arhiducat.
II. Maximilian I (1493-1519): a crescut influența habsburgilor în Europa prin intermediul alianțelor politice, căsătoriilor și conflictelor militare.
III. Carol al V-lea (1516-1556): a devenit conducător al Spaniei și Sfântului Imperiu Romano-German și a realizat uniunea personală a Sfântului Imperiu Romano-German cu Aragonul, Castilia, Napoli, Sicilia, Țările de Jos și coloniile spaniole din *Lumea Nouă*. Catolic convins, s-a opus răspândirii protestantismului și expansiunii otomane (1529: primul asediu otoman asupra Vienei).
IV. Ferdinand al II-lea (1619-1637): s-a implicat în Războiul de 30 de Ani (1618-1648) pentru a opri răspândirea protestantismului în Sfântul Imperiu Romano-German și ascensiunea Franței.
1648-1914 - puterea austriacă s-a refăcut din punct de vedere economic, demografic și militar, iar prin intermediul diplomației și conflictului a devenit un important actor politic european:
I. Leopold I (1658-1705), Iosif I (1705-1711) și Carol al VI-lea (1711-1740): 1683 - al doilea asediu otoman asupra Vienei a eșuat. 1683-1718 - contraofensiva austriacă, condusă de Eugen de Savoia-Carignano, și cucerirea teritoriilor otomane Ungaria, Transilvania, părți din Serbia și Croația.
II. Maria Tereza (1740-1780): liderul austriac a luat măsuri de reformare a societății și a promovat comerțul și dezvoltarea agriculturii. 1740 - a pierdut controlul asupra provinciei Silezia, cucerită de Prusia. 1772 - alături de Prusia și Imperiul Rus, a participat la prima împărțire a Poloniei.
III. Iosif al II-lea (1780-1790): monarh luminat, a continuat politicile de reformă inițiațe de Maria Tereza, a acordat libertate și egalitate religioasă cetățenilor, a creat o administrație centralizată, a ușurat situația țăranilor dependenți și a continuat germanizarea națiunilor supuse Austriei.
IV. Francisc al II-lea (1792-1835): 1792-1815 - a implicat Austria în conflictele cu Franța revoluționară și împăratul Napoleon I (1804-1814; 1815). 1793 și 1795 - alături de Prusia și Imperiul Rus, a participat la a doua și a treia împărțire a Poloniei. 1804 - pentru a unifica toate posesiunile habsburgice, a fost proclamat Imperiul Austriac (1804-1867). 1814-1815 - la Congresul de la Viena, Imperiul Austriac a devenit unul dintre artizanii și garanții Europei postnapoleoniene.
V. Franz Iosif (1848-1916): revoluțiile din 1848-1849 au zdruncinat din temelii Imperiul Austriac. 1849-1860 - adoptarea unei politici dure, de centralizare, germanizare și catolicizare. 1867-1918 - după înfrângerile suferite în fața Italiei și Prusiei (1859-1866), habsburgii au recurs la soluția dublei monarhii, dualismul austro-ungar ⇒ apariția Imperiului Austro-Ungar (1867-1918), format din numeroase naționalități precum: germani, polonezi, cehi, maghiari, români, sârbi, croați și bosniaci.

Fișă de lucru: ***Studiu de caz: Austria***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„(...) Contele Firmian va primi un document de mare întindere, care este legat de situația noastră actuală (...), mai ales în ceea ce privește această nefericită fărâmițare a Poloniei, care m-a costat zece ani din viață.
Voi vorbi deschis despre întreaga istorie nefericită a acestei afaceri. De câte ori nu am refuzat eu să fiu de acord cu ea! Dar pentru noi dezastrele au venit rând pe rând, din cauza turcilor: mizeria, foametea, ciuma de acasă; nici o speranță în ceea ce privește vreun ajutor, care să fi venit din partea Franței sau Angliei, perspectiva de a rămâne izolați și de a trebui să facem față unui război atât cu Rusia cât și cu Prusia, toate aceste lucruri m-au făcut să accept acea cumplită propunere, care va rămâne o pată pe întreaga perioadă a domniei mele.
Să dea Dumnezeu să nu fiu judecată pentru asta pe lumea cealaltă! Mărturisesc faptul că nu pot să nu vorbesc ușor despre această afacere. Am pus-o la inimă și îmi otrăvește și îmi amărăște toate zilele care sunt destul de triste oricum.”

(Scrisoarea Mariei Tereza cu privire la situația din Polonia)

1. Numiți, pe baza textului, persoana care urma să primească un document despre situația din Polonia.

2. Menționați, pe baza textului, sursa dezastrelor descrise de Maria Tereza.

3. Descrieți, pe baza textului, atitudinea conducătorului austriac față de împărțirea Poloniei.

Studiu de caz: Polonia

1. Regatul Poloniei

Secolele VI-VIII - în zona râului Warta, s-au stabilit triburile slave ale lehiților poloni (din limba poloneză: *„Ținutul câmpiilor”*), populații de războinici, agricultori și păstori, politeiste.
Secolele VI-X - polonii au supus triburile masovienilor, pomeranienilor, vistulienilor și polibienilor.
Cca. 960-992 - perioada domniei lui Mieszko I: a fondat dinastia Piast, s-a creștinat în rit catolic (14 aprilie 966) și a pus bazele unui regat puternic și prosper, cu capitala la Gniezno.
Secolele X-XIV - Polonia dinastiei Piast a pendulat între unitate și fragmentare:
I. Boleslav I cel Viteaz (992-1025): a fost proclamat Regatul Poloniei, s-a întărit controlul Bisericii Catolice și a fost continuat procesul de creștinare.
II. Cazimir I (1039-1058), Boleslav al II-lea cel Generos (1058-1079) și Boleslav al III-lea Gură Strâmbă (1102-1138): au întărit controlul monarhiei în dauna nobililor, au mutat capitala la Cracovia, au extins teritoriul Poloniei și au încheiat procesul de creștinare a populației.
III. Epoca anarhiei (1138-1320): urmașii lui Boleslav al III-lea Gură Strâmbă, nobilimea și reprezentanții Bisericii Catolice s-au luptat pentru controlul asupra Poloniei. 1226 - la cererea polonezilor, Ordinul Cavalerilor Teutoni s-a stabilit în zona baltică pentru a îi creștina pe prusaci. 1240-1288 - forțele poloneze s-au luptat cu mongolii din cadrul Hoardei de Aur.
IV. Vladislav I cel Scurt (1320-1333) și Cazimir al III-lea cel Mare (1333-1370): ultimii regi din dinastia Piast, au reunificat, întărit și extins regatul polonez.
V. Perioada angevină (1370-1384): stingerea dinastiei Piast și preluarea tronului Poloniei de către nepotul lui Cazimir al III-lea, regele Ludovic I al Ungariei, membru al Casei de Anjou.

3. Uniunea Polono-Lituaniană

1385 - Marele Duce Jogaila al Lituaniei (1377-1434) s-a convertit la catolicism, s-a căsătorit cu regina Jadwiga a Poloniei (1384-1399), fiica regelui Ludovic I al Ungariei, și a devenit regele Vladislav al II-lea (1385-1434) ⇒ fondarea dinastiei Jagello și formarea Uniunii Polono-Lituaniene.
1385-1572 - regii din dinastia Jagello au transformat Polonia într-o mare putere europeană:
I. Vladislav al III-lea (1434-1444): 1443-1444 - Polonia, alături de alte state europene, a încercat, fără succes, prin organizarea cruciadei de la Varna, să oprească expansiunea otomană pe continent.
II. Cazimir al IV-lea (1447-1492): s-a luptat cu Ordinul Cavalerilor Teutoni și a anexat Pomerania.
III. Sigismund I (1506-1548): 1521 - înfrângerea definitivă a Ordinului Cavalerilor Teutoni și anexarea teritoriilor prusace aflate la vest de fluviul Vistula. 1529 - mutarea capitalei la Varșovia.
IV. Sigismund al II-lea August (1548-1572): 1 iulie 1569 - Uniunea de la Lublin: unirea dinastică dintre Polonia și Lituania a devenit una politică ⇒ apariția statului Polonia-Lituania.
1587-1795 - în contextul stingerii dinastiei Jagello și a creșterii puterii nobililor, s-a luat decizia alegerii regilor Poloniei-Lituaniei și renunțarea la principiul dinastic:
I. Perioada regilor din Casa Vasa (1587-1668): Sigismund al III-lea (1587-1632) și Vladislav al IV-lea (1632-1648) s-au luptat pentru controlul asupra tronului Suediei (1600-1629), cu rușii (1605-1618), otomanii (1620-1621) și cazacii din Ucraina.
II. Potopul (1648-1764): Polonia-Lituania a fost cuprinsă de anarhie (revolta nobililor și scăderea autorității regale) și războaie cu cazacii ucraineni conduși de Bogdan Zinovi Mihailovici Hmelnițki, suedezii, rușii și otomanii ⇒ degradarea rapidă a economiei și scăderea dramatică a populației.
III. Stanislav al II-lea August (1764-1795): inițiativele de reformare ale ultimului rege polonez au eșuat, ca urmare a creșterii privilegiilor nobililor și a intervențiilor militare prusace, ruse și austriece.
1772, 1793 și 1795 - Imperiul Rus, Prusia și Austria și-au împărțit teritoriul polonez ⇒ 1795-1919 - dispariția Poloniei de pe harta Europei.

Fișă de lucru: ***Studiu de caz: Polonia***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„Uniunea Polono-Lituaniană a scăzut în dimensiuni în urma anexării de teritorii de către Austria, Imperiul Rus și Prusia. În mod tradițional, puterile regelui Poloniei au fost limitate întrucât nobilii au avut privilegii extinse. Aceștia nu numai că au ales regele, dar au controlat și puterea legislativă, Seimul, o adunare cu drept de veto. În 1791 a fost adoptată o constituție cu sprijinul regelui Stanislav al II-lea August (1764-1795). Aceasta a creat un sistem democratic, o monarhie constituțională, a limitat puterea nobililor și le-a dat iobagilor (țărani dependenți) o protecție legală mai mare. Imperiul Rus s-a opus constituției, întrucât a crezut că avea să îl facă prea puternic pe regele polonez, și a invadat Polonia în 1792. Cu ajutorul unor nobili polonezi conservatori, forțele ruse l-au silit pe Stanislav să se predea. În anul următor, Prusia și Imperiul Rus au anexat și mai multe teritorii poloneze.”

(Jacob F. Field, *Istoria Europei în pilule*)

1. Enumerați, pe baza textului, statele care au anexat teritorii poloneze.

2. Menționați, pe baza textului, atribuțiile nobilimii poloneze.

3. Descrieți, pe baza textului, prevederile constituției adoptate în anul 1791.

Viața cotidiană și opinia publică în secolul al XVIII-lea

1. Definiție

Opinie publică = convingeri, valori, păreri și credințe ale membrilor societății, exprimate la un moment dat.

2. Viața cotidiană

Secolul al XVIII-lea - peste 75% dintre europeni au trăit în zona rurală și s-au ocupat cu agricultura și creșterea animalelor, hrana țăranilor fiind formată din legume, fructe, puțină carne și produse din cereale.
Orașele din Europa Occidentală și Centrală s-au dezvoltat, iar populația a crescut, ca urmare a progreselor din medicină și igienă ⇒ creșterea duratei de viață și îmbunătățirea condițiilor de trai.

3. Opinia publică

Secolul al XVIII-lea - în Europa, sub influența Iluminismului, **opinia publică** s-a manifestat tot mai puternic:
I. Presa scrisă: a avut un rol important în formarea opiniei publice. Secolul al XVII-lea - în Olanda, au apărut primele publicații periodice (zilnice, săptămânale și lunare). Secolul al XVIII-lea - ziarele s-au răspândit pe întreg continentul european, iar un număr tot mai mare de oameni a avut acces la informații, în ciuda încercărilor statului și Bisericii de a folosi cenzura (controlul informațiilor publicate).
II. Literatura: s-au publicat cărți cu subiecte științifice și literare (povestiri fantastice, epopei, poeme religioase și piese de teatru). Scriitori precum Daniel Defoe (*„Robinson Crusoe”*) și Jonathan Swift (*„Călătoriile lui Gulliver”*) au satirizat organizarea politică a epocii și au atras atenția asupra problemelor societății.
III. Cafenele: oamenii, bogați și săraci, s-au întâlnit în localuri specializate în prepararea și servirea cafelei, ca să facă schimb de idei și de păreri, sau să comenteze ultimele știri din politică, economie și cultură ⇒ răspândirea liberă, neîngrădită, a ideilor iluministe.
IV. Saloanele de lectură: secolul al XVIII-lea - în Franța și Marea Britanie, au devenit frecvente întâlnirile la care invitații, bărbați și femei din înalta societate, au asistat la lectura în public a unor opere literare și a unor lucrări cu un caracter filosofic, au discutat despre operele citite sau diverse aspecte politice și culturale.
V. Cluburile politice: 1720 - la Paris, au apărut primele asociații în cadrul cărora, atât bărbați, cât și femei, au putut dezbate problemele importante ale vremii din sfera vieții politice, economice și sociale.
VI. Femeile: au început să joace un rol din ce în ce mai important în societatea europeană. Doamnele din înalta societate au găzduit saloane de lectură, iar altele s-au remarcat în știință, literatură și activismul pentru drepturile femeilor și ale sclavilor. S-au remarcat următoarele femei: filosoful și matematicianul Gabrielle Emilie Le Tonnelier de Breteuil, marchiză de Chatelet (*„Instituțiile fizicii”* și *„Discurs despre fericire”*), istoricul și activista politică Catharine Macaulay (*„Istoria Angliei”* și *„Scrisori despre educație”*), scriitoarea și activista pentru drepturile femeilor și ale sclavilor Olympe de Gouges (*„Declaraţia drepturilor femeii şi ale cetăţenei”*) și scriitoarea, filosoful și activista pentru drepturile femeilor Mary Wollstonecraft (*„În apărarea drepturilor omului”* și *„În apărarea drepturilor femeii”*).

Fișă de lucru: ***Viața cotidiană și opinia publică în secolul al XVIII-lea***

În anul 1787 politicianul Edmund Burke, observând rolul tot mai important al jurnaliștilor în viața publică, a declarat că presa este a patra putere în statul britanic, după Biserică și cele două camere ale Parlamentului (a Lorzilor și a Comunelor). Libertatea presei a rămas până azi un aspect esențial al societății moderne.

Dacă ati fi jurnaliști, care credeți că ar fi drepturile de care ar trebui să vă bucurați și despre ce subiecte ați dori să scrieți?

Revoluția Americană

1. Englezii și colonizarea Lumii Noi

1607-1732 - emigranți englezi au întemeiat pe coasta de est a continentului nord-american 13 colonii: Virginia, New York, Massachusetts, Maryland, Rhode Island, Connecticut, New Hampshire, Delaware, Carolina de Nord, Carolina de Sud, New Jersey, Pennsylvania și Georgia.
Coloniile din nord și centru au dezvoltat o economie bazată pe industrie și comerț, iar cele din sud una centrată pe plantațiile de bumbac și tutun, lucrate de sclavi negri aduși din Africa.
1651-1765 - Parlamentul de la Londra a adoptat legi prin care dezvoltarea economică a coloniilor americane a fost limitată: mărfurile nu au putut fi transportate decât cu nave britanice (*„Actele de navigație”*), majoritatea produselor au provenit din metropolă, s-a interzis colonizarea pământurilor de la vest de Munții Apalași și s-a impus redactarea actelor pe hârtie timbrată (*„Legea timbrului”*).

2. Revoltă și revoluție

1763-1765 - coloniștii americani, nemulțumiți de politica dusă de Londra, s-au organizat în asociații, au boicotat produsele britanice și au adresat petiții regelui George al III-lea (1760-1820).
10 mai 1773 - Parlamentul britanic a impus coloniștilor să cumpere ceai numai de la Compania Indiilor Orientale și să plătească o taxă pentru ceaiul vândut în America de Nord.
16 decembrie 1773 - a avut loc *„partida de ceai de la Boston”*: coloniștii, deghizați în băștinași (*„piei roșii”*), au sechestrat trei nave britanice și au aruncat încărcătura (300 de lăzi de ceai) în mare.
5 septembrie 1774 - la Philadelphia, s-a întrunit Primul Congres Continental la care au participat 55 de reprezentanți ai coloniilor americane, cu excepția Georgiei: s-a adoptat *„Declarația drepturilor și nevoilor coloniilor”*, s-a respins autoritatea Parlamentului de la Londra și s-au luat măsuri pentru formarea unei armate ⇒ George al III-lea a trimis armata britanică împotriva rebelilor americani.
19 aprilie 1775-3 septembrie 1783 - desfășurarea Revoluției Americane - milițiile americane, conduse de generalul George Washington, s-au luptat cu armata britanică (*„tunicile roșii”*):
a. 1775 - la Lexington (19 aprilie) și Bunker Hill (16 iunie), americanii au fost învinși de britanici;
b. 1776 - forțele americane au cucerit orașul Boston (17 martie) și s-a întrunit al Doilea Congres Continental (4 iulie), în cadrul căruia a fost adoptată *„Declarația de Independență”* (redactată de Thomas Jefferson) ⇒ 2 iulie-16 noiembrie - trupele britanice au cucerit orașul New York;
c. 1776-1778 - Benjamin Franklin (om de știință și politician) a fost trimis de Congresul Continental în Europa pentru a obține sprijin împotriva britanicilor ⇒ 1778 - încheierea unei alianțe cu Franța;
d. 19 septembrie-7 octombrie 1777 - la Saratoga, britanicii au suferit o grea înfrângere;
e. 1778-1780 - forțele britanice au cucerit Georgia și Carolina de Sud;
f. 28 septembrie-19 octombrie 1781 - la Yorktown, forțele americane le-au înfrânt pe cele britanice ⇒ încheierea armistițiului între Marea Britanie și coloniști;
g. 3 septembrie 1783 - la Versailles (Franța), s-a semnat Tratatul de pace prin care Marea Britanie a recunoscut independența celor 13 colonii ⇒ apariția S.U.A. (Statele Unite ale Americii).

3. Constituția S.U.A.

17 septembrie 1787 - a fost adoptată Constituția S.U.A.: noua țară a fost organizată ca o republică federală, potrivit principiului separației puterilor în stat (puterea legislativă: Congresul bicameral; puterea executivă: președintele și guvernul; puterea judecătorească: Curtea Supremă de Justiție), având în frunte un președinte ales (George Washington a devenit primul președinte S.U.A.: 1789-1793; 1793-1797), iar statele componente au fost puse sub autoritatea instituțiilor federale.

Fișă de lucru: ***Revoluția Americană***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

A. *„Noi considerăm (...) că toţi oameni au fost creaţi egali, că sunt înzestraţi de creatorul lor cu anumite drepturi inalienabile, ca viaţa, libertatea şi căutarea fericirii. Că pentru a garanta aceste drepturi oameni au instituit guverne, a căror autoritate provine din acordul celor guvernaţi. Că ori de câte ori o formă de guvernare devine o primejdie pentru aceste scopuri, este dreptul poporului să o schimbe sau să o înlăture."*

(*Declarația de Independență*)

B. *„Noi, poporul Statelor Unite, în scopul de a instaura justiţia, de a asigura liniştea internă, a garanta binefacerile libertăţii, statornicim această Constituţie. Cu puterea executivă este învestit preşedintele Statelor Unite ale Americii. Preşedintele este comandantul suprem al armatei şi al marinei. Cu avizul Senatului, el are puterea de a încheia tratate, poate numi pe ambasadori, funcţionari publici..."*

(Constituția S.U.A.)

1. Enumerați, pe baza sursei A, trei idei iluministe și numiți un filosof european care a dezvoltat una dintre ideile menționate.

2. Citiți sursa B și scrieți un text de maxim 5 rânduri care să reprezinte continuarea documentului citat.

3. Indicați, pe baza sursei A, un motiv al adoptării de către coloniști a unei declarații de independență față de Marea Britanie.

Test evaluare
Spre o nouă societate: *„Revoluția glorioasă”*, Iluminismul și Revoluția Americană

• *Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerințelor din Partea I şi din Partea a II-a se acordă 90 de puncte.*
• *Din oficiu se acordă 10 puncte.*
• *Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.*

Partea I (50 puncte)

I. 1. Citiți cu atenție textele de mai jos și răspundeți întrebărilor: **24 puncte**

A. *„Pentru a nu se abuza de putere trebuie ca aceasta, în cadrul fiecărei ordini existente să fie temperată de altă putere. În fiecare stat există trei feluri de putere: puterea legislativă, puterea executivă privitoare la guvernarea lucrurilor care derivă din drepturile oamenilor şi puterea executoare a celor care derivă din dreptul civil. În numele celei dintâi se elaborează legi cu carcater temporar sau pentru totdeauna. În numele celei de-a două se declară pace sau război. În virtutea celei de-a treia se pedepsesc infracţiunile sau se judecă litigiile dintre persoanele particulare. Pe cea din urmă o vom numi putere judecătorească. Atunci când o persoană reuneşte atât puterea legislativă cât şi puterea executivă nu există libertate. Nu există libertate nici atunci când puterea judecătorească nu este separată de puterea legislativă şi de cea executivă.”*

(Charles-Louis de Secondat, baron de Montesquieu, *Spiritul legilor*)

B. *„Noi considerăm aceste adevăruri evidente, că toți oamenii sunt egali, că ei sunt înzestrați de Creator cu anumite drepturi inalienabile, că printre acestea sunt Viața, Libertatea și căutarea Fericirii. Că, pentru a asigura aceste drepturi, Guvernele sunt instituite printre oameni, izvorând puterile lor doar din consimțământul celor guvernați. Că atunci, când orice Formă de Guvernare devine distructivă acestor scopuri, este dreptul poporului de a o modifica sau elimina, și să instituie nouă Guvernare, stabilindu-i fundația pe astfel de principii și organizându-i puterile în asemenea formă, încât să le pară lor cel mai probabil să producă Siguranță și Fericire.”*

(*Declarația de Independență a S.U.A.*)

a. Menționați, pe baza sursei A, care a fost justificarea pentru existența mai multor puteri în stat. 6 puncte

b. Identificați, pe baza sursei B, drepturile *„inalienabile”* ale oamenilor. 6 puncte

c. Enumerați, pe baza sursei A, cele trei puteri în stat. 6 puncte

d. Stabiliți, pe baza sursei B, o cauză care determină schimbarea de către cetățenii a formei de guvernare. 6 puncte

I. 2. Încercuiți litera corespunzătoare răspunsului corect: **16 puncte**

1. *Revoluția glorioasă* a constat în acceptarea lui Wilhelm al III-lea de a guverna pe baza: 4 puncte
a. *Magna Charta Libertatum* b. *Petiția Dreptului* c. *Declarația Drepturilor*

2. Prima monarhie constituțională din lume în care s-a aplicat principiul separației puterilor în stat a fost: 4 puncte

a. Anglia b. Franța c. S.U.A.

3. Acest autor a susţinut că între rege şi popor se încheie un contract care garantează drepturile cetățenilor: 4 puncte

a. Voltaire b. Jean-Jacques Rousseau c. Denis Diderot

4. Armata coloniștilor americani a fost condusă în Războiul de Independență de către viitorul preşedinte: 4 puncte

a. George Washington b. Benjamin Franklin c. Thomas Jefferson

I. 3. Transcrieţi textul de mai jos, completând fiecare spaţiu liber cu termenul corespunzător din lista de termeni dată: **10 puncte**

Iluminismul a apărut în ....., în secolul al XVIII-lea, de unde s-a extins în restul Europei. Acest curent ..... a avut un caracter ....., anticlerical și s-a manifestat critic la adresa monarhiei de tip ..... În plan politic, mulți iluminiștii erau admiratori ai monarhiei constituționale din .....

Lista termenilor: **Imperiul Rus, Franța, ideologie, Anglia, mistic, rațional** și **absolutist.**

Partea a II-a (40 puncte)

II. 1. Notați cu Adevărat (A) sau Fals (F) următoarele afirmații: **20 puncte**

a. Regele Carol I a fost executat de către francezi în anul 1649 ..... 5 puncte

b. Denis Diderot și Jean-Baptiste Le Rond d'Alembert au coordonat elaborarea *Enciclopediei* ..... 5 puncte

c. Bătălia de la Yorktown a dus la recunoașterea independenței Olandei ..... 5 puncte

d. S.U.A. sunt o republică federală, organizată pe baza principiului separației puterilor în stat ..... 5 puncte

II. 2. Alcătuiți un eseu istoric, de 10-15 rânduri, despre rolul opiniei publice în răspândirea ideilor iluministe. **20 puncte**

ATENȚIE!!! Se va respecta structura compoziției (introducere-cuprins-încheiere), utilizarea limbajului istoric şi prezentarea cronologică/logică a evenimentelor istorice.

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Revoluția Franceză

1. „Vechiul Regim”

1774-1789 - Franța s-a confruntat cu o profundă criză declanșată de următorii factorii:
a. Social-politici: *„Vechiul Regim”* a menținut organizarea medievală pe stări: starea întâi (clerul), starea a doua (nobilimea) și starea a treia (97% din populație, neprivilegiată, formată din burghezie, orășenime și țărănime); existența regimului monarhiei absolutiste;
b. Economici: creșterea obligațiilor țărănimii; burghezia a întâmpinat obstacole în dezvoltarea industriei; privilegiile familiei regale, nobilimii și ale clerului, ca și vămile interne, care au încetinit dezvoltarea economică și au determinat creșterea prețurilor; agravarea stării finanțelor publice, ca urmare a implicării Franței în Revoluția Americană (1778-1783), de partea coloniștilor.

2. De la supus la cetățean

1789-1799 - desfășurarea Revoluției Franceze, o serie de revolte sociale și politice radicale care au afectat profund istoria modernă a Europei și au marcat declinul puternic al monarhiei și al Bisericii:
I. Perioada Adunării Naționale Constituante (1789-1790):
7 mai 1789 - la Versailles, regele Ludovic al XVI-lea (1774-1792), confruntat cu spectrul falimentului, a convocat Adunarea Stărilor Generale, pentru a obține mărirea taxelor și impozitelor.
17 iunie 1789 - delegații stării a treia s-au organizat în Adunarea Națională.
9 iulie 1789 - Adunarea Națională s-a transformat în Adunarea Națională Constituantă, cu rolul de a întocmi o constituție ⇒ regele a mobilizat armata pentru a dizolva Adunarea, dar populația Parisului s-a ridicat la luptă și a format Garda Națională.
14 iulie 1789 - Bastilia, fortăreață medievală transformată de regii Franței în închisoare, simbol al monarhiei absolutiste, a fost cucerită și apoi dărâmată de parizieni ⇒ răspândirea revoltelor și organizarea revoluționarilor în grupări politice (girondini, iacobini și republicani moderați).
9 iulie 1789-30 septembrie 1791 - Adunarea Națională Constituantă a adoptat măsuri de modernizare a Franței:
a. S-au desființat vămile interne, breslele și au fost confiscate averile bisericești;
b. 26 august 1789 - Adunarea Constituantă a adoptat *„Declarația drepturilor omului și ale cetățeanului”*: au fost desființate privilegiile feudale; au fost garantate drepturile și libertăților indivizilor, conform ideilor iluministe; a cuprins principiile reorganizării statului francez: puterea legislativă (adunare unicamerală, independentă față de rege); puterea executivă (rege și miniștri).
Iulie 1790 - regele a acceptat *„Declarația”* ⇒ Franța a devenit o monarhie constituțională.
II. Perioada monarhiei constituționale (1790-1792):
3 septembrie 1791 - a fost adoptată Constituția, bazată pe *„Declarația drepturilor omului și ale cetățeanului”*, ce a prevăzut următoarele: separația puterilor în stat (executivă: regele; legislativă: Adunarea Națională; judecătorească: judecători aleși); drept de vot au avut numai cetățenii *„activi”* (cu o anumită avere), cei *„pasivi”* fiind excluși de la drepturile politice.
1 octombrie 1791 - conform Constituției, puterea a fost preluată de Adunarea Legislativă.
20 aprilie 1792-18 octombrie 1797 - Războiul Primei Coaliții antifranceze (Marea Britanie, Austria, Olanda, Spania și Prusia): revoluția a adus Franța în război cu monarhiile absolutiste europene ⇒ Prusia și Austria au trimis armate împotriva Franței și în sprijinul regelui Ludovic al XVI-lea:
a. 20 aprilie 1792 - Franța a declarat război Austriei, căreia i s-a alăturat Prusia;
b. 11 iulie 1792 - s-a declarat *„Patria în primejdie”* ⇒ francezii s-au mobilizat pentru a apăra țara;
c. 10 august 1792 - la Paris, avut loc o nouă revoltă antimonarhică (insurecție) ⇒ arestarea regelui;
d. 20 septembrie 1792 - la Valmy, armata franceză a obținut o importantă victorie împotriva forțelor prusace ajunse în apropierea Parisului.
21 septembrie 1792 - abolirea monarhiei și proclamarea republicii franceze (Prima Republică).
III. Perioada republicană (1792-1799):

20 septembrie 1792 - Adunarea Legislativă a fost înlocuită cu Convenția Națională, dominată de girondini, reprezentanți ai burgheziei, aleși prin vot universal.
26 decembrie 1792-21 ianuarie 1793 - Convenția Națională a organizat procesul regelui Ludovic al XVI-lea ⇒ 21 ianuarie și 16 octombrie 1793 - execuția prin ghilotinare a regelui Ludovic al XVI-lea și a reginei Maria Antoaneta.
3 martie 1793-16 iulie 1796 - moartea regelui a determinat izbucnirea unei răscoale promonarhiste în Vandeea, provincie vestică a Franței.
Martie-aprilie 1793 - pentru întărirea controlului Convenției Naționale asupra Franței au fost create Tribunalul Revoluționar (a judecat și a condamnat la moarte prin ghilotinare dușmanii revoluției), Comitetul Salvării Publice (a deținut puterea executivă) și Comitetul Siguranței Generale (a răspuns de poliție și de ordinea internă).
2 iunie 1793 - iacobinii conduși de Maximilien Francois Marie Isidore de Robespierre (*„Incoruptibilul”*), Jean-Paul Marat, Louis Antoine Leon de Saint-Just, Georges Jacques Danton și Jacques-Rene Hebert, printr-o lovitură de stat, i-au înlăturat pe girondini de la putere și i-au executat.
24 iunie 1793 - a fost adoptată Constituția Anului I, conform căreia puterea urma să fie deținută de o Adunare și un Consiliu, abolirea calendarului creștin și înlocuirea acestuia cu unul republican.
27 iulie 1793 - Comitetul Salvării Publice, condus de Robespierre, a declarat constituția inaplicabilă din cauza războiului și a decretat mobilizarea generală.
5 septembrie 1793-28 iulie 1794 - perioada Terorii iacobine: au fost luate măsuri împotriva celor care s-au opus regimului ⇒ a făcut multe victime (300.000-500.000 morți), dar a înăbușit revoltele.
27 iulie 1794 - lovitura de stat din *„9 thermidor”*: puterea a fost preluată de republicanii moderați, care au pus capăt terorii, i-au îndepărtat pe iacobini (28 iulie: execuția lui Robespierre și a 22 de lideri iacobini) și au luat măsuri pentru stabilizarea situației interne.
14 iulie 1795 - piesa *La Marseillaise* a devenit imnul oficial al Franței revoluționare.
23 septembrie 1795 - a fost adoptată Constituția Anului III, conform căreia:
a. Puterea executivă a fost deținută de un Directorat format din 5 membri aleși de Consiliul Bătrânilor și Consiliul celor 500;
b. Puterea legislativă a aparținut Parlamentului bicameral, ales prin vot cenzitar, format din Consiliul Bătrânilor (250 deputați de peste 40 de ani) și Consiliul celor 500 (deputați de peste 30 de ani).
2 noiembrie 1795-10 noiembrie 1799 - Directoratul, un regim al *„noilor îmbogățiți”* de pe urma Revoluției Franceze și al speculei, s-a confruntat pe plan intern cu o criză economică și socială.
Pe plan extern, Directoratul a încheiat războiul cu Prima Coaliție antifranceză (cu excepția Marii Britanii) și a obținut succese militare importante în Italia și Egipt:
a. 16 mai 1795 - semnarea Tratatului de la Haga: crearea Republicii Batave (Olanda) și anexarea Flandrei de către Franța;
b. 22 iulie 1795 - semnarea Tratatului de la Basel: s-a încheiat pacea cu Spania și Prusia.
c. Campania din Italia (1796-1797): după victoriile forțelor franceze (38.000 soldați) conduse de generalul Napoleon Bonaparte (1769-1821) la Lodi (mai 1796), Arcoli (noiembrie 1796) și Mantua (februarie 1797) s-a semnat Tratatul de la Campo Formio (18 octombrie 1797) cu Austria ⇒ crearea Republicii Cisalpine (formată din Modena, Ferrara, Bologna și Lombardia), a Republicii Ligure (Genova), iar Viena a cedat Franței Țările de Jos Austriece (Belgia și Luxemburg);
d. Campania din Egipt (1798-1799): pentru a afecta interesele britanice în Marea Mediterană și Africa, a apăra interesele comerciale franceze în Orient și a stabili demersuri științifice în regiune, generalul Napoleon a organizat o expediție de cucerire a Egiptului și a Siriei. Napoleon a ocupat Egiptul (bătălia de la Piramide: iulie 1798), dar a pierdut sprijinul flotei franceze, distrusă de amiralul britanic Horatio Nelson (1758-1805) în bătălia din Golful Aboukir (august 1798), iar expediția din Siria s-a încheiat cu un eșec sub zidurile cetății Acra (martie-mai 1799).
9 noiembrie 1799 - lovitura de stat din *„18 brumaire”*: formarea celei de-a Doua Coaliții antifranceze (1798-1802) și insuccesele Directoratului l-au determinat pe Bonaparte să se întoarcă în Franța și să inaugureze un nou sistem de guvernare, Consulatul, cu Napoleon în funcția de Prim Consul.

Fișă de lucru: *Revoluția Franceză*

Citiți cu atenţie textele de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

A. *„În anii 1788 și 1789, înaintea convocării Adunării Stărilor Generale, francezii au fost invitați să își exprime dorințele privind adunarea ce a urmat să se întrunească. Au fost completate peste 60.000 de caiete de doleanțe, care, pentru prima dată în istoria Franței, au reflectat schimbările așteptate de populație.*
(...) 4. Asigurarea unei solide constituţii pentru Franţa, care să stabilească pentru totdeauna în modul cel mai clar drepturile tronului şi cele ale poporului. (...)
7. Numai naţiunea prin intermediul Adunării are dreptul să decidă în materie de impozite. (...)
11. Libertatea presei să fie garantată. (...)
21. Impozitele să fie reduse."

(Caietul de doleanţe al oraşului Nancy)

B. *„I. Oamenii se nasc şi rămân liberi şi egali în drepturi (...).*
II. Scopul oricărei asociaţii politice este apărarea drepturilor naturale ale omului: libertatea, proprietatea şi rezistenţa la opresiune (...).
IV. Libertatea constă în a face tot ce nu dăunează altuia (...).
VI. Legea este expresia voinţei generale (...).
X. Nimeni nu poate fi tras la răspundere pentru opiniile sale fie ele chiar religioase.
XI. Comunicarea liberă a gândurilor şi opiniilor este unul din drepturile cele mai de preţ ale omului; orice cetăţean poate deci să vorbească, să scrie şi să tipărească liber (...).
XVI. Orice societate care nu asigură garanţia drepturilor şi nu respectă separarea puterilor este lipsită de constituţie."

(*„Declaraţia drepturilor omului şi ale cetăţeanului"*)

C. *„Capitolul 1. Articolul 1. Regatul este unul şi indivizibil (...).*
Articolul 3. Orice om este liber să vorbească, să scrie, să publice fără vreo restricție, precum și să-și exercite religia (...).
Capitolul 2. Articolul 3. Nu există în Franţa autoritate superioară celei a legii. Regele nu domneşte decât prin ea.
Articolul 4. Guvernul este monarhic: puterea executivă este încredinţată regelui, pentru a fi exercitată sub autoritatea sa de către miniştri."

(Constituţia franceză din anul 1791)

1. Indicați, pe baza surselor B și C, articolele prin care au fost îndeplinite cereri cuprinse în sursa A.

2. Precizați, pe baza sursei B, două prevederi cuprinse în sursa C.

3. Numiți, pe baza sursei C, forma de guvernământ instaurată în Franța.

Napoleon Bonaparte și Franța revoluționară

1. Consulatul și sfârșitul Republicii (1799-1804)

9 noiembrie 1799 - lovitura de stat din *„18 brumaire”*: generalul Napoleon Bonaparte, cu ajutorul armatei, a preluat puterea și a instaurat un nou regim politic, Consulatul.
13 decembrie 1799 - a fost adoptată Constituția Anului VIII, conform căreia: puterea executivă a aparținut celor trei consuli, numiți pe zece ani, dintre aceștia doar Prim Consulul, Napoleon Bonaparte, având prerogative largi (a numit miniștri și funcționari, a propus legi, a condus armata și a coordonat politica externă); puterea legislativă a fost exercitată de patru adunări, cu atribuții limitate (Consiliul de Stat, Senatul, Tribunatul și Corpul legislativ).
1799-1804 - pe plan intern, Bonaparte, în calitate de Prim Consul, a eliminat corupția și nesiguranța cetățenilor, și-a subordonat justiția, educația, administrația (a numit în funcții oameni de încredere), a instituit cenzura și a demarat o serie de reforme care au schimbat în mod radical societatea franceză:
a. Administrație: statul a fost împărțit în departamente, conduse de prefecți numiți de Consulat;
b. Finanțe: a fost reglementat sistemul impozitelor, a fost fondată Banca Franței (1800) și s-a emis o nouă monedă, francul (1803);
c. Justiție: magistrații au fost numiți de Prim Consul, fiind subordonați ierarhic Curții de Casație din Paris;
d. Codul civil (Codul lui Napoleon): 1804 - a fost promulgat un cod care a unificat legislația și a menținut principiile revoluționare (libertatea individului, de conștiință, dreptul la muncă, abolirea privilegiilor feudale și caracterul inviolabil al proprietății), dar a restabilit și principii vechi (autoritatea tatălui asupra familiei, dreptul acestuia de a își dezmoșteni copiii și de a îi trimite la închisoare și reintroducerea sclaviei în colonii).
15 iulie 1801 - la Paris, semnarea Concordatului cu papa Pius al VII-lea (1800-1823), prin care Sfântul Scaun a acceptat regimul republican, iar Prim Consulul a recunoscut religia catolică și și-a rezervat dreptul de a numi episcopii francezi.
7 august 1802 - Napoleon Bonaparte a fost ales, prin vot popular (referendum sau plebiscit), consul pe viață.
18 mai 1804 - Bonaparte a devenit împărat sub numele de Napoleon I (1804-1814; 1815) ⇒ 2 decembrie 1804 - încoronarea lui Napoleon I și proclamarea Primului Imperiu Francez (1804-1815).
1799-1802 - pe plan extern, Franța și-a consolidat controlul asupra cuceririlor din Italia și Belgia:
a. 25-26 septembrie 1799 - la Zurich, armata rusă a fost învinsă de francezi ⇒ Imperiul Rus a părăsit a Doua Coaliție antifranceză;
b. 1800 - francezii au înfrânt trupele austriece la Marengo (14 iunie) și la Hohenlinden (3 decembrie) ⇒ 9 februarie 1801 - semnarea Tratatului de pace de la Luneville: Austria a recunoscut cuceririle Franței din Occident (Belgia, zonele de la est de râul Rin și Italia);
c. 25 martie 1802 - semnarea Tratatului de pace de la Amiens cu Marea Britanie (din 1801: Regatul Unit) ⇒ sfârșitul celei de-a Doua Coaliții antifranceze.

2. Europa și războaiele napoleoniene (1804-1815)

1804-1815 - Napoleon I, alături de oameni devotați (noua nobilime), a condus autoritar Franța (prin decrete-legi și cenzură) și a extins militar Imperiul cu ajutorul *„Marii Armate”* (700.000 soldați):
I. 1805-1806: războiul celei de-a Treia Coaliție antifranceze (Regatul Unit, Imperiul Austriac, Prusia și Imperiul Rus). 1805 - Napoleon a transformat Republica Cisalpină în Regatul Italiei (mai), a invadat spațiul german (august), i-a înfrânt pe austrieci în bătălia de la Ulm (21 octombrie) și forțele combinate ale rușilor și austriecilor în bătălia de la Austerlitz (*„bătălia celor trei împărați”*: 2 decembrie), dar flota franco-spaniolă a pierdut supremația navală în fața britanicilor în bătălia de la Trafalgar (21 octombrie) ⇒ 26 decembrie - semnarea Tratatului de pace de la Pressburg (Bratislava): Austria (din 1804: Imperiul Austriac) a fost obligată să renunțe la teritoriile din Italia, iar spațiul

german a fost reorganizat în Confederația Rinului.
II. 1806-1807: războiul celei de-a Patra Coaliții antifranceze (Regatul Unit, Imperiul Rus și Prusia). 1806 - Napoleon i-a învins pe prusaci în bătăliile de la Jena-Auerstedt (14 octombrie) și a decretat *Blocada Continentală* împotriva Regatului Unit (11 noiembrie), scopul fiind înfrângerea britanicilor prin acțiuni economice (statelor europene le-a fost interzis comerțul cu Regatul Unit). 1807 - Napoleon i-a înfrânt pe ruși în bătăliile de la Eylau (7-8 februarie) și Friedland (14 iunie) ⇒ 7 iulie - semnarea Tratatului de pace de la Tilsit: formarea Regatului Westfaliei în Prusia Occidentală, iar în teritoriile poloneze ce au aparținut Prusiei s-a format Marele Ducat al Varșoviei; Franța a ocupat Portugalia (noiembrie).
III. 10 mai 1808: Franța a ocupat Spania.
IV. 10 aprilie-14 octombrie 1809: războiul celei de-a Cincea Coaliții antifranceze (Regatul Unit și Imperiul Austriac). 1809 - Napoleon i-a înfrânt pe austrieci în bătălia de la Wagram (5-6 iulie), a cucerit Statele Papale și l-a luat prizonier pe papa Pius al VII-lea ⇒ 14 octombrie - semnarea Tratatului de pace de la Viena: Imperiul Austriac a cedat teritorii care au format Provinciile Ilirice (Carintia, Carniola, Trieste, Croația, Istria și Dalmația).
V. Iulie 1810: Franța a anexat Olanda.
VI. 24 iunie-14 decembrie 1812: țarul Alexandru I a încălcat *Blocada Continentală*, iar Napoleon I a decis să invadeze Rusia: francezii i-au învins pe ruși la Borodino (7 septembrie) și au ocupat Moscova (14 septembrie), dar au fost înfrânți de iarna rusească și atacurile cazacilor ⇒ 500.000 soldați francezi pierderi și începutul luptei popoarelor Europei împotriva Imperiului napoleonian.
VII. 1813-1814: războiul celei de-a Șasea Coaliții antifranceze (Regatul Unit, Imperiul Austriac, Prusia, Imperiul Rus și Spania). 1813 - Napoleon a fost învins în bătălia de la Leipzig (*„bătălia națiunilor”*: 16-19 octombrie) și obligat să evacueze Germania și Italia ⇒ 21 decembrie - Franța a fost invadată de forțele coaliției. 1814 - Parisul a fost cucerit de forțele coaliției (31 martie), Napoleon I a fost obligat să abdice (6 aprilie) și a fost exilat pe Insula Elba (mai) ⇒ restaurarea dinastiei Bourbonilor în Franța, prin urcarea pe tron a regelui Ludovic al XVIII-lea (1814-1824).
VIII. 1815: Napoleon a evadat de pe Insula Elba (26 februarie) și a revenit la Paris (20 martie) ⇒ 20 martie-8 iulie - perioada *Celor 100 de zile*.
IX. 25 martie-8 iulie 1815: războiul celei de-a Șaptea Coaliții antifranceze (Regatul Unit, Imperiul Austriac, Prusia și Imperiul Rus). 1815 - forțele franceze au fost înfrânte în bătălia de la Waterloo (18 iunie), Napoleon a fost nevoit să abdice (22 iunie) și a fost exilat pe Insula Sfânta Elena (octombrie).
X. 5 mai 1821: pe Insula Sfânta Elena, Napoleon Bonaparte a murit (cancer la stomac/otrăvit?).

3. Urmări

1789-1799 - în Europa, s-au răspândit ideile Revoluției Franceze, precum egalitatea, libertatea și desființarea privilegiilor feudale.
1799-1815 - în teritoriile controlate de Imperiul Francez au fost luate măsuri de modernizare a societății, acestea fiind organizate după modelul administrativ impus de Napoleon I:
a. State anexate, conduse de împărat: Piemont, Parma, Toscana, Statele Papale, Provinciile Ilirice, Belgia, Luxemburg și Olanda;
b. State satelit, independente formal, conduse de rude din familia Bonaparte, au format o zonă tampon ce a protejat Imperiul de atacurile externe: Confederația Rinului, Regatul Westfaliei, Regatul Italiei, Regatul Neapolelui, Regatul Spaniei, Republica Elvețiană și Marele Ducat al Varșoviei.
1804-1815 - afirmarea identității naționale a popoarelor s-a realizat în perioada războaielor împotriva lui Napoleon I în Spania, teritoriile germane, Imperiul Austriac și Imperiul Rus.
1815 - după căderea Imperiului Francez, valorile promovate de acesta, preluate mai mult sau mai puțin de statele și teritoriile cucerite, au servit drept model pentru modernizarea societății europene și pentru afirmarea ideilor naționale din secolul al XIX-lea.

Fișă de lucru: ***Napoleon Bonaparte și Franța revoluționară***

Citiți cu atenţie textele de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

A. *„Jur să respect egalitatea în drepturi, libertățile politice, să conduc având în vedere doar fericirea și gloria poporului francez.”*

(Jurământul împăratului Napoleon I din Constituția din anul 1804)

B. *„Soldați! Vă voi conduce în Franţa, unde vă veţi bucura de toată grija. Poporul meu vă aşteaptă cu bucurie şi pentru voi va fi de-ajuns să spuneţi: <<Am participat la bătălia de la Austerlitz>>, ca să vi se răspundă: <<Iată un erou!>>”*

(Proclamaţia lui Napoleon I după bătălia de la Austerlitz)

C. *„Restrângeți drepturile ziarelor. Revoluția s-a încheiat, în Franța nu mai există decât o putere! Nu voi accepta niciodată ca jurnaliștii să spună sau să scrie ceva contra mea.”*

(Napoleon I către ministrul Poliției)

1. Alcătuiți, pe baza surselor A, B și C, o listă care să cuprindă cuvintele care dovedesc caracterul autoritar al conducerii împăratului Napoleon I.

2. Indicați sursa care demonstrează că unul dintre drepturile recunoscute în perioada Revoluției Franceze a fost încălcat în timpul domniei împăratului Napoleon I și numiți dreptul respectiv.

Test evaluare
Spre o nouă societate: Revoluția Franceză

• *Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerințelor din Partea I şi din Partea a II-a se acordă 90 de puncte.*
• *Din oficiu se acordă 10 puncte.*
• *Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.*

Partea I (50 puncte)

I. 1. Citiți cu atenție textele de mai jos și răspundeți întrebărilor: **24 puncte**

A. *„Popor, ține minte că, dacă în Republică justiția nu domnește în mod absolut și dacă acest cuvânt nu înseamnă iubire de egalitate și de patrie, libertatea nu este decât un cuvânt găunos. Popor, tu care ești temut, lingușit și disprețuit, tu care ești suveranul recunoscut, dar veșnic tratat ca un sclav, ține minte că oriunde nu domnește justiția, domnesc patimile celor ce te conduc și astfel ți-ai schimbat doar lanțurile, dar nu și destinele."*

(Maximilien Francois Marie Isidore de Robespierre, *Discurs*)

B. *„Napoleon Bonaparte este personajul istoriei Franței cel mai cunoscut în lume. El a guvernat Franța între 1799-1815. A fost cunoscut ca un mare cuceritor, dar și ca un mare reformator. Tatăl său a fost avocat, mic nobil corsican care l-a îndreptat pe Napoleon spre meseria armelor. Napoleon a urmat două școli militare regale și a ieșit locotenent de artilerie. Bonaparte și-a perfecționat cunoștințele prin imense lecturi din Rousseau, Voltaire, Enciclopedia lui Diderot, dar și lucrări de economie, drept, științe militare. A fost un om complet care a profitat de Revoluția Franceză pentru a își dezvolta cariera."*

(Thierry Lenz, *Napoleon. Dicționar istoric*)

a. Explicați, pe baza sursei A, raportul dintre popor și justiție. 6 puncte

b. Precizați, pe baza sursei B, ce tip de cunoștințe au constituit baza educației lui Napoleon. 6 puncte

c. Menționați, pe baza sursei A, ce critici a adus Robespierre la adresa Republicii. 6 puncte

d. Identificați, pe baza sursei B, evenimentul istoric care a propulsat cariera lui Napoleon Bonaparte. 6 puncte

I. 2. Încercuiți litera corespunzătoare răspunsului corect: **16 puncte**

1. La Valmy, armata franceză a obținut o importantă victorie împotriva: 4 puncte
a. Britanicilor b. Prusacilor c. Românilor
2. După lovitura de stat din *„18 brumaire"* (9 noiembrie 1799) puterea a fost preluată în Franța de către: 4 puncte
a. Napoleon Bonaparte b. Horatio Nelson c. Ludovic al XVI-lea
3. Bătălia de la Austerlitz, una dintre cele mai importante victorii napoleoniene, a fost supranumită: 4 puncte
a. *Conflictul regilor* b. *Bătălia Națiunilor* c. *Bătălia celor trei împărați*
4. După înfrângerea de la Waterloo Napoleon I a fost obligat să abdice și exilat pe: 4 puncte
a. Insula Sfânta Elena b. Insula Elba c. Insula Creta

I. 3. Transcrieţi textul de mai jos, completând fiecare spaţiu liber cu termenul corespunzător din lista de termeni dată: **10 puncte**

Războaiele ..... au reprezentat o serie de conflicte globale purtate în perioada domniei împăratului Napoleon I, care s-au sfârșit odată cu înfrângerea lui acestuia în bătălia de la Waterloo de către ..... Într-o oarecare măsură aceste conflicte, o continuare a războaielor declanșate de ....., au revoluționat armatele europene, precum și tehnicile și sistemele militare și au avut loc la o scară nemaiîntâlnită până în acel moment, în special datorită aplicării sistemului ..... generale. Puterea francezilor a crescut rapid, aceștia reușind să cucerească cea mai mare parte a .....

Lista termenilor: **Asia, napoleoniene, Europa, britanici, Revoluția Franceză, mobilizare și austrieci.**

Partea a II-a (40 puncte)

II. 1. Notați cu Adevărat (A) sau Fals (F) următoarele afirmații: **10 puncte**

a. Căderea Bastiliei, simbol al absolutismului monarhic, a avut loc pe data de 14 iulie 1789 ..... 2.5 puncte

b. În anul 1795 piesa *La Marseillaise* a devenit imnul oficial al Franței revoluționare ..... 2.5 puncte

c. Imperiul Francez a obținut în 1813 victoria în bătălia de la Leipzig ..... 2.5 puncte

d. În 1815 Napoleon I a evadat de pe Insula Sfânta Elena ..... 2.5 puncte

II. 2. Alcătuiți un dialog imaginar (6 întrebări și 6 răspunsuri) cu tema *„Închid ochii... mă întâlnesc cu împăratul Napoleon I”*.
Dialogul va include următorii termeni: **Cod Civil, încoronare, Blocada Continentală (1806-1807), Austerlitz (1805), campania din Rusia (1812), război** și **drepturi și libertăți**. **30 puncte**

ATENȚIE!!! Se vor utiliza în mod obligatoriu termenii ceruți.

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Revoluția Industrială

1. Revoluția industriei

Revoluția Industrială a reprezentat un proces complex de trecere de la activitatea manufacturieră la producția de fabrică, de la o economie dominată de agricultură și muncă manuală la una definită de industrie și mașini (calul de tracțiune vs. calul-putere).
Secolul al XVIII-lea - industrializarea a debutat în Regatul Unit (a dispus de surse importante de materii prime și a devenit prima putere economică a lumii: *„atelierul lumii”*), pentru a se extinde mai apoi în spațiul germanic (încetinită de fărâmițarea politică și teritorială), Franța (lentă, pe fondul existenței unei populații agrare) și S.U.A. (favorizată de numărul mare de migranți și inovație).
Secolele XVIII-XIX - la baza Revoluției Industriale a stat utilizarea unei noi forme de energie, bazată pe cărbune, și o serie de descoperiri științifice și inovații tehnice precum: cazanul cu aburi sub presiune (1698: Denis Papin), fonta din cocs (1710: Abraham Darby), motorul cu aburi cu un piston și un cilindru (1712: Thomas Newcomen), suveica zburătoare (1733: John Kay), mașina de tors (1765: James Hargreaves), prima fabrică de textile (1768: Richard Arkwright), motorul cu aburi perfecționat (1784: Matthew Boulton și James Watt), un oțel mai rezistent (1784: Henry Cort), laminarea oțelului (1785: John Wilkinson), războiul de țesut (1789: Edmund Cartwright), vaporul cu aburi (1807: Robert Fulton), locomotiva (1814: George Stephenson) și fotografia (1816: Joseph Nicephore Niepce).

2. Revoluția agriculturii și a transporturilor

Secolele XVIII-XIX - în Regatul Unit, Europa Occidentală și S.U.A., în paralel cu Revoluția Industrială, a avut loc o transformare profundă a sectorului agricol și a celui de transporturi.
Cauzele revoluției agriculturii au fost următoarele: restructurarea și reorganizarea domeniilor feudale în proprietăți funciare capitaliste, ferme lucrate cu muncitori agricoli salariați (fenomenul *„împrejmuirilor”*); îmbunătățirea calității solului, prin folosirea sistemului rotației culturilor și a îngrășămintelor chimice; introducerea de noi culturi aduse din *Lumea Nouă* (porumbul și cartoful); folosirea tehnicilor de selecție a animalelor; îmbogățirea inventarului, prin introducerea mașinilor agricole (semănători, secerători și treierători - batoze).
Cauzele revoluției transporturilor au fost următoarele: dezvoltarea rețelelor de canale, căi navigabile, porturi (Rotterdam) și rutiere; folosirea vaporului și a locomotivei cu aburi (1900: 750.000 km căi ferate au fost construiți la nivel global).

3. Societatea industrială

Secolul al XIX-lea - în Europa și S.U.A., orașele au devenit centre ale societății moderne, cauzele fiind următoarele: creșterea producției industriale și a celei agricole; circulația oamenilor și a mărfurilor; micșorarea distanțelor; descoperirile din medicină și igienă; explozia demografică. Zonele urbane industrializate au permis afirmarea burgheziei, care s-a implicat în industrie și politică, și au dus la apariția unei noi categorii socio-profesionale, muncitorimea (proletariat). Lucrătorii salariați din manufacturi (meșteșugari, calfe și țărani lipsiți de pământ care au migrat la oraș), care după Revoluția Industrială s-au transformat în muncitori, au avut parte de condiții grele de muncă în fabrici (14-16 ore de lucru/zi, bărbați, femei și copii) și de trai.
1848 - mișcarea muncitorească a dat naștere socialismului (Karl Marx și Friedrich Engels, *„Manifestul Partidului Comunist”*), un curent ideologic care s-a luptat pentru obținerea de mai multe drepturi pentru proletariat ⇒ statele au acordat muncitorilor dreptul de a se organiza în sindicate, la grevă și au creat condiții de trai mai bune (amenajarea cartierelor muncitorești și a spațiilor publice).

Fișă de lucru: ***Revoluția Industrială***

Citiți cu atenţie textele de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

A. *„De ce populația din Birmingham a crescut de la 23.000 de locuitori, în anul 1750, la 30.000 în 1770? Pentru că oamenii au unde munci. Orice copil, de îndată ce își poate folosi mâinile, câștigă bani pentru familia sa, pentru că este bun de pus la muncă."*

(Arthur Young, *Aritmetica politică*)

B. *„Patronul mi-a dat un strop de mâncare şi un locşor unde să dorm, fără să-mi spună vreodată o vorbă bună. În fiecare dimineaţă, vara sau iarna, m-am trezit înainte de ora cinci dimineaţa și am muncit până la orele opt-nouă seara sau chiar toată noaptea, fără o zi de odihnă."*

(Agricol Perdiguier, *Memoriile unui ucenic*)

Identificați, pe baza surselor A și B, drepturi ale copiilor încălcate în secolele XVIII-XIX și apoi alcătuiți o listă cu cinci propuneri de măsuri care ar fi putut îmbunătăți viața acestora.

Test evaluare
Spre o nouă societate: Revoluția Industrială

• *Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerințelor din Partea I şi din Partea a II-a se acordă 90 de puncte.*
• *Din oficiu se acordă 10 puncte.*
• *Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.*

Partea I (50 puncte)

I. 1. Citiți cu atenție textele de mai jos și răspundeți întrebărilor: **24 puncte**

A. *„Prima cale ferată publică - de la Stockton la Darlington - a fost dată în funcțiune în 1825. De la ora 7 dimineața, o mulțime de curioși s-a adunat într-o localitate din împrejurimile orașului Darlington. Pentru prima dată transportorul lui George Stephenson a trebuit să tracteze vagoane de cărbune între mină și portul Stokton, la vreo 40 km de acolo. Nici unul dintre spectatori nu a fost partizan înverşunat al aventurii feroviare, deoarece primele trenuri i-au înspăimântat pe oameni, care i-au văzut ca pe niște monștrii de oțel. Țăranii din zonele în care s-au construit căi ferate, s-au temut ca nu cumva câmpurile și pădurile să ia foc de la locomotiva cu abur. S-au supărat pentru că terenurile de vânătoare au fost traversate și au fost anticipate ciocniri mortale care vor da naștere la urmărirea vânatului. Au bănuit că trenul va face să se strice laptele vacilor. Apărătorii moralei și conformiștii s-au temut de consecințele socio-culturale ale liniilor ferate, trenul permițându-le tinerilor de la țară să plece ca să se instaleze temporar sau definitiv la oraș, loc de plăcere și de depravare.”*

(Didier Chirat, *Întâmplări ciudate din istoria lumii*)

B. *„Condițiile de viață ale noului proletariat industrial au fost foarte mizerabile și au devenit și mai mizerabile… Revoluția Industrială a sporit imens populația minieră, fără a îi îmbunătăți în prealabil condițiile de existență.”*

(George Macaulay Trevelyan, *Istoria ilustrată a Angliei*)

a. Identificați, pe baza sursei A, numele inventatorului locomotivei cu abur. 6 puncte

b. Precizați, pe baza sursei B, consecințele Revoluției Industriale asupra muncitorilor. 6 puncte

c. Argumentați, pe baza sursei A, de ce au privit oamenii cu reticență primele locomotive cu abur. 6 puncte

d. Descrieți, pe baza sursei B, două consecințe ale Revoluției Industriale. 6 puncte

I. 2. Încercuiți litera corespunzătoare răspunsului corect: **16 puncte**

1. Revoluția Industrială a debutat în: 4 puncte
a. Spania b. Imperiul Rus c. Regatul Unit

2. Motorul cu aburi a fost perfecționat de către: 4 puncte
a. James Watt b. Edmund Cartwright c. John Kay
3. Vaporul cu aburi a fost creația inventatorului: 4 puncte
a. George Stephenson b. Robert Fulton c. Isaac Newton
4. Mașină folosită în agricultură pentru treierat (desfacerea boabelor din spice și din știuleți): 4 puncte
a. Batoză b. Secerătoare c. Semănătoare

I. 3. Transcrieţi textul de mai jos, completând fiecare spaţiu liber cu termenul corespunzător din lista de termeni dată: **10 puncte**

Revoluția Industrială a debutat la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea în ....., care a reușit să se mențină ca prima putere industrială a lumii până la sfârșitul secolului ..... În Franța, industrializarea a evoluat lent, iar în spațiul germanic a fost marcată de fărâmițarea ..... Dezvoltarea industrială a ..... a debutat la mijlocul secolului al XIX-lea, prin sosirea masivă de ....., economia americană ajungând în jurul anului 1900 prima putere industrială a lumii.

Lista termenilor: **S.U.A., al XIX-lea, migranți, Regatul Unit, al XVII-lea, politică** și **Spania.**

Partea a II-a (40 puncte)

II. 1. Notați cu Adevărat (A) sau Fals (F) următoarele afirmații: **20 puncte**

a. Revoluția Industrială a transformat Franța în *„atelierul lumii”* ..... 5 puncte

b. Prima fotografie, creația lui Joseph Nicephore Niepce, a fost realizată în anul 1826 ..... 5 puncte

c. Introducerea îngrășămintelor chimice a crescut producția culturilor agricole ..... 5 puncte

d. În fabrici au lucrat în condiții grele, 14-16 h/zi, bărbați, femei și copii ..... 5 puncte

II. 2. Imaginați-vă că este secolul al XIX-lea, iar voi sunteți noul administrator al unei fabrici de textile din Regatul Unit. Impresionați de situația muncitorilor (adulți și copii), vreți să le îmbunătățiti condițiile de muncă. Redactați o listă de propuneri în acest sens (5 propuneri), pe care să i-o prezentați proprietarului fabricii. **20 puncte**

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Capitolul IV: SECOLUL NAȚIONALITĂȚILOR

Competențe generale:

1. Utilizarea în contexte diverse a coordonatelor şi reprezentărilor despre timp şi spaţiu.
2. Utilizarea critică şi reflexivă a limbajului de specialitate şi a surselor istorice.
3. Manifestarea comportamentului civic prin valorificarea experienţei istorice şi a diversităţii socio-culturale.
4. Folosirea autonomă şi responsabilă a instrumentelor necesare învăţării permanente.

Competențe specifice:

1.1. Localizarea în spațiu a lumii cunoscute în diferite perioade istorice.
2.3. Identificarea elementelor de cauzalitate prezente în surse variate.
3.2. Asumarea cooperării în grupuri de învățare.
3.3. Descrierea consecinţelor deciziei şi acţiunii umane.
4.1. Utilizarea informațiilor cu ajutorul resurselor multimedia.
4.2. Asumarea critică a unui set de valori recunoscute social.

Capitolul IV: SECOLUL NAȚIONALITĂȚILOR

1. Statele moderne: Revoluție și emancipare națională.
Studii de caz:
a. Formarea statelor din America Latină;
b. 1848 în Europa;
c. Românii și modernitatea;
d. Unificarea Italiei;
e. Unificarea Germaniei.
2. Epoca victoriană. *La Belle Epoque*.
Test evaluare.

Statele moderne: Revoluţie şi emancipare naţională

1. Congresul de la Viena și Sfânta Alianță

Septembrie 1814-9 iunie 1815 - a avut loc Congresul de la Viena, organizat de diplomatul Klemens Wenzel von Metternich (1809-1848), iar statele învingătoare (Regatul Unit, Imperiul Austriac, Prusia și Imperiul Rus), conservatoare, au trasat o nouă hartă a Europei postnapoleoniene, pe baza principiului echilibrului continental și al legitimității dinastice:
a. Franța a revenit la granițele din 1792 și a fost instaurată dinastia de Bourbon;
b. A fost creat Regatul Țărilor de Jos, format din unirea Olandei cu Belgia;
c. Sfântul Imperiu Romano-German (360 de state) a fost dizolvat și înlocuit cu Confederația Germană (34 de state), controlată de Imperiul Austriac;
d. Imperiul Austriac a recâștigat Lombardia, Veneția, Dalmația și o parte din Polonia;
e. Imperiul Rus a obținut Finlanda, o parte din Polonia și i s-a recunoscut controlul asupra Basarabiei;
f. Prusia a anexat o parte din Saxonia, Renania și Westfalia;
g. Regatul Unit a anexat Insula Helgoland, Malta, Insulele Ionice, Colonia Capului, Ceylon, Trinidad, Tobago și Guyana;
h. Elveția a devenit stat neutru, iar Statele Papale au fost restituite Sfântului Scaun.
26 septembrie 1815 - la Paris, a fost creată Sfânta Alianță de către Imperiul Austriac, Prusia și Imperiul Rus, pentru a combate ideile liberale și naționale și pentru a menține regimurile absolutiste.

2. Europa lui Metternich

1815-1848 - cancelarul von Metternich a încercat să înăbușe ideile liberale și naționale europene:
a. Revoluția Sârbă (14 februarie 1804-26 iulie 1817): răscoalele sârbilor, conduși de Karagheorghe (1804-1813) și Milos Obrenovici (1815-1839; 1858-1860), împotriva puterii otomane ⇒ înfrângerea răscoalelor și transformarea Serbiei în teritoriu autonom în cadrul Imperiului Otoman (1830-1833);
b. Războaiele de independență ale statelor hispano-americane (25 septembrie 1808-29 septembrie 1833): revolta coloniilor spaniole din America Latină, condusă de Jose de San Martin (1778-1850) și Simon Bolivar (1783-1830) ⇒ apariția unor noi state: Mexic, Argentina, Chile, Columbia, Venezuela, Peru și Brazilia;
c. Revoluția Italiană (1820-1821): societatea secretă a carbonarilor a declanșat revolta în Regatul celor Două Sicilii și Piemont-Sardinia, cu scopul de a uni Peninsula Italică ⇒ intervenția Imperiului Austriac și înfrângerea revoltelor;
d. Revoluția Spaniolă (1 ianuarie 1820-1 octombrie 1823): revolta armatei condusă de Rafael del Riego y Florez (1784-1823) și formarea unui guvern liberal ⇒ Franța a reinstaurat regimul absolutist;
e. Revoluția Greacă (21 februarie 1821-12 septembrie 1829): sprijiniți de Regatul Unit, Franța și Imperiul Rus, grecii și-au obținut independența față de otomani;
f. Revolta decembriștilor (26 decembrie 1825): 3000 de ofițeri ruși s-au ridicat împotriva urcării pe tron a țarului Nicolae I (1825-1855) și au cerut adoptarea unei constituții ⇒ zdrobirea revoltei;
g. Revoluția din Iulie (26-29 iulie 1830): francezii l-au înlocuit pe Carol al X-lea (1824-1830) cu Ludovic-Filip de Orleans (1830-1848) ⇒ tranziția de la monarhia absolutistă la cea constituțională;
h. Revoluția Belgiană (25 august 1830-21 iulie 1831): revolta provinciilor sudice (Valonia), franceze, din cadrul Regatului Unit al Țărilor de Jos ⇒ statele Belgia (catolică) și Olanda (protestantă);
i. *„Primăvara popoarelor”* (12 ianuarie 1848-2 iulie 1850): revolte naționaliste ale burgheziei europene îndreptate împotriva ordinii supranaționale stabilită prin Congresul de la Viena ⇒ deși înfrânte, au marcat sfârșitul Sfintei Alianțe și au dat semnalul deșteptării naționalismului european;
j. 1858-1871 - apariția de noi state pe harta Europei: unificarea Italiei în jurul Piemont-Sardiniei (21 iulie 1858-20 septembrie 1870) și a Germaniei în jurul Prusiei (1 februarie 1864-18 ianuarie 1871).

Fișă de lucru: ***Statele moderne: Revoluție și emancipare națională***

Citiți cu atenţie textele de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

A. *„Majestăţile lor, Împăratul Austriei, Regele Prusiei şi Împăratul Rusiei, ca urmare a marilor evenimente care s-au desfăşurat în Europa în cursul ultimilor trei ani, (...) îşi vor acorda în orice ocazie ajutor şi sprijin. Considerându-se faţă de popoarele lor ca părinţi de familie, ei le vor conduce pentru a proteja religia, pacea şi dreptatea."*

(Tratatul de constituire a Sfintei Alianţe)

B. *„Obiectul l-a constituit Imperiul Otoman. Puterile și l-au disputat: Imperiul Rus, care a visat la posibilitatea de a trece liber în Marea Mediterană, Regatul Unit care și-a construit drumul spre India, Imperiul Austriac care a disputat cu țarii dreptul de <<protecție>> asupra slavilor. A fost vorba, de asemenea, de un spațiu economic unde s-au confruntat interese."*

(Jean Carpentier și Francois Lebrun, *Istoria Europei*)

1. Numiți, pe baza sursei A, două dintre *„marile evenimente"* și statele semnatare ale tratatului din 1815.

2. Menționați, pe baza sursei B, sentimentele ce au animat fiecare dintre statele implicate în lupta pentru moștenirea Imperiului Otoman.

Studiu de caz: Formarea statelor din America Latină

1. Spania și coloniile din America Latină

25 septembrie 1808-29 septembrie 1833 - revolta coloniilor din America Latină împotriva Spaniei și Portugaliei ⇒ noi state: Mexic, Argentina, Chile, Columbia, Venezuela, Peru și Brazilia.
Secolul al XIX-lea - mișcarea revoluționară din America Latină s-a răspândit ca urmare a factorilor:
a. Secolul al XVIII-lea - accentuarea controlului Spaniei în colonii, prin numirea unor funcționari străini în posturi de conducere și blocarea accesului autohtonilor (creoli) în funcții guvernamentale;
b. Revoluțiile din S.U.A., Franța și Iluminismul au stimulat ideile de reformă socială și economică;
c. 1807-1814 - dispariția puterii spaniole, ca urmare a ocupării Spaniei de forțele lui Napoleon I.
Revolta patrioților din coloniile spaniole și portugheze din America Latină împotriva forțelor loialiste a fost condusă de Miguel Hidalgo y Costilla, Jose de San Martin și Simon Bolivar.

2. Patrioți vs. loialiști

I. Mexic (15 septembrie 1808-27 septembrie 1821): mișcarea de independență a fost declanșată de preotul Miguel Hidalgo y Costilla (1810-1811). 1810-1821 - patrioții conduși de generalii Agustin de Iturbide (1810-1823) și Antonio Lopez de Santa Anna (1810-1855) i-au înfrânt pe loialiști. 24 august 1821 - semnarea Tratatului de la Cordoba: Spania a acordat independența Mexicului. 19 mai 1822 - Agustin de Iturbide a devenit împăratul Mexicului, cu numele de Agustin I (1822-1823).
II. Argentina (25 mai 1810-5 aprilie 1818): 25 mai 1810 - patrioții au alungat guvernul viceregelui și au instalat un consiliu guvernamental provizoriu. 1813 - partea eliberată de sub controlul loialiștilor a fost împărțită în 14 provincii. 1814-1818 - generalul Jose de San Martin a preluat comanda Armatei Anzilor și a atacat trupele spaniole din Chile. 9 iulie 1816 - la Saint Miguel de Tucuman, reprezentanții provinciilor au proclamat independența statului argentinian.
III. Chile (18 septembrie 1810-15 ianuarie 1826): 18 septembrie 1810 - un grup de patrioți a constituit un consiliu (junță) și a început lupta pentru independență. 1-2 octombrie 1814 - la Rancagua, patrioții au fost înfrânți de loialiști. 1814-1817 - cu ajutorul Armatei Anzilor patrioții au învins forțele loialiste la Chacabuco (1817) și Maipu (1818). 12 februarie 1818 - la Santiago, generalul Bernardo O'Higgins Riquelme (1817-1823) a proclamat independența statului Chile.
IV. Columbia (20 iulie 1810-7 august 1819): 20 iulie 1810 - patrioții conduși de Simon Bolivar și-au proclamat independența față de Spania și au început lupta cu forțele loialiste. 1819 - forțele lui Bolivar i-au învins pe loialiști în bătălia de la Boyaca (1819) și au proclamat Columbia Mare (1819-1831: stat format din Columbia, Ecuador și Venezuela).
V. Venezuela (19 aprilie 1811-24 iulie 1823): 5 iulie 1811 - la Caracas, patrioții au proclamat independența față de Spania. 1811-1819 - loialiștii au recucerit Venezuela. 1819-1823 - sprijiniți de Simon Bolivar, patrioții i-au învins pe loialiști la Carabobo (1821) și Lacul Maracaibo (1823) și au obținut independența Venezuelei.
VI. Peru (11 iunie 1811-9 decembrie 1824): 1811-1815 - patrioții au declanșat mișcarea de independență, dar au fost repede învinși de forțele loialiste. 1820-1821 - forțele argentiniano-chiliene conduse de Jose de San Martin le-au învins pe cele loialiste, au ocupat capitala Lima (12 iulie 1821) și au proclamat independența statului Peru (28 iulie 1821). 1822-1825 - forțele lui Simon Bolivar au eliminat forțele loialiste din nordul Peru (statul modern Bolivia).
VII. Brazilia (7 septembrie 1822-29 august 1825): 7 septembrie 1822 - prințul regent Pedro (1820-1822) a declarat independența Braziliei față de Portugalia. 1 decembrie 1822 - prințul regent a devenit împăratul Braziliei, cu numele de Pedro I (1822-1831). 2 iulie 1823 - forțele patrioților i-au înfrânt pe portughezi în bătălia pentru Salvador (1822-1823). 29 august 1825 - semnarea Tratatului de pace de la Rio de Janeiro: retragerea trupelor portugheze și recunoașterea independenței Braziliei.

Fișă de lucru: ***Studiu de caz: Formarea statelor din America Latină***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„(...) Destinul Americii este hotărât în mod irevocabil; legătura care a unit-o de Spania s-a rupt. Această legătură este menținută doar prin forța sentimentelor; ea a făcut posibilă convieţuirea părților ce au compus o atât de imensă monarhie. Dar ceea ce înainte le-a unit, astăzi le divide. Ura pe care Spania ne-o inspiră e mai mare decât oceanul care ne desparte. (...)
Existența locuitorilor din emisfera americană a fost, vreme de veacuri, numai pasivă, viața lor politică a fost nulă. Ne-am găsit pe o treaptă inferioară sclaviei și, în consecință, am fost puși în imposibilitatea de a ne ridica la binefacerile libertății. Statele sunt sclave fie prin natura structurii lor, fie prin abuzurile care decurg din această structură. Un popor e în sclavie când guvernul, prin esența sa, ori prin viciile sale, încalcă sau uzurpă drepturile cetățeanului ori ale supusului. Aplicând acest principiu Americii, constatăm că ea a fost lipsită nu numai de libertate, dar până și de un despotism activ și dominator. (...) Dacă am fi avut dreptul de a ne ocupa de problemele noastre locale sau municipale, am fi deprins măcar mecanismul administrației. (...)”

(Simon Bolivar, *Scrisoare din Jamaica*)

1. Numiți, pe baza textului, atitudinea coloniștilor față de metropolă.

2. Identificați, pe baza textului, situația *„locuitorilor din emisfera americană”*.

3. Enumerați, pe baza textului, două principii iluministe menționate de autor.

Studiu de caz: 1848 în Europa

1. „Primăvara popoarelor”

12 ianuarie 1848-2 iulie 1850 - *„Primăvara popoarelor”*: revolte naționaliste europene îndreptate împotriva ordinii supranaționale stabilită prin Congresul de la Viena și menținută de Sfânta Alianță. Cauzele izbucnirii revoltelor în Europa au fost următoarele: lupta împotriva dominației străine a Marilor Puteri (imperiile multinaționale absolutiste) și câștigarea de drepturi și libertăți democratice.
I. Spațiul italian (12 ianuarie 1848-2 iulie 1850):
a. Regatul celor Două Sicilii (12 ianuarie 1848-15 mai 1849): revoluționarii l-au alungat pe regele Ferdinand al II-lea (1830-1859) și au adoptat o constituție ⇒ revolta a fost înfrântă de forțele regelui;
b. Veneția (17 martie 1848-27 august 1849): locuitorii orașului s-au ridicat împotriva Imperiului Austriac și au format Republica San Marco ⇒ revoluția a fost înfrântă de către forțele austriece;
c. Milano (18 martie-6 august 1848): locuitorii așezării s-au răsculat împotriva stăpânirii austriece ⇒ revolta a fost înfrântă de armata austriacă;
d. Piemont-Sardinia (23 martie 1848-22 august 1849): regele Carol Albert (1831-1849) a declarat război Imperiului Austriac (Primul Război de Independență Italian) ⇒ înfrângerea piemontezilor la Goito (1848) și Novara (1849);
e. Roma (9 februarie 1849-2 iulie 1850): revolta locuitorilor orașului, conduși de Giuseppe Mazzini (1849), împotriva papei Pius al IX-lea (1846-1878) şi formarea Republicii Romane ⇒ revoluția a fost înfrântă de trupele franceze.
II. Franța (22 februarie 1848-14 ianuarie 1852): 22 februarie 1848 - la Paris, regele Ludovic Filip de Orleans a fost înlăturat și a fost proclamată A Doua Republică. Iulie 1848 - a izbucnit un conflict între socialiști și guvernul provizoriu ⇒ înfrângerea socialiștilor și alegerea lui Ludovic Napoleon Bonaparte (1848-1852), nepotul împăratului Napoleon I, în funcția de președinte. 14 ianuarie 1852 - proclamarea celui de-al Doilea Imperiu Francez (regim autoritar), condus de Ludovic Napoleon Bonaparte, cu numele de Napoleon al III-lea (1852-1870).
III. Imperiul Austriac (15 martie 1848-1 august 1849):
a. Ungaria (15 martie 1848-1 august 1849): maghiarii au creat un stat independent de Imperiul Austriac, sub conducerea lui Lajos Kossuth (1848-1849), dar fără a ține cont de aspirațiile naționale ale românilor din Transilvania ⇒ revoluționarii maghiari au fost înfrânți de trupele austro-ruse;
b. Viena (13 mai-31 octombrie 1848): a izbucnit revoluția, cancelarul Klemens Wenzel von Metternich a demisionat, iar împăratul Ferdinand I (1835-1848), care a promis o constituție, a fost forțat să părăsească Viena ⇒ înfrângerea revoluționarilor vienezi de către trupele austriece.
IV. Spațiul german (18 martie-18 mai 1848): 18 martie 1848 - regele prusac Frederic Wilhelm al IV-lea (1840-1861) a promis o constituție și a convocat o Adunare constituantă. 18 mai - la Frankfurt, s-a întrunit Parlamentul format din 580 de deputați ⇒ Parlamentul a propus regelui prusac coroana Germaniei unificate, dar acesta a refuzat și a dizolvat adunarea.
VI. Spațiul românesc (15 martie 1848-1 august 1849): lideri precum Mihail Kogălniceanu, Nicolae Bălcescu, Ion C. Brătianu, Andrei Șaguna și Avram Iancu s-au ridicat împotriva dominației străine asupra Principatelor Române (Moldova, Țara Românească și Transilvania) și starea generală de înapoiere economică. Cu toate că au fost înfrânte de trupele imperiilor multinaționale, revoluțiile au scos în evidență principalul obiectiv național, constituirea unui stat unit, modern și independent.

2. Urmări

Revoluţiile europene paşoptiste, deşi înfrânte, au scos în evidenţă obiectivele politice, sociale și naţionale ale popoarelor şi au intensificat lupta pentru drepturi şi libertăţi din a doua jumătate a secolului al XIX-lea ⇒ apariția statelor independente România, Italia și Germania.

Fișă de lucru: ***Studiu de caz: 1848 în Europa***

Citiți cu atenţie textele de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

A. *„Guvernul este provizoriu, a luat fiinţă prin aclamaţie populară în şedinţa din 24 februarie cu participarea deputaţilor poporului şi ai departamentelor. Misiunea sa pentru moment constă în a se îngriji de organizarea şi consolidarea victoriei naţionale...”*

(Alphonse de Lamartine, *Istoria revoluției de la 1848*)

B. *„Revoluţia Română de la 1848-1849 n-a fost un fenomem neregulat, efemer, fără trecut şi fără viitor, fără altă cauză decât voinţa întâmplătoare a unei minorităţi sau mişcarea generală europeană. Revoluţia generală a fost ocazia, iar nu cauza revoluţiei româneşti. Cauza ei se pierde în zilele veacurilor. Uneltitorii ei sunt 18 veacuri de trude, suferinţe şi lucrare a poporului român asupra lui însuşi.”*

(Nicolae Bălcescu, *Mersul revoluţiei în Istoria Românilor*)

1. Precizaţi, pe baza sursei A, data la care a izbucnit mişcarea revoluţionară din Franţa.

2. Numiţi, pe baza sursei B, cauzele revoluțiilor izbucnite în spațiul românesc.

3. Transcrieţi, pe baza sursei A, care a fost misiunea guvernului.

Studiu de caz: Românii și modernitatea

1. Unire și independență

1848-1859 - unirea Principatelor Române a devenit principalul obiectiv național.
1853-1856 - Războiul Crimeii, un conflict ruso-turc (otomanii au fost ajutați de francezi și britanici) încheiat cu înfrângerea Imperiului Rus, a atras atenția Marilor Puteri asupra *„chestiunii românești”*.
1856 - la Congresul de Pace de la Paris, la care au participat Marile Puteri europene, s-a prevăzut cu privire la spațiul românesc crearea unui stat tampon între Imperiul Rus și Imperiul Otoman.
1858 - la Paris, s-a adoptat Convenția, prin care s-a hotărât unirea Principatelor (*„Principatele Unite ale Moldovei și Valahiei”*), dar cu doi domnitori, două adunări legislative și două capitale.
5 și 24 ianuarie 1859 - în Moldova și în Țara Românească, a fost ales domn Alexandru Ioan Cuza (1859-1866) ⇒ unirea Principatelor Române.
1862-1865 - pe parcursul domniei lui Alexandru Ioan Cuza statul s-a consolidat prin următoarele reforme: unificarea monetară, a armatei, vămilor, administrativă (capitala statului a devenit București), legea secularizării averilor mănăstirești, rurală (împroprietărirea țăranilor cu pământ), instrucțiunii publice (gratuitatea învățământului primar), Codul de Procedură Penală și Civil.
11 februarie 1866 - organizarea unei lovituri de stat și abdicarea lui Alexandru Ioan Cuza.
1866 - pentru a menține unirea Principatelor s-a decis aducerea unui prinț străin pe tronul României ⇒ prințul german Karl Eitel Friedrich Zephyrinus Ludwig von Hohenzollern-Sigmaringen (Carol I: 1866-1914) a devenit noul conducător al României.
1866-1914 - în perioada domniei lui Carol I societatea s-a modernizat politic (apariția partidelor politice), economic (dezvoltarea industriei și a comerțului) și social (creșterea populației urbane):
a. 1866 - adoptarea primei Constituții (lege fundamentală) din istoria României a permis dezvoltarea statului pe baza unor principii precum: separația puterilor în stat și drepturi și libertăți democratice;
b. 1867 - a fost adoptată moneda națională a României, leul;
c. 1869 - s-a inaugurat prima linie de cale ferată (Bucureşti-Giurgiu) și Gara Filaret din București;
d. 1877-1878 - România s-a implicat în războiul ruso-turc ⇒ obţinerea independenţei faţă de Imperiul Otoman și unirea cu Dobrogea;
e. 1895-1910 - inginerul Anghel Saligny a construit Podul Regele Carol I de la Cernavodă și s-a ocupat de modernizarea portului Constanţa.

2. O societate modernă

1859-1914 - în România, a crescut interesul pentru cultură și știință, iar descoperirile din tehnică au transformat societatea, contribuind la scurtarea distanțelor și îmbunătățirea comunicațiilor:
I. Știința: Gheorghe Țițeica (matematică); George (Gogu) Constantinescu (fizică); Lazăr Edeleanu (chimie); Simion Mehedinți (geografie); Emil Gheorghe Racoviță (biologie); Victor Babeș și Ion Cantacuzino (medicină); Traian Vuia și Henri Coandă (aviație).
II. Pictura: Nicolae Grigorescu (*„Atacul de la Smârdan”* și *„Car cu boi”*) și Ştefan Luchian (*„Muncitoare”* și *„Anemone”*).
III. Muzica: Ciprian Porumbescu (*„Rapsodia română pentru orchestră”* și *„Odă ostaşilor români”*) și George Enescu (*„Rapsodia Română Nr. 1”* și *„Oedip”*).
IV. Literatura: Grigore Alexandrescu (*„Câinele și cățelul”* și *„Vulpea liberală”*), Vasile Alecsandri (*„Miorița”* și ciclul *„Chiriița”*), Ion Creangă (*„Amintiri din copilărie”* și *„Povestea lui Harap-Alb”*), Ioan Slavici (*„Mara”* și *„Moara cu noroc”*), Mihai Eminescu (*„Luceafărul”* și *„Scrisoarea a III-a”*), Ion Luca Caragiale (*„O noapte furtunoasă“* și *„O scrisoare pierdută”*), George Coșbuc (*„Balade și idile”* și *„Cântece de vitejie”*), Mihail Sadoveanu (*„Hanul Ancuței”* și *„Baltagul”*) și Liviu Rebreanu (*„Ion”* și *„Pădurea spânzuraților”*).

Fișă de lucru: ***Studiu de caz: Românii și modernitatea***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„Înaintea noastră se-nalță, alb, podul <<Carol I>>. În liniștea nopții, frumusețea și măreția acestuia ne dau impresia că suntem în fața unuia din acele minunate poduri de argint de care ne vorbeau poveștile-n copilărie. Picioarele de sprijin, zidite-n piatră, sunt așa de departe unele de altele ș-atât de înalte, încât toată uriașa împletitură de fier, pe care aleargă zguduitoarele trenuri, pare că plutește în aer. Acum cele două maluri se împreună pentru totdeauna sub măiestria acestui arc de triumf, închinat bătrânului fluviu Dunărea."

(Alexandru Vlahuță, *România pitorească*)

Citiți cu atenție textul. Imaginați-vă că sunteți un jurnalist care asistă în anul 1895 la inaugurarea podului de la Cernavodă. Scrieți un reportaj de circa 150 de cuvinte despre momentul la care asistați. Descrieți elementele de modernitate pe care le observați, importanța construcției și rolul acesteia în asigurarea legăturii cu Dobrogea și cu țărmul Mării Negre.

Studiu de caz: Unificarea Italiei

1. Definiție

Risorgimento = proces social, politic și administrativ care a avut drept rezultat unificarea statelor din Peninsula Italică într-o singură națiune, Italia.

2. Piemont-Sardinia și Italia

Secolul al XIX-lea - obiectiv urmărit vreme îndelungată, crearea statului național italian prin unificarea micilor state fărâmițate din Peninsula Italică s-a produs ca urmare a factorilor:
a. Cerințele economiei de tip capitalist;
b. Conștiința și sentimentul identității naționale italiene;
c. Nevoia de a se opune cu succes statelor vecine.
1858-1871 - procesul de unificare a Italiei s-a produs în jurul Regatului Piemont-Sardinia, o monarhie constituțională avansată din punct de vedere economic și industrial, condusă de regele Victor Emanuel al II-lea (1861-1878) din cadrul dinastiei de Savoia.
Artizanul unificării politice a Italiei a fost prim-ministrul piemontez Camillo Paolo Filippo Giulio Benso, conte de Cavour (1852-1861).

3. Risorgimento

Unificarea Italiei s-a produs în șapte etape, statul Piemont-Sardinia recurgând la diplomație și folosirea armelor:
I. Acordul de la Plombieres (21 iulie 1858): împăratul Napoleon al III-lea a promis piemontezilor, dacă va primi Savoia și Nisa (posesiuni piemonteze), sprijin militar împotriva Imperiului Austriac ⇒ ianuarie 1859 - Franța și Piemont-Sardinia au format o alianță militară, cu scopul de a elimina influența austriacă din nordul Italiei.
II. Al Doilea Război de Independență Italian (26 aprilie-12 iulie 1859): 9 martie 1859 - mobilizarea armatei piemonteze ⇒ 26 aprilie 1859 - Imperiul Austriac a declarat război Piemont-Sardiniei. Trupele franco-piemonteze i-au învins pe austrieci la Montebello (20 mai), Palestro (30-31 mai), Magenta (4 iunie), Milano (8 iunie) și Solferino (24 iunie) ⇒ 12 iulie - semnarea armistițiului de la Villafranca: Franța s-a retras din război, Lombardia a fost cedată de către austrieci francezilor, care, la rândul lor, au cedat-o Piemont-Sardiniei.
III. Decembrie 1859: ducatele Toscana, Modena, Parma și Romagna s-au unit și au format Provinciile Unite ale Italiei Centrale ⇒ 22 martie 1860 - unirea cu Piemont-Sardinia.
IV. Expediția celor O Mie (martie-octombrie 1860): la Genova, Giuseppe Garibaldi (1849-1882) a format o armată de voluntari (Cămășile Roșii: 1089 bărbați) și a trecut la cucerirea Regatului celor Două Sicilii ⇒ înfrângerea forțelor siciliene în bătăliile de la Milazzo și Volturno, proclamarea lui Garibaldi drept *„dictator al celor Două Sicilii”* și unirea cu Piemont-Sardinia.
V. 23 martie 1861: proclamarea Regatului Italiei, monarh fiind ales Victor Emanuel al II-lea.
VI. Al Treilea Război de Independență Italian (20 iunie-12 august 1866): în paralel cu desfășurarea războiului austro-prusac (14 iunie-23 august 1866), a avut loc un conflict între Regatul Italiei și Imperiul Austriac (bătăliile de la Custoza și Bezzecca) ⇒ Veneția a fost cedată de către austrieci francezilor, care, la rândul lor, au cedat-o Regatului Italiei.
VII. Războiul franco-prusac (19 iulie 1870-10 mai 1871): a oferit Regatului Italiei ocazia cuceririi Romei (aflată sub protecția împăratului Napoleon al III-lea), profitând de neatenția Franței, implicată în războiul cu Prusia. 20 septembrie 1870 - forțele italiene au cucerit Roma, care a devenit capitala noului stat (iulie 1871) ⇒ încheierea procesului de unificare a Peninsulei Italice.

Fișă de lucru: ***Studiu de caz: Unificarea Italiei***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„Poporul italian vorbește aceeași limbă, are aceleași credințe și obiceiuri, este mândru de trecutul său glorios. Fără unitate nu există națiune adevărată."

(Giuseppe Mazzini, *Scrisoare*)

Citiți textul și scrieți un dialog (minim 5 întrebări și 5 răspunsuri) despre ideea unității naționale italiene cu Giuseppe Mazzini.

Studiu de caz: Unificarea Germaniei

1. Definiții

Zollverein (din limba germană: *zoll = „vamă”* și *verein = „grup”*) = bloc economic din secolul al XIX-lea, format cu scopul de a reglementa tarifele din cadrul Confederației Germane.
Cancelar = șeful guvernului în Germania și în Austria.

2. Prusia și Germania

Secolul al XIX-lea - crearea statului național german prin unificarea statelor din cadrul Confederației Germane s-a produs ca urmare a factorilor:
a. Prezența unei tradiții legale, lingvistice și culturale comune;
b. Contestarea modelelor dinastice și absolutiste de organizare socială și politică;
c. Înființarea **Zollverein**-ului (1818), expansiunea sa și includerea altor state din Confederația Germană ⇒ reducerea competiției dintre statele germane.
1864-1871 - procesul de unificare a Germaniei s-a produs în jurul regatului Prusiei, o monarhie absolutistă avansată din punct de vedere economic și industrial, condusă de regele Wilhelm I (1861-1888) din dinastia de Hohenzollern.
Artizanul unificării politice a Germaniei a fost **cancelarul** prusac Otto von Bismarck (*„cancelarul de fier”*: 1862-1890).

3. Prin fier și sânge

30 septembrie 1862 - Otto von Bismarck a ținut un discurs (*„Prin fier și sânge”*) în fața Parlamentului, în care a îndemnat la unificarea statelor germane sub conducerea Prusiei.
Unificarea Germaniei s-a făcut în trei etape, Prusia recurgând de fiecare dată la folosirea armelor:
I. Războiul prusaco-danez sau războiul ducatelor (1 februarie-30 octombrie 1864): ducatele Schleswig și Holstein, germanofone, au fost declarate de regele Christian al IX-lea (1863-1906) parte din Danemarca. Prusia, aliată cu Imperiul Austriac, a atacat și a învins Danemarca în bătăliile de la Dybbol și Als ⇒ Regatul Prusiei a anexat ducatele Schleswig, Holstein și Lauenburg.
II. Războiul austro-prusac sau Războiul de Șapte Săptămâni (14 iunie-23 august 1866): Bismarck și-a asigurat neutralitatea Franței și a declanșat conflictul cu Imperiul Austriac. Prusacii, aliați cu italienii, i-au învins pe austrieci la Sadova (3 iulie) și au amenințat Viena ⇒ 23 august 1866 - semnarea Tratatului de pace de la Praga: austrieci au fost obligați să iasă din Confederația Germană, Prusia a anexat Hanovra, Hesse-Kassel, Nassau și Frankfurt, și a desființat Confederația Germană, pe care a înlocuit-o cu o alianță militară formată din 22 de state, Confederația Germană de Nord. 1867 - pentru alăturarea statelor germane din sud, independente, Bismarck a extins Zollverein, și a obținut de la acestea că în caz de război vor lupta sub comanda Prusiei.
III. Războiul franco-prusac (19 iulie 1870-10 mai 1871): Bismarck, prin acțiuni abile (Depeșa de la Ems), a determinat Franța să declare război Prusiei și Confederației Germane de Nord. 1870 - armata prusacă, mai bine pregătită și înarmată, i-a învins pe francezi la Sedan (2 septembrie), iar împăratul Napoleon al III-lea a fost luat prizonier. 28 ianuarie 1871 - cucerirea Parisului, după cinci luni de asediu ⇒ 10 mai 1871 - semnarea Tratatului de pace de la Frankfurt: Franța a fost obligată să plătească despăgubiri de război (5 miliarde de franci), Prusia a anexat provinciile franceze Alsacia și Lorena, iar statele germane din sud s-au alăturat Confederației Germane de Nord.
18 ianuarie 1871 - la Versailles, în Sala Oglinzilor a palatului omonim, s-a proclamat Imperiul German (Al Doilea Reich), iar regele Wilhelm I a devenit *kaizer* (din limba germană: *„împărat”*), cu numele de Wilhelm I cel Mare (1871-1888).

Fișă de lucru: ***Studiu de caz: Unificarea Germaniei***

Citiți cu atenţie textul de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

„Prusia, așa cum arată ea la o privire aruncată pe hartă, nu poate cu trupul său minuscul și alungit să poarte prea mult timp armura de care are nevoie Germania pentru securitatea sa; este deci nevoie ca toți germanii să-și aducă contribuția. Nu vom atinge acest obiectiv prin discursuri, asociații sau vot majoritar, nu e posibil decât printr-o luptă serioasă, o luptă care nu se va termina decât prin fier și sânge."

(Otto von Bismarck, *Prin fier și sânge*)

1. Identificați, pe baza textului, ce soluție a văzut *„cancelarul de fier"* pentru realizarea Germaniei și apreciați justețea acesteia.

2. Enumerați, pe baza textului, aspectele personalității lui Bismarck.

3. Scrieți un scurt discurs (10-15 rânduri) al cărui conținut să fie total opus celui susținut de Bismarck și alegeți un titlu potrivit pentru acesta.

Epoca victoriană. *La Belle Epoque*

1. Epoca victoriană

1837-1901 - perioada domniei reginei britanice Victoria a fost caracterizată prin următoarele:
a. Evitarea conflictelor majore între statele Europei și expansiune colonială;
b. Progrese înregistrate în viața cotidiană a oamenilor: creșterea nivelului de trai și a confortului urban (s-au construit rețele de canalizare, teatre, muzee, biblioteci și s-a introdus iluminatul public);
c. Afirmarea femeilor în domenii precum industria textilă, administrație, educație, literatură și știință.

2. A Doua Revoluție Industrială

Secolele XIX-XX - A Doua Revoluție Industrială: descoperirea unor noi surse de energie (electricitate, petrol și gaze naturale) ⇒ apariția industriilor electrotehnicii, chimiei și automobilelor. Principalele invenții din perioada celei de-a Doua Revoluții Industriale au fost următoarele: telegraful prin fir (1837: Samuel Morse), aparatul de fotografiat (1839: Louis Daguerre), pasteurizarea - conservarea alimentelor (1863: Louis Pasteur), dinamita (1866: Alfred Nobel), bicicleta (1873: Harry John Lawson), telefonul (1876: Alexander Graham Bell), becul electric (1879: Thomas Alva Edison), automobilul (1885: Karl Friedrich Benz și Gottlieb Wilhelm Daimler), undele radio (1895: Guglielmo Giovanni Maria Marconi), cinematograful (1895: Auguste și Louis Lumiere), dirijabilul (1900: Ferdinand von Zeppelin) și avionul (1903: Wilbur și Orville Wright).

3. La Belle Epoque

1871-1914 - în Europa și S.U.A., perioada înfloririi culturii și științei:
I. Știința: a crescut interesul populației și sprijinul acordat de state savanților și cercetării științifice.
a. Fizica: s-au remarcat Wilhelm Conrad Rontgen (a descoperit razele X), Antoine Henri Becquerel (a descoperit radioactivitatea) și Joseph John Thomson (a descoperit electronul);
b. Biologia: Charles Robert Darwin (a pus bazele evoluționismului în lucrarea *„Originea speciilor”*);
c. Medicina: s-au afirmat Claude Bernard (a pus bazele metodei experimentale), Louis Pasteur (fondatorul microbiologiei), Heinrich Hermann Robert Koch (fondatorul bacteriologiei, a izolat bacilul tuberculozei, holerei și antraxului) și Sigmund Freud (fondatorul psihanalizei).
II. Arta: a fost influențată de două mari curente, romantismul (secolele XVIII-XIX), care a promovat natura, libertatea de expresie, și realismul (secolul al XIX-lea), care a denunțat injustiția socială.
a. Arhitectura: au fost folosite materiale noi precum fierul, oțelul, sticla și betonul armat. Construcții reprezentative: Crystal Palace (Regatul Unit), Bursa din Amsterdam (Olanda), Biblioteca Națională din Paris și Turnul Eiffel (Franța);
b. Pictura: a evoluat spre o mai mare libertate, concretizată în alegerea și în tratarea temelor. S-au remarcat artiștii: Etienne Pierre Theodore Rousseau (*„Sat de pescari”*), Jean Desire Gustave Courbet (*„Spărgătorii de piatră“*), Paul Cezanne (*„Autoportret”*), Pierre-Auguste Renoir (*„Dans la Moulin de la Galette”*), Paul Gauguin (*„Tahitiană cu floare”*) și Vincent Willem van Gogh (*„Autoportret”*);
c. Muzica: s-a impus opera. Compozitori reprezentativi: Franz Schubert (*„Simfonia Nr. 8 Neterminată”*), Frederic Francois Chopin (*„Nocturna, Opera 9”*), Robert Schumann (*„Carnaval, Opera 9”*), Wilhelm Richard Wagner (*„Inelul Nibelungilor”*), Giuseppe Fortunino Francesco Verdi (*„Aida”*) și Georges Bizet (*„Carmen”*).
III. Literatura: s-au remarcat George Gordon Byron (*„Don Juan”*), Honore de Balzac (ciclul de romane *„Comedia umană”*), Aleksandr Sergheevici Pușkin (*„Boris Godunov”*), Charles John Huffam Dickens (*„Marile speranțe”*), Victor-Marie Hugo (*„Mizerabilii”*) și Lev Nikolaevici Tolstoi (*„Anna Karenina”*).

Fișă de lucru: ***Epoca victoriană. La Belle Epoque***

Citiți cu atenţie textele de mai jos, apoi răspundeți cerinţelor:

A. *„În Regatul Unit situația copiilor s-a schimbat în bine. Învățământul primar a devenit obligatoriu și gratuit până la vârsta de 11 ani. Astfel că, dacă la 1850, mai puțin de 10% dintre copii au mers la școală, iar restul au muncit, în 1890, toți copiii au frecventat școala."*

(Simon Mason, *Probleme sociale, 1760-1911*)

B. *„S-au deschis noi teatre, biblioteci şi muzee. Noutăţi precum sălile de baie şi telefonul au devenit ceva obişnuit, iar de când timpul de lucru a fost redus muncitorii au putut călători și au fost mai sănătoși."*

(Stefan Zweig, *Lumea de ieri*)

1. Explicați, pe baza sursei A, importanța măsurilor privind educația.

2. Identificați, pe baza sursei B, trei caracteristici ale evoluției societății în perioada domniei reginei Victoria.

3. Închipuiți-vă că sunteți un tânăr absolvent de la sfârșitul secolului al XIX-lea care își dorește să se dedice științei. Ce domeniu ați alege și de ce?

Test evaluare
Secolul naționalităților

• *Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerinţelor din Partea I şi din Partea a II-a se acordă 90 de puncte.*
• *Din oficiu se acordă 10 puncte.*
• *Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.*

Partea I (50 puncte)

I. 1. Citiți cu atenție textele de mai jos și răspundeți întrebărilor: **24 puncte**

A. *,,Dar La Belle Epoque a fost mai mult decât o perioadă de pace şi prosperitate, a fost, în primul rând, un răstimp al marilor prefaceri sociale, al ameliorării generale a condiţiilor de viaţă, al apariţiei unor noi ideologii, al laicizării societăţii, al alfabetizării şi al triumfului presei de masă; şi, mai cu seamă, al unor excepţionale descoperiri ştiinţifice*
care au jalonat traseul umanităţii în următorul secol. (...) În Anglia, mişcarea sufragetelor, animată în principal de Emmeline Pankhurst, și-a propus să dea femeii un statut egal cu al bărbatului, militând pentru acordarea unor drepturi politice, în primul rând dreptul la vot."

(Dan Falcan, *A fost odată ca niciodată: La Belle Epoque*)

B. *,,Rivalitatea dintre imperiile britanic și francez a fost aprinsă, dar acestea au evitat războiul și uneori au cooperat împotriva unor adversari comuni. În 1854 trupele britanice și franceze s-au aliat pentru a îi sprijini pe otomani împotriva Rusiei, în Războiul din Crimeea. Imperiul Otoman s-a aflat în declin, în timp ce Rusia s-a extins către Marea Neagră și a amenințat interesele britanice și franceze. Rusia a pierdut Războiul Crimeii și și-a canalizat ambițiile către Asia, unde s-a confruntat cu Japonia, recent devenită imperiu."*

(National Geographic, *Istoria lumii*)

a. Identificați, pe baza sursei A, o transformare în plan social și una în plan cultural. 6 puncte

b. Precizați, pe baza sursei B, statele participante la Războiul Crimeii și deznodământul acestuia. 6 puncte

c. Numiți, pe baza sursei A, o caracteristică a perioadei *La Belle Epoque*. 6 puncte

d. Prezentați, pe baza sursei B, evoluția Imperiului Rus după încheierea Războiului Crimeii. 6 puncte

I. 2. Încercuiți litera corespunzătoare răspunsului corect: **16 puncte**

1. Congresul de la Viena din 1815 a consacrat principiul: 4 puncte
a. Naționalităților b. Independenței c. Echilibrului european
2. *,,Primăvara popoarelor"* se referă la evenimentele revoluționare din anul: 4 puncte
a. 1830 b. 1848 c. 1815
3. Prin dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza s-a obținut: 4 puncte
a. Unirea Principatelor Române b. Independența c. Garanția Marilor Puteri
4. Unificarea Germaniei s-a realizat în jurul: 4 puncte
a. Piemont-Sardiniei b. Imperiului Austriac c. Prusiei

I. 3. Transcrieţi textul de mai jos, completând fiecare spaţiu liber cu termenul corespunzător din lista de termeni dată: **10 puncte**

Secolul al XIX-lea s-a mai numit și secolul ..... Pe harta Europei au apărut noi state naționale precum România, Italia și ..... După dubla alegere din 1859 domnitorul român Alexandru Ioan Cuza a realizat reforme de modernizare a statului precum ..... și reforma învățământului. În 1866 la conducerea României a ajuns Carol I, care a adoptat prima ..... Prin participarea la războiul ruso-turc din 1877 România a devenit regat și s-a unit cu .....

Lista termenilor: **Basarabia, reforma agrară, Germania, naționalități, Constituție, Dobrogea** și **S.U.A.**

Partea a II-a (40 puncte)

II. 1. Rezolvați rebusul de mai jos pe baza definițiilor date. Veți afla pe coloana A-B numele primului oraș european în care a fost introdus metroul: **12 puncte**

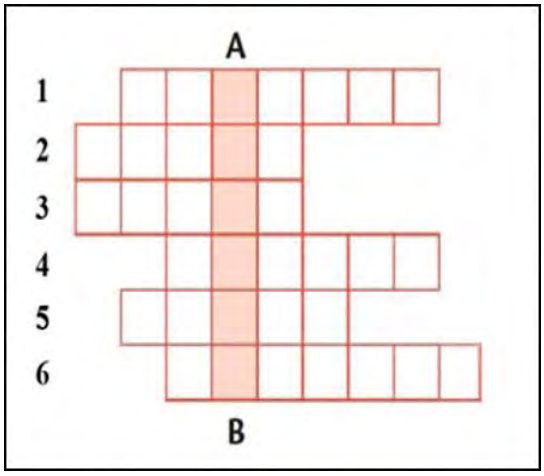

1. Numele primului împărat al Germaniei;
2. Domn român care a obținut independența de stat;
3. Capitală europeană unde a avut loc un important congres, în 1815;
4. Inventatorul becului și al fonografului;
5. *„Orașul Luminilor”*;
6. Inventatorul radioului.

II. 2. Imaginați-vă că ați călătorit în timp, în Europa La Belle Epoque. Alcătuiți o compunere cu titlul *„Viața cotidiană în Parisul anului 1900”*, de minim 100 cuvinte, în care să descrieți o astfel de experiență. Compunerea va include următorii termeni: **electricitate, automobile, prosperitate, cinematograf, metrou, bicicletă, cafenea** și **turnul Eiffel**. **28 puncte**

ATENȚIE!!! Se va respecta structura compoziției (introducere-cuprins-încheiere) și se vor utiliza în mod obligatoriu termenii ceruți.

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Test
Evaluare finală

• *Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerințelor din Partea I și din Partea a II-a se acordă 90 de puncte.*
• *Din oficiu se acordă 10 puncte.*
• *Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.*

Partea I (50 puncte)

I. 1. Citiți cu atenție textele de mai jos și răspundeți întrebărilor: **24 puncte**

A. *„Ludovic al XIV-lea a dominat epoca sa. A fost supranumit «darul lui Dumnezeu», și și-a petrecut întreaga viață încercând să-și depășească Creatorul. A avut în față un continent epuizat de Războiul de 30 de Ani și pe care pacea din Westfalia ar fi trebuit să-l liniștească. Energiile Renașterii și ale Reformei au împrospătat dezbaterile referitoare la lumea naturală și la condiția umană. Prin urmare, peste tot au fost contestate ipotezele cunoscute și acceptate. Revoluția științifică ce a însoțit Renașterea a prins forțe noi. În 1642, același an în care a murit Galileo, condamnat de Biserică, s-a născut Isaac Newton. Odată cu el s-a născut și fizica modernă.”*

(Simon Jenkins, *Scurtă istorie a Europei de la Pericle la Putin*)

B. *„O revoluție industrială a început în Anglia pe la 1760. Noi mașinării, propulsate de forța aburului și a apei, au fost folosite la fabricarea textilelor și a altor produse în fabrici unde au lucrat sute de muncitori. Motoare cu aburi au extras cărbune și minereu de fier din mine și au pus în mișcare locomotive pentru a transporta, pe calea ferată, materii prime și produse finite. Noile tehnologii au transformat producția de fier, oțel și substanțe chimice. Revoluția a transformat Anglia - și mai târziu restul Europei și Statele Unite ale Americii - dintr-o societate preponderent rurală într-una urbană. Astfel, curând, oamenii au început să militeze pentru reforme sociale și politice menite să îmbunătățească nivelul de trai.”*

(Simon Adams, *Atlas istoric al lumii*)

a. Identificați, pe baza sursei A, monarhul supranumit *„darul lui Dumnezeu”*. 6 puncte

b. Precizați, pe baza sursei B, importanța motorului cu aburi. 6 puncte

c. Numiți, pe baza sursei A, fondatorul fizicii moderne. 6 puncte

d. Prezentați, pe baza sursei B, impactul Revoluției Industriale în Anglia. 6 puncte

I. 2. Încercuiți litera corespunzătoare răspunsului corect: **16 puncte**

1. Prin Tratatul de la Tordesillas și-au împărțit sferele de influență: 4 puncte
a. Spania și Anglia b. Portugalia și Spania c. Anglia și Olanda
2. A tradus *Biblia*, în anul 1534, în limba vorbită de popor: 4 puncte
a. Martin Luther b. William Shakespeare c. Jean Calvin
3. *Enciclopedia*, una dintre cele mai importante lucrări ale iluministilor a fost scrisă și publicată în: 4 puncte
a. Anglia b. Franța c. Imperiul Rus

4. În secolul al XVIII-lea, Revoluția Industrială a folosit drept sursă de energie: 4 puncte
a. Electricitatea b. Petrolul c. Aburul

I. 3. Transcrieţi textul de mai jos, completând fiecare spaţiu liber cu termenul corespunzător din lista de termeni dată: **10 puncte**

Reforma a fost o mișcare ..... din secolul al XVI-lea, apărută cu scopul de a revitaliza Biserica ..... Mișcarea a fost începută de ..... Luther, cu *Cele 95 de teze* despre practica ....., și s-a sfârșit cu divizarea catolicismului. Reforma a dus la ....., o serie de reforme și schimbări structurale în cadrul Bisericii Catolice.

Lista termenilor: **Catolică, Martin, Contrareformă, religios, Ortodoxă, indulgențe, simonie** și **Jean.**

Partea a II-a (40 puncte)

II. 1. Notați cu Adevărat (A) sau Fals (F) următoarele afirmații: **20 puncte**

a. În Evul Mediu, lumea cunoscută s-a redus la Europa, Asia și America de Nord ..... 5 puncte

b. Renașterea a fost o perioadă de mari realizări artistice și culturale din spațiul germanic ..... 5 puncte

c. Prima constituție care a avut la bază idei iluministe a apărut în S.U.A. ..... 5 puncte

d. Italienii și germanii și-au constituit state naționale în a doua jumătate a secolului al XIX-lea ..... 5 puncte

II. 2. Alcătuiți o compunere cu titlul *„Renașterea și Umanismul”*, de minim 100 cuvinte. Compunerea va include următorii termeni: **astronomie, cunoaștere, *„om universal”*, Antichitate, arhitectură, literatură, pictură, sculptură, tipar** și **Italia**. **20 puncte**

ATENȚIE!!! Se va respecta structura compoziției (introducere-cuprins-încheiere) și se vor utiliza în mod obligatoriu termenii ceruți.

10 puncte din oficiu

Total: 100 puncte

Dicționar

Astrolab = instrument astronomic de observare și de calcul analogic, cu funcții multiple, ce permite măsurarea latitudinii în funcție de poziția astrelor, între care Soarele, și prin aceasta, determinarea orei de observare și direcția astrului.
Busola (compas) = instrument de navigație utilizat pentru determinarea direcției relativ la polii magnetici ai Pământului.
Cancelar = șeful guvernului în Germania și în Austria.
Caravelă = navă cu pânze, de mici dimensiuni, rapidă și foarte manevrabilă, dezvoltată de portughezi în secolul al XV-lea.
Conchistador (din limba spaniolă: *conquistador* = *„cuceritor”*) = explorator-soldat spaniol angajat în lupta pentru luarea în stăpânire a *Lumii Noi*.
Factorie = punct de schimb comercial creat pe un teritoriu descoperit în Africa, Asia și Americi.
Ideologie = totalitatea ideilor şi conceptelor specifice unei perioade sau unui grup de oameni.
Imperiu colonial = ansamblu de teritorii stăpânite de un stat european, acesta din urmă fiind denumit cu termenul de metropolă.
Indigen = persoană care este originară dintr-o anumită țară, de baștină; autohton.
Indulgență = act de iertare, totală sau parțială, a păcatelor acordat credincioșilor de către Biserica Catolică în secolul al XVI-lea, în schimbul unei sume de bani.
Mecenat = protecție și sprijin acordate artelor, literaturii și științelor din partea unui mecena.
Opinie publică = convingeri, valori, păreri și credințe ale membrilor societății, exprimate la un moment dat.
Precolumbian = care a existat pe continentul America înaintea sosirii lui Cristofor Columb (1492).
Rațiune de stat = o autoritate de stat ia măsuri de interes general, trecând peste interesul particular.
Risorgimento = proces social, politic și administrativ care a avut drept rezultat unificarea statelor din Peninsula Italică într-o singură națiune, Italia.
Simonie = vânzarea funcțiilor ecleziastice (bisericești); trafic cu lucruri considerate de Biserică drept bunuri spirituale, sfinte și pedepsit cu excomunicarea.
Teoria heliocentrică = teorie conform căreia Soarele se află în centrul sistemului solar, iar planetele se învârt pe orbite în jurul său.
Teoria geocentrică = teorie conform căreia Pământul se află în centrul Universului, iar Soarele și planetele se învârt în jurul său.
Zollverein (din limba germană: *zoll* = *„vamă”* și *verein* = *„grup”*) = bloc economic din secolul al XIX-lea, format cu scopul de a reglementa tarifele din cadrul Confederației Germane.

Bibliografie

I. Programa școlară pentru Istorie - clasa a VI-a, aprobată prin O.M.E.C. nr. 3393/28.02.2017.

II. Manuale aprobate de Ministerul Educației:
1. Bălețoiu, Valentin, Grecu, Maria, Niculescu, Anita-Sabina, Horga, Paula-Coca, *Istorie: Manual pentru clasa a VI-a*, Editura Akademos Art, Ilfov, 2023.
2. Boșcodeală, Felicia Elena, Cojocaru, Daniela Ana, Sima, Marina, Șerban, Nicolae, Bălănescu, Flori, *Istorie: Manual pentru clasa a VI-a*, Editura Corint Logistic, București, 2023.
3. Ciobanu, Loredana, *Istorie: Manual pentru clasa a VI-a*, Editura Booklet, București, 2023.
4. Diaconu, Maria Aurelia, Aichimoaie, Adrian Ilie, *Istorie: Manual pentru clasa a VI-a*, Editura Intuitext, București, 2023.
5. Gheorghe, Maria Mariana, Săvuță, Irina Ema, Soare, Aurel Constantin, *Istorie: Manual pentru clasa a VI-a*, Editura Litera, București, 2023.
6. Ochescu, Maria, Oane, Sorin, *Istorie: Manual pentru clasa a VI-a*, Editura Art Klett, București, 2023.
7. Preda, Elena, Stoica, Stan, *Istorie: Manual pentru clasa a VI-a*, Editura CD Press, București, 2023.
8. Stan, Magda, *Istorie: Manual pentru clasa a VI-a*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2023.

III. Lucrări generale și de specialitate:
1. Adams, James Truslow, *Istoria Americii*, Editura Națională Gheorghe Mecu, București, 1942.
2. Anderson, Angela, *Războaiele civile (1640-1649)*, Editura ALL, București, 2002.
3. Antoniade, Constantin, *Machiavelli. Secretarul florentin și cartea blestemată*, Editura Paul Editions, București, 2021.
4. Berstein, Serge, Milza, Pierre, *Istoria Europei*, Editura Institutul European, Iași, 1998.
5. Black, Jeremy, *Scurtă istorie a Italiei*, Editura Litera, București, 2021.
6. Bulei, Ion, *O istorie ilustrată a românilor*, Editura Litera, București, 2018.
7. Carpentier, Jean, Lebrun, Francois (coordonatori), *Istoria Franței*, Editura Institutul European, Iași, 2001.
8. Cars, Jean des, *Saga dinastiei de Habsburg. De la Sfântul Imperiu la Uniunea Europeană*, Editura Trei, București, 2015.
9. Cars, Jean des, *Saga dinastiei Romanov: de la Petru cel Mare la Nicolae al II-lea*, Editura Corint, București, 2014.
10. Constantiniu, Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2008.
11. Crofton, Ian, *50 de idei pe care trebuie să le cunoști: Istorie*, Editura Litera, București, 2020.
12. d'Encausse, Helene Carrere, *Orgoliile Kremlinului. O istorie a Imperiului Rus de la 1552 până astăzi*, Editura Orizonturi, București, 2015.
13. Davies, Norman, *Istoria Poloniei. Terenul de joacă al lui Dumnezeu*, Editura Polirom, Iași, 2014.
14. Drumeș, Mihail, *Povestiri despre cutezători*, Editura Ion Creangă, București, 1977.
15. Dumitrescu, Doru, Manea, Mihai, *Mic dicționar enciclopedic de termeni istorici*, Editura Meronia, București, 2008.
16. Favier, Jean, *Marile descoperiri de la Alexandru Macedon la Magellan*, Editura Artemis, București, 2010.
17. Field, Jacob F., *Istoria Europei în pilule*, Editura Litera, București, 2019.
18. Fullbrook, Mary, *O scurtă istorie a Germaniei*, Editura Institutul European, Iași, 2002.
19. Geiss, Imanuel, *Istoria lumii. Din preistorie până astăzi*, Editura ALL Educațional, București, 2013.
20. Green, Toby, *Inchiziția. O istorie a terorii în secolele al XV-lea-al XVIII-lea*, Editura Litera, București, 2019.

21. Hart, Michael H., *100 de personalități din toate timpurile care au influențat evoluția omenirii*, Editura Lider, București, 2004.
22. Hellemans, Alexander, Bunch, Bryan, *Istoria descoperirilor științifice*, Editura Orizonturi, București, 2007.
23. Hogg, Ian V., *Dicționarul marilor bătălii*, Editura Artemis, București, 2007.
24. Howard, Douglas A., *O istorie a Imperiului Otoman*, Editura Polirom, Iași, 2021.
25. Hoyer, Katja, *Fier și sânge. Creșterea și decăderea Imperiului German (1871-1918)*, Editura Meteor Press, București, 2021.
26. Jenkins, Philip, *O istorie a Statelor Unite*, Editura Artemis, București, 2002.
27. Jenkins, Simon, *Scurtă istorie a Europei: de la Pericle la Putin*, Editura Litera, București, 2019.
28. Kilsby, Jill, *Spania: mărire și decădere (1474-1643)*, Editura ALL, București, 2002.
29. Kinross, Lord, *Istoria Imperiului Otoman. Mărirea și decăderea Imperiului Turc*, Editura Orizonturi, București, 2019.
30. Le Breton, Jean-Marie, *Măreția și destinul bătrânei Europe (1492-2004)*, Editura Humanitas, București, 2006.
31. Leon-Portilla, Miguel (coordonator), *Conchistadorii prin ochii aztecilor. Antologie de texte indigene*, Editura Corint, București, 2019.
32. Loon, Hendrik Willem van, *Istoria artei*, Editura Paul Editions, București, 2019.
33. Loon, Hendrik Willem van, *Istoria omenirii*, Editura Humanitas, București, 2017.
34. Lynch, Michael, *Reacțiune și revoluție: Rusia (1881-1924)*, Editura ALL, București, 2000.
35. MacDonald, Stewart, *Carol Quintul: suveran, dinast și apărător al credinței (1500-1558)*, Editura ALL, București, 1998.
36. Marriott, Emma, *Istoria lumii în pilule*, Editura Litera, București, 2019.
37. Maurois, Andre, *Istoria Angliei*, Editura Politică, București, 1970.
38. Mullett, Michael, *Calvin*, Editura Artemis, București, 2010.
39. Mullett, Michael, *Luther*, Editura Artemis, București, 2007.
40. Nicolescu, Adrian, *Istoria civilizației britanice*, Editura Institutul European, Iași, 1999-2009.
41. Padron, Francisco Morales, *Istoria descoperirii și cuceririi Americii*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979.
42. Pekic, Borislav V., *O istorie sentimentală a Imperiului Britanic*, Editura Historia, București, 2008.
43. Pop, Ioan-Aurel, *Scurtă istorie a românilor*, Editura Litera, București, 2019.
44. Price, Roger, *Istoria Franței*, Editura Orizonturi, București, 2022.
45. Rady, Martyn, *Franța: Renaștere, religie și refacere (1494-1610)*, Editura ALL, București, 1999.
46. Riasanovsky, Nicholas V., *O istorie a Rusiei*, Editura Institutul European, Iași, 2001.
47. Schnakenberg, Robert, *Viața secretă a marilor scriitori*, Editura Art, București, 2017.
48. Sherman, Russell, *Rusia (1815-1881)*, Editura ALL, București, 2001.
49. Spellman, W. M., *Monarhiile între anii 1000 și 2000*, Editura Artemis, București, 2005.
50. Stiles, Andrina, *Rusia, Polonia și Imperiul Otoman (1725-1800)*, Editura ALL, București, 2001.
51. Stiles, Andrina, *Unificarea Italiei (1815-1870)*, Editura ALL, București, 1998.
52. Swift, John, *Petru cel Mare*, Editura ALL, București, 2003.
53. Taylor, A. J. P., *Monarhia habsburgică (1809-1918). O istorie a Imperiului Austriac și a Austro-Ungariei*, Editura ALLFA, București, 2000.
54. Townson, Duncan, *Franța în revoluție*, Editura ALL, București, 2000.
55. Troyat, Henry, *Ivan cel Groaznic*, Editura Corint, București, 2013.
56. Tulard, Jean, *Napoleon*, Editura Compania, București, 2000.
57. Valdeon, Julio, Perez, Joseph, Julia, Santos, *Istoria Spaniei*, Editura Viga, București, 2011.
58. Vasari, Giorgio, *Viețile celor mai de seamă pictori, sculptori și arhitecți*, Editura Paul Editions, București, 2019.
59. White, Michael, *Leonardo da Vinci. Biografia unui geniu*, Editura Litera, București, 2010.
60. Wilkinson, Richard, *Franța și cardinalii (1610-1661)*, Editura ALL, București, 1999.

61. Wilkinson, Richard, *Ludovic al XIV-lea, Franța și Europa (1661-1715)*, Editura ALL, București, 2001.
62. Zorzi, Alvise, *Extraordinarele călătorii ale lui Marco Polo*, Editura Orizonturi, București, 2008.
63. Zumthor, Paul, *Viața de toate zilele în Olanda din vremea lui Rembrandt*, Editura Eminescu, București, 1982.
64. Zweig, Stefan, *Magellan. Omul și fapta sa*, Editura Paul Editions, București, 2019.

Pentru o mai bună înțelegere a domeniului studiat, acest manual se recomandă a fi folosit împreună cu siteul comunității scoalacool.ro, principala ta sursă de lecții multimedia și conținut interactiv.